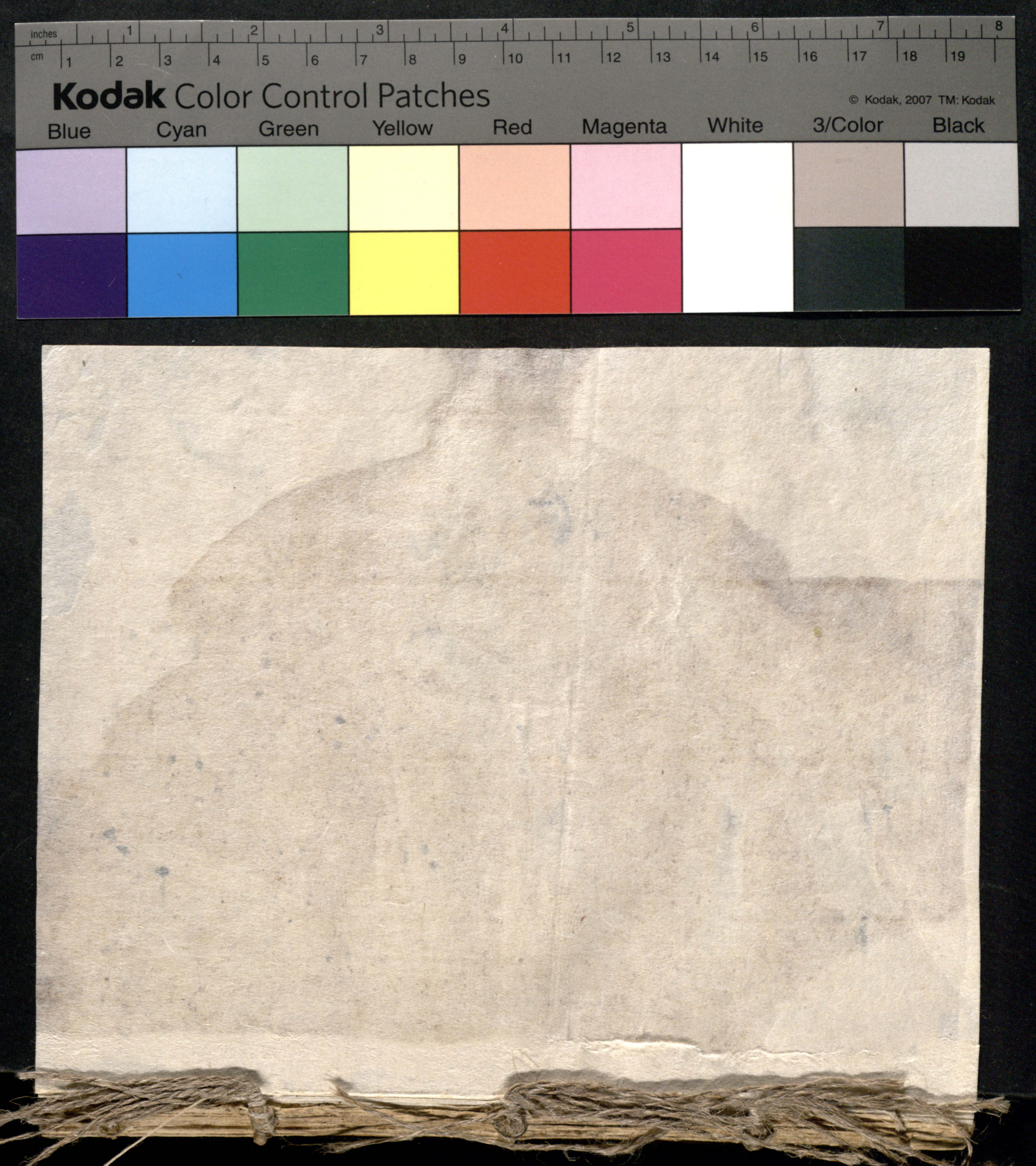
inches
cm
Kodak Color Control Patches
© Kodak, 2007 TM: Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

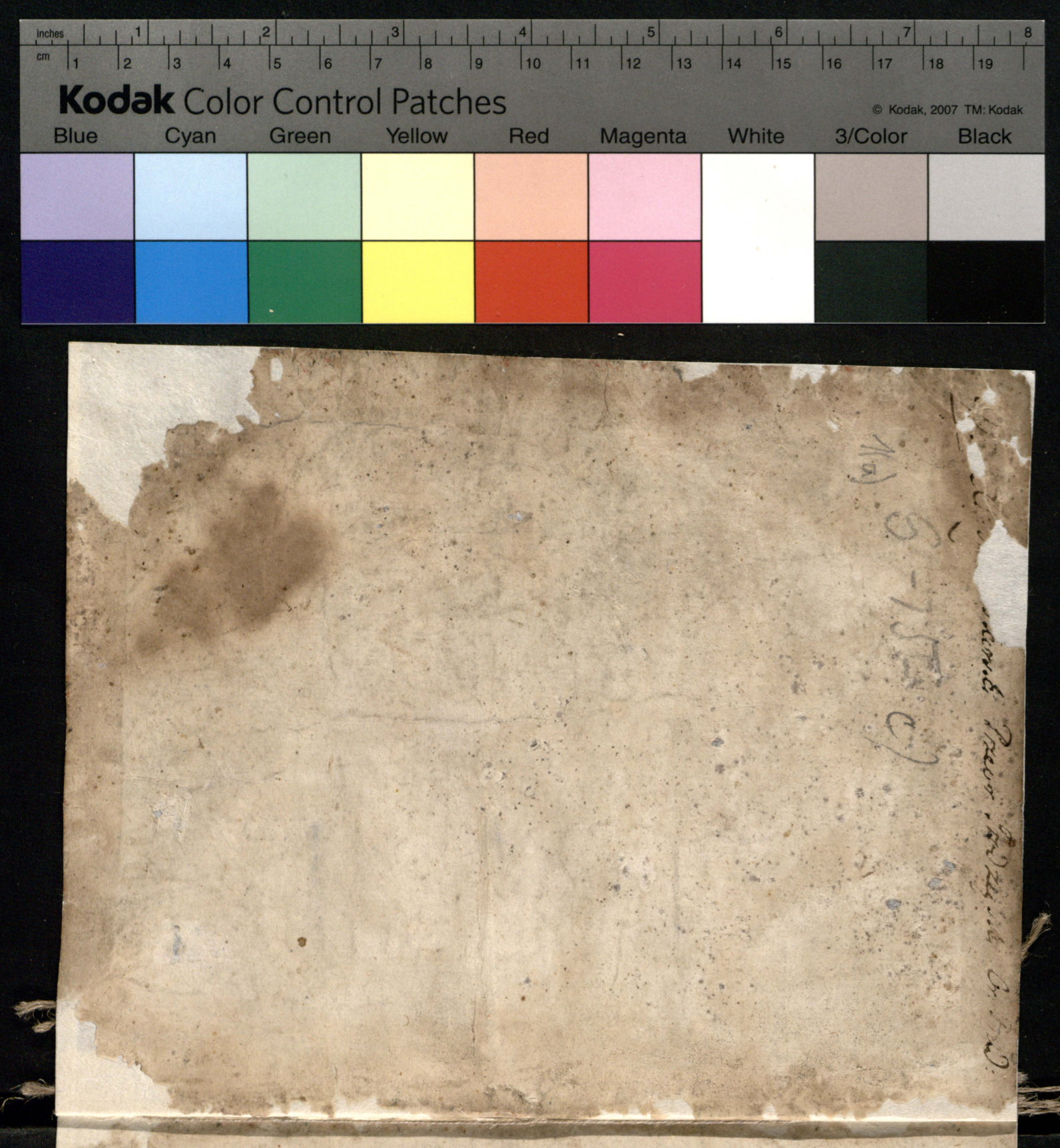
inches
cm
Kodak Color Control Patches
© Kodak, 2007 TM: Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

Ex relatis R.P. Prosperi Solecki hic liber est eius, [illegible]
Solecki, donatus eidem ab illo qui scripsit nempe R.P. [illegible]
Barszczewski [illegible] Maria Barattera [illegible]

1

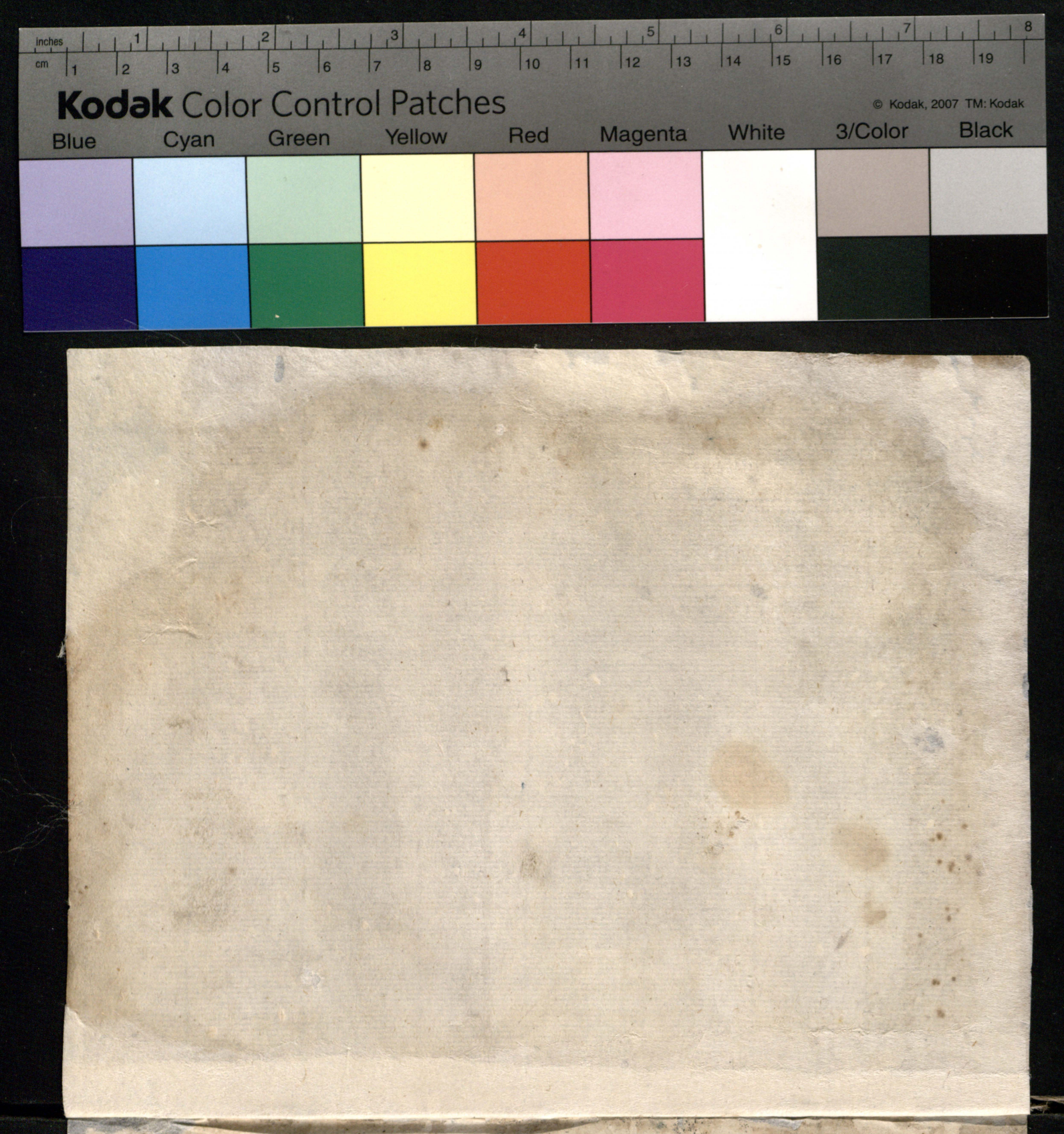
inches
cm
Kodak Color Control Patches
© Kodak, 2007 TM: Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

PLANTA
Oratoriæ Structuræ Meditandi
SEU
Principia Rhetorica
In Eloquentiæ Summ contenta
PORRECTA
Anno
Insiti in carnem humanam verbi
1725
Casimiri
Barszewski

Kodak Color Control Patches

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

© Kodak, 2007 TM: Kodak

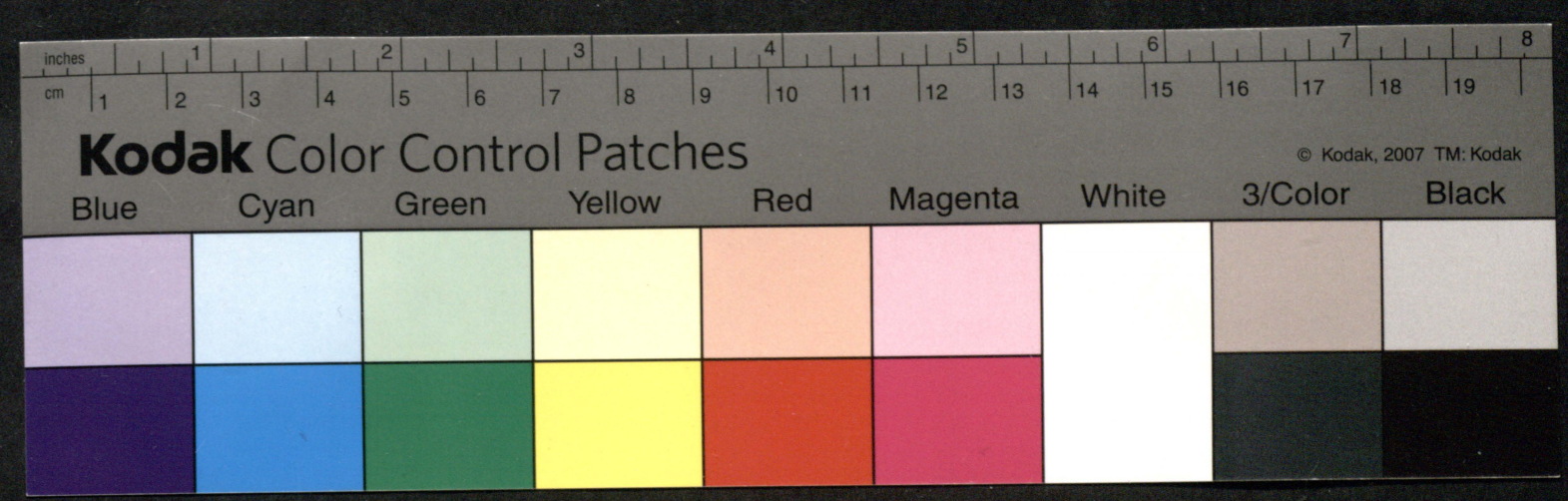
inches
cm
Kodak Color Control Patches
© Kodak, 2007 TM: Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

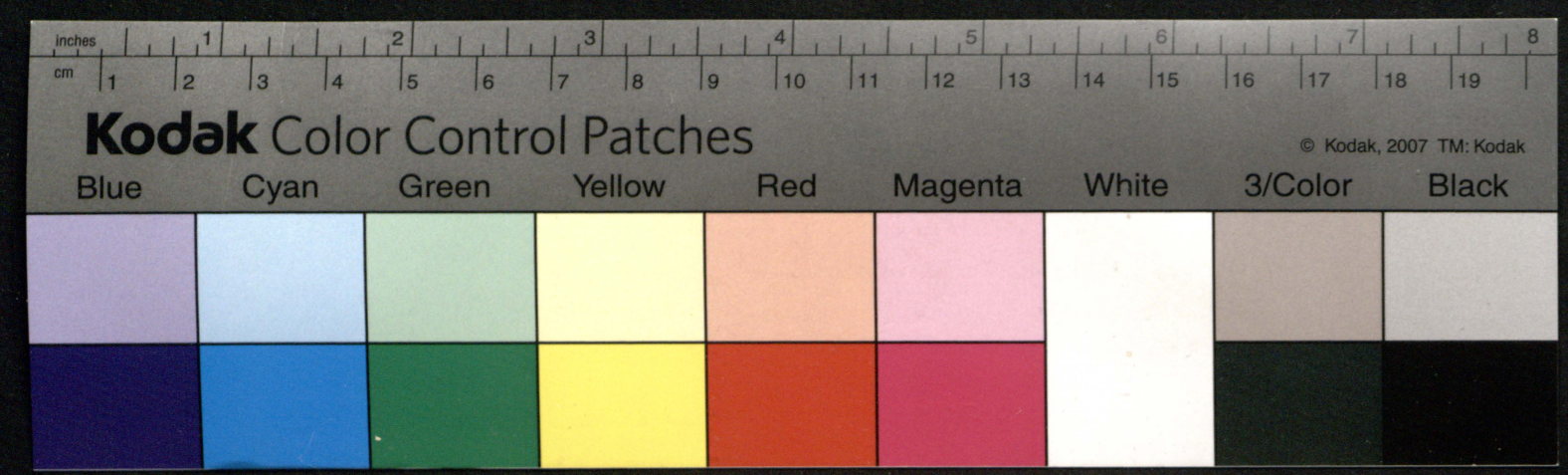
inches
cm
Kodak Color Control Patches
© Kodak, 2007 TM: Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

PROOEMIUM

Plantam Oratori depingo: unam; non unistra-
turæ accommodam. Hæc est norma omnis
Rhethorici laboris, cuius si ignores lineas, obli-
quum in cursu facies gressum: et longiùs ar-
recta Regia, scilicet eloquentiæ via declinan-
tem. Qua architectum, eadem te cura teneat;
nisi ædificij descripta vestigia viderit, meditatum
non stabit opus: nec Orator limato eminevit capi-
te, si primum pedem benè figere inliterata arena
resciverit. Evolve eloquentissimorum paginas;
et tunc contemne hæc principia, si aliam volu-
ginum originem adverteris. Hinc Oratorem in
summa ire volo; naturam sublimitatem arborum
à planta incipit, à torrente flumina, à scintilla

incendia: excellentiam suada à literis. Parva hæc initia: magnum tamen poscunt animum si hæc commprehenderis, totam eloquentiæ intercepisti molem.

Dispositio Plantæ.

Rethori necessaria universalia artificia explicabit hæc planta quæ sub hoc nomine intelliguntur. Inventioni elocutio intermiscebitur totumque opusculum 4 partibus componetur. 1ma pars docebit quomodo et unde copiam dicendi tam in verbis quam insensibus sumere debeat Orator: altera, diversos amplificationum minorum modos: 3tia ubertores dilatandi fontes aperiet; stilumque diversum et acumina: 4ta Symbola et eorum artificium continebit. Copia verborum, et praxes ubiectæ modis amplificationum, alijsque artificijs, ad elocutionem spectabit: reliqua ad inventionem.

Pars 1ma.

De verborum copia.

Sine verborum copia mutus est Orator: eloquens hac instructus. Cum enim illi multa dicenda sint

et

et modica amplificanda, non alio adminiculo, qm̄ dictionum, hinc, pharraginem hanc in promtu sibi debere esse intelligat, ita, ut volenti volare, pennæ sint expeditæ. Irritus conatus est utriusq, si v. volucrem ala defecerit, v eloquentem verba. Quare verborum copia et artificio eius cōquirendæ ut se instruat Orator hanc partem solliciter ediscat.

§ 1mus.

Quid sit. quodduplex. et quomodo copia cōparanda dicendi Oratori.

Quæres nmo quid sit copia dicendi R. e facultas quædam sive ars per qm̄ res una alijs et alijs dictionibq explicat eandemq varijs argumentis et figuris dilatat et amplia vg. Sensus hic studium sectare, aliter et aliter sic efferes; scientiam amplectere, doctrinam quære, ingenium minervæ consecra ama ruditatem odisse, cōclave Palladis in tuo pone capite. Ubi vides eandemq rem diversis explicatam dictionibq, hoc ipsum dilatares rationibq additis, figuris inornares exemplis diduceris alijsq amplificandi modis.

Quæres 2do quodduplex e hæc dicendi copia. R. esse duplicem aliam verborum aliam rerum. Verbor copia, e facultas quæ docet unam eandemq sententiam v sensum varijs efferre modis. Ut vg. præter exemplum superiq hunc sensum. Virtutis studio incumbe magis qm̄ scientiæ. Sic efferes. Animum excole pietate diligentiq, qm eruditione caput. Non plus cordi tuo arrideant literæ, qm̄ mentis integritas, totus sis virtutis folium candori integrat explica cōscientiat partem tui describat Pallas. Cave ne pfectu literar totum te ancipes minervæ, in stadio virtutis deficias. Cygnu imitare

altum candor teneat, sæpia infra jaceat.

Rerum copia est sive argumentorum sive sensuum sive sententiarum eruditionumque congeries per quam amplificatio unius sensus vdicti expeditur.

Quæres 3tio. quomodo hæc copia verborum accquiri et sparari potest, ab Oratore Rx Verborum copiam 3bus potissimum modis accquiri posse, et sparari potest ab Oratore 1mo reflexa et diligenti lectione librorum, sive veterum Oratorum ut est Cicero, Quinctilianus, Seneca, et alij. Sive recentiorum ut est Lipsius et discipulus eius Puteanus, Barclavius, Giges gallus, ectc: in quibus culta latinitas et phrasium copia reperiet transferenda in hartam memoria excitat. 2do modo accquiri potest copia verborum, per exercitationem et continuum latinè loquendi modum: hic enim Magister et optimus. 3tio modo accquiri potest, si figuras benè noverit Orator et tropos per quorum notitiam ipse sibi phrases alias et alias super una eademque re exprimenda formabit.

Quæres 4to ad quem finem necessaria est Oratori hæc verborum copia Rx ut Oratio valiet, et amplificet: hoc est ne ppositio semper ijsdem verbis efferat, sed alijs et alijs: fiatque ex uno commate 10, et plurium periodorum dilatatio, varijs dictionibus explicato.

Quæres 5to quomodo per ipsas figuras potest accquiri copia verborum, seu Orationis variatio et per quas figuras. Rx modum variandæ Orationis per figuras facilè intelliges, si

figuras

figuras huic arti subservientes explicatas habueris. Potissima ppter incipientes e figura Synonimia quæ alia est verborum alia est constructionis alia est figurarum. Et hæc singulis Pharagraphis explicant abiectis exemplis.

§: 2dus

Quomodo potest oratio per Synonimiam Verborum.

Sciendum e Synonimiam, esse modum loquendi, quo una eademq; dictio alijs et alijs effert sive exprimit dictionibus, idem omnino significantibus. Hæc figura alia e verborum, per qm res una dictione expressa alia dictione idemq; significante exprimit vg Navis, Lincus, Celox, phasellus, prora etcc, unam eandemq; rem exprimunt. Alia e rerum sive sensuum per qm sensus unus pluribus alijs sensibus idem omnino significantibus exprimit. ut exemplum habes in quæres 2do superioris pharagraphi. Hinc

Quæres 1mo quomodo varianda Oratio per Verbor Synonimiam

R si loco unius vocabuli alia ponas idem significantia: quorum tibi copiam faciunt, liber Cnapij, et Gradus ad Parnassum, vg hanc dictionem studendum e Synonimicis dictionibus sic exprimeres: incumbendum e libris, danda opera studio, exercendum literis ingenium, mens eruditione excolenda. Nota verò ut hæc tibi Synonimiarum dictionum copia ad manum sit, illam librorum lectionem tibi compares commitasq;

memoriæ ediscendam. Deinde, cum plurimæ dictiones reperiuntur idem significantes, debes illarum habere delectum; cum, etiamsi plurima vocabula habeant eandem significationem, non tamen habent eandem in oratione gratiam, nec idem decus. Quare ex selectis selectiora adhibenda, re secanda vitiosa, non classica, et abjecta; et quæ licentiam Poëticam olent aut de novo composita ut de hoc fusius explicatio Soarij docebit.

Nota 2do: quod ipsa Synonimia verborum si cultiorem illam habere volueris fiat per figuras Syntacticas et tropos Rhetoricos. Cum enim variari debeat Oratio, dictioq; una pluries illâ repetenda sit verba verò Synonimia non sufficiant utendum est oratori tropis: ne ejusdem dictionis assiduitas vitium faciat orationi. Inter figuras Syntacticas potissima est enallage variandæ dictioni apta. Porro enallage figura est positio unius partis orationis pro alia. Hæc figura duplex est alia vocatur partis cum una pars orationis pro alia parte ponitur: alia est accidentis sive atributorum orationis, cum unum atributum pro alio ponitur. Accidentia autem sive atributa orationis numerat Grammatica hæc, genus, numerum, speciem, declinationem, casus, figuram, modum, tempus, personam.

Quæres 2do. quomodo per Enallagen partis varianda est Oratio R. 1mo potest variari Oratio per hanc speciem figuræ si pro verbo ponas nomen, vel participium, vel supinum vel gerundium pro gerundio vel adverbium pro nomine. Hinc, variabis

oratione

orationem, si in aliquo commate verbum transmutes in substantivum vg hoc comma cui studes per figuram sic variares: formares ex verbo studes substantivum studium cui adderes verbum et nomen constructionis illiq accomodares, sic; cui studio vacas, v cujq te studium tenet, cui studio navas operam v quæ studia sequeris etc sic et hanc ppositionem sine fructu adularis variares: otiosa e tua adulatio v nullum tibi præmium adulatio tulit v adulationi frustra tempus insumis etc ubi habes verbum ꝯmutatum substantivo variatamq orationem.

Item potes permutare verbum participio: hoc est; ex verbo forma participium, et adde illi suam constructionem vg rogo te permutares sic: rogatum te volo cupio ut perficias in studijs: pficientem te cupio in studijs, iras ceris videor, iratum te video.

Item potes verbum permutare supino, scilicet si formes ex verbo supinum illudq p verbo ponas vg Miles depredari velit urbem: miles velit depredatum urbem. Ubi ut corrigas errorem, abi correctum errorem, nolo ut pugnes: nolo ut pugnatum eas.

Item potes permutare gerundivum gerundio vg Inlegendo libros oculos perdidisti. permutares sic: in legendis libris oculos perdidisti. Aulicus in quærendo gratiam vitam terit: aulicus in quærenda gratia vitam terit. Adeviscendum studia veni

Ad eviscenda studia veni II

Item potes ponere p adverbio nomen formatum ex adverbio vg raro te domus mea habet hospitem variares sic: Rarum te habet hospitem Idem p modeste loquaris modestq loquaris p ignavè facis omnia ignavus omnia facis.

Quæres 3tio quomodo per enallagen accidentis varietur Oratio R qd per commutationem unius accidentis partis orationis in aliud accidens. Sic genus p genere poni potest, si dictio aliqua dplex genus habeat ut p bonam diem, bonum diem p letam Pascham letum Pascha. Commutatio ejusmodi fit tunc cum genus et unum elegantiq v sonatiq alio genere. Similiter genus verbi potest poni p alio genere verbi ut passivum p activo vg p faciam ut pmovearis ad honores curabo fieri te pmoveri ad honores.

Item potest poni numerus p numero seu verbi seu nominis ut p legem dedi legem dedimus

Item pote poni casus p casu, potissimum ubi verbum hbet dlm constructionem adhibenda et elegantior per commutationem vg p timeo pœnam Dei timeo mihi à pœna Dei

Item variatur oratio si p adjectivo ponas substantivum, formatum ex ipso adjectivo vg p magna clementia omnes superasti: magnitudine clementiæ omnes superasti. Pro bona indole mereris amorem: bonitate indolis mereris amorem.

Item si diminutivum ponas p simplici dictione sic: p delicatq puer delicatulq puer p loquax loquatulq etc. Talis variatione utetur Orator v in vituperatione alicuius v in adulatione v ubi affectu tenerri studinis exprimere voluerit.

Item variabis

Item variabis oratio si ꝑpositivo gradu posueris Superlativum ꝛ etiam comparativum vg ꝑ bibax e bibatior.
Item si posueris possesivum nomen ꝑ primitivo sic: ꝑ liberalis e Poloniæ genius e Liberalem esse Polonus e genius.
Pro aula Regis aula Regia. etcc
Item si posueris ꝑ verbo primitivo frequentativum: sic, ꝑ scribis frequenter: scriptitas frequenter ꝑ currio curritas etcc. Hic modus ad exaggerationem alterius servit.
Item figuram verbi simplicem ponas ꝑ composita vg: sic: ꝑ depone metum pone metum ꝑ contemnere divos tenere divos.
Item si unum verbi modum ꝑ alio ponas: sic: ꝑ quidquid jusseris factum puta ꝑ si voles perficies si volueris perficies ꝑ tuis precibus obsequar si vacabo; obsequar si vacavero.
Hic autem variandæ orationis modus plurimum in descriptionibus valet, in quibus ꝑ imperfectis modi indicativi ponis infinitivus præsens. Sic: ꝑ arma capiebant alij alij acuebant, jaciebant illi pugnabant illi, alij arma capere alij acuere jacere alij, pugnare alij.
Item potest poni tempus ꝑ tempore salva constructione sic: ꝑ ibo, veniam, eo, venio. Ita Livius in sua Historia: si tales animos in prelio habueritis quales nunc ostenditis vicimus ꝑ vincemus.

Item potest poni persona pro persona. vg pro semper memor eo tui: Amicus quem me censes semper erit memor tui pro nemo scit mortis horam. Quis ergo scis mortis horam. Honorem qui quærit censuram vitæ quærit. Honorem qui quæris censuram quæris vitæ.

§ 3tius.

Variandæ Orationis modus per tropos proponitur.

Preter explicatos modos variandæ orationis cultiores nunc et magis proprij Oratoribus explicantur; qui etiam superiores ingredi possunt, quid autem sit tropus et quod duplex explicatio Soarij docebit.

Quæres 1mo quomodo variari potest oratio per Metaphoram R. variabitur oratio si loco propriæ dictionis ponas translatam acceptam à re habente aliqm convenientiam cum illo cui applicas translatam dictionem. Et ut modi metaphoræ complures sunt ita et variatio orationis multiplex esse potest. Ipsa autem metaphora duplex est alia propinqua, vi cujus transfertur dictio propriè serviens ad animum sensui corporis. Alia remota vi cujus transfertur dictio à re extra illam positam, ad illam ipsam rem qm verbo metaphorico exornare volo. Prioris Metaphoræ tot sunt species qd sensus corporis hinc variares orationem si dictionem visui convenientem transferes ab intellectu. sic pro omnia intelligit futura diceres: videt futura omnia. Ubi verbum

videt

videt populo seruiens applicatum animæ pro malè
res intelligis cecutis mente etcc.
Item si ab auditu transferas dictio ad animum
sic: p bonam habeo de te opinionem: diceres, benè
mihi tuum nomen sonat. Ubi verbum sonat ab
aure transfer ad animum, et frequenter utimur
verbo audio p optempero.
Item si à olfactu transferas dictionem ad animum,
sic: p malè de te sentio: diceres, grave olet v fetet
mihi tui nominis recordatio p rescivit meas inso-
lentias diceres: subolevit insolentias. Memoria
te defecit exolevit memoria.
Item si à sensu gustus, transferas dictionem ad ani-
mum sic: p superbus est sopit arrogantiam. p fatigas
me discursu: diceres; nauseam tuo sermone provocas. amatè
loqueris
Item si à sensu tactus transferas dictionem ad animu
sic: p intelligo qd dicis: diceres, sentio qd dicis. p.
mentem meam intellexisti diceres: tetigisti rem.
Item si à gestu corporis dictio transfera ad animum
sic: p superbum esse diceres: attollere supercilium p
non recto oculo me aspicit, diceres: minaci oculo.
Metaphora remota 4 sunt species, per quas potest va-
riari oratio. Sic potest à re vivente ad rem viventem

transferi dictio vg p tuas commata quis patienter feret,
tuos latratus quis patienter feret.

Item si à re non vivente ad rem etiam non viventem dictionem transtuleris, variabis orationem sic: p bona oratio dicere: fulgida v suavis v florida dictio. etc.

Item si à re vivente ad rem non viventem transferas dictionem, sic: p ingentes fluctg in æquore apparet, dicere, insolescit mare v intumescit æquor etc.

Item si à re non vivente ad rem viventem transferas dictio: sic p homo juvenis dicere: homo viridi ætate.
p malem tibi ingenium. sterile habes ingenium.

Quæres 2do quomodo variari potest oratio per Synecdocham? R illam variari, si modos ejg adhibueris ad tuã orationem. Sic si p numero plurali, ponas numerum singularem, illq; numerg singularis res plures significet. Ita p milites castra faciunt. Miles castra fait. Senatores Regni sunt columina. Senator Regni columen.

Item si p numero singulari pluralem ponas, sic: p Tullig suadet Seneca laudat. Marro commendat virtutem. dicere: Tullij suadent, laudant Senecã. Marrones commendant virtutem. Pro scio quid faciam scimus quid facturi sumus.

Ite

Item si ponas partem p re tota ita p ridiculq homo
diceres: lepidum caput, p insipiens e rudis tibi anima
p iam navis solvit à lictore jam vela dedimus dquori.
Item si ponas totum p parte sic: p Podoliam incenda-
runt milites, diceres: Regnum incendavit Miles. Usq
insolens p domo aliqua insolenti.
Item si ponas nomen particulare p nomine commu-
ni sive universali sic: p aeri vento perstringor diceres:
Aquilone perstringo p aquâ salubres dgrentes aquâ
Aurum purissimus Aurum Arabicum.
Item si ponas Materiam rei ex qua facta e p ipsare sic:
p pecunia honorem acquisivisti diceres: auro honores
mercatus es Argento vivit p scipo argenteo etc.
Item si ponas res antecedentes p rebus consequentibq
sic: p pernici dquo currit, diceres; dedit dquo calca-
nia Pro navigare cepimus Naves solvimus
Quadres 3tio. quomodo per Metonimiam potest
variari oratio. R variabis per hunc tropum oratio,
si modos quibq fieri potest hic tropos adhibueri pote
ita si ponas inventorem sive Authorem alicuiq rei
p re inventa facies variationem Orationis. V p
Versus Horatij mente tenet diceres: Horatiu mente tenet.
Pro bello ferveute silent studia diceres: Marte ferveute

silet Pallas.

Item si ponas rem ꝯtinentem pro re ꝯtenta sic: p Poloni liberi. Polonia libera. Pro: indoles scholastica modesta scholæ modestæ.

Item si ponas rem factam pro re faciente, ut est illud Virgilij: Pallentes morbi p homines pallentes.

Item si ponas Dnum Rei v Gubernatorem pro re ipsa qui gubernat sic: Castra Pompei deleta à Cæsare Cesar delevit Pompeium Regis supellex omnis ꝯsumpta igne. Rex igne consumptus.

Item si ponas signum alicuius rei p ipsa re quæ hoc signo denotaꝫ sic: p Moscus triumphat Migra aquila ꝯ trionis triumphat. Suecus occubuit Leo occubuit.

Et passim tali variatione utimur cum loco personæ stemmata ponimus.

Quæres 4to quomodo variaꝫ Oratio per Antonomasiam R qd 1mo variez si loco nominis pprij ponas nomen Appellativum formatum ex circumstantijs illius nominis pprij sic: p Cicero 1mus Romanus Orator Princeps Romanæ eloquentiæ, Rex Turcarum Victor Fulmen Orientis.

Item si loco nominis appellativi ponas nomen pprium

illâ

illa virtute v vitio preditum qua pollet nomen appellativum sic: p negligentia excellis. Ephorus es. Crudelis es Nero v Phaladis audiris. Nomina ejusmodi ppria vide in Massenio versibus contenta, aut in Rabirij Theatro. Item si loco dictionis virtutem aut vitium exprimentis ponas gentis alicuiq nomen, quæ eodem vitio laboravit, aut virtute excelluit sic: p Mendax es Græcq es Perfidus es Pœnus es Mulier audax, Amazon. Libertate gaudes. Polonus es.

Quæres 5to. quomodo variaz oratio per Allegoriam. R/ hanc variari si plures dictiones Metaphoricas, ab eadem re acceptas loco ppriarum in unam ppositionem congeries sic: vg p Iuvenis es. Primum Iuvente florem nulla tibi decerpsit manq. Ex nobili es genere. Illustribq cunis radias: nullæ noctes v vitiosæ v caliniosi Sanguinis lucem exstinxêre

Item si p simplici dictione universali seu ppositione adagium ponas sic: p Noli ultra tuum munq audere aliquid diceres: Ne sutor ultra crepitam Pro priùs unũ opus absolve deinde aliud, diceres: Priq limenteras qm conclave subintrabis.

Quæres 6to quomodo variari potest Oratio per Periphrasim & si rem unam pluribus circumscripseris dictionibus aceptis ex eius circumstantijs, causis, effectis etcæ Sic: Herculem Periphrastice diceres: Monstrorum Domitorem. Florem Primum veris Partum. Sic puer; infans es: nẽdum tibi lactis maculas delevit ætas. Senex es: Ultima ætas frigidis nivibus insperit. tibi caput etcæ.
Nota hos variandi modos posse unum idemq; comma ingredi non tantùm separatis accommodarè.

§ 4tus.

Proponis modos variandæ orationis per Synonimia sensuũ.
Sensuum Synonimia est unius Propositionis sive sensꝰ pluribꝰ sensibus explicatio idem significantibꝰ. Hæc fit duobus modis potissimum. 1mo per Equipollentiam sensuum. 2do per commutationem constructionis. Porro equipollentia sensuum est, una eademq; significatio duarum ꝓpositionum, diversis verbis expressarum. Hæc fieri potest dupliciter, scilicet vel per additionem negationis vel sine negatione. Sunt autem particulæ negativæ, Nullus, non, nemo, nunquam, nusquam, haud, nullibi etcæcæcæ.
Quæres ergo 1mo. quomodo per æquipollentiam

cu

cum negatione addita variet oratio R si dictioni in ppositione positæ, invenias dictionem ctrariam illiq addas particulam negativam, facies ppositionem novam, sensuum habentem eundem quem prior habuit vg si velles æquipollentem sensum huic ppositioni formare. Semper tu virtutis es Studiosq. Quære huic dictioni virtq contrariam dictionem ut et vitium apponeres particulam negativam nunqn formaresq quasi negativam ppositionem eundem sensum habentem cum 1ma sic: nunqm tu vitijs operam navas. v nulliq tu criminis Studiosq v Tu non studes scelerisic p hic homo doctq diceres:; non indoctq hic homo. Pro amorem tui habeo Non servo tui odium Pro Impiges Nusqm te pium audivi Pro crudelis es. Nihil in te clementiæ. Pro Primq ego ad omnia. Non postremq ego ad omnia. Pro bene video. Non sum cecq.

Quæres 2do quomodo per æquipollentiam sine negatione possit variari Oratio R 1mo æquipollentia sine negatione fit inter dictiones relativas, cparativas, et quædam verba ctraria. Porro relativæ dictiones sunt illæ, quæ opponunt sibi,

et tamen una sine alia esse non potest: ut sunt, Servus et Dominus: Dux et Miles: Pater et Filius: Padrone et Cliens: Magister et Discipulus: etcet Comparativæ dictiones sunt quæ sibi in gradu Comparativo opponuntur ut sunt plus minus: prius posterius: pluris minoris etcet Verba contraria sunt dictiones quæ sibi opponuntur sine aperta negatione ut prælego postpono: antehabeo posthabeo: respicio despicio: præfero postfero: & 200 per dictiones relativas reddit æquipollens sensus, si post una voce relativa ponas vocem aliam relativam priori correspondentem sic: Optarem mihi Patrem Jovis Optarem esse Jovis Filius: si haberem Aristotelem Magistrum: Si essem Discipulus Aristotelis. Recusat illum habere Fratrem: Recusat illum eundem habere Patrem: Nolo mihi quidquam des. Nolo quidquam à te accipiam.

Quæres 8tio. quomodo per comparativas dictiones æquipollentia sensuum fieri possit & si loco unius Comparativi gradus, ponas alium comparativum contrarium priori, illius sensum aptè accommodes, quem variare debes. Comparativi autem gradus

sibi

sibi oppositi sunt, prius posterius: plus minus: et alia
Sic: p plus ego studeo tuis obsequiis qm ille: diceres,
Minus ille tuis obsequiis studet qm ego. Impius
pluris sibi voluptatis commoda facit qm æternita
Sanctæ. Impius minoris facit sibi æternitatis Sanctæ
commoda qm suæ voluptatis. Honorem prius Dei
cures qm tuum. Posterius honorem tuum cures qm Dei.

Quæres 4to quomodo æquipollentia sensuum facienda
e per verba contraria R si p uno verbo contrario ponas
aliud: verba autem contraria supra innui. sic p igna-
vi e curare ut omnibus antehabeant diceres: ingenui e
velle ne ulli posthabeant. Pro quemlibet serena re
spicias mente: cave quenqm despexeris. Superbi e
velle præponit omnibus. Superbi e velle sibi omnes postponi.

Quæres 5to quomodo variari potest Oratio per Synonimiam
constructionis R Synonimiam constructionis aliam esse
constructionis simplicis syntactices aliam constructionis
figuratæ. Per simplicem constructionem fit Synonimia
sensuum si dictionem quæ habet duplicem constructionem
cum illa ponas quæ e in oratione cultior: ut exul
urbe p ab urbe. Nec e res difficilis, huc spectat varia-

atio per casus.

Per figuratam constructionem sensuum Synonimia fit si sensum ppositionis per syntacticas figuras efferas: ut et Antiptosis, Ecclipsis, Zeugma etcc. Sed ille affines sunt figuris Rhetoricis de quibus sequenti paragrapho.

§: 5tus

De modo variandae orationis per figuras Rhetoricas.

Soarius docet et explicat figuras Rhetoricas per quas hic exemplum non duco: illas enim praxis ipsa in explicatione exemplificabit. Sed quas non habet Soarius huc adducam, quas observat Emmanuel Thesaurus, utiles ad variandum sermonem. Porro juxta eundem Authorem figura et forma motum aliquem animi exprimens. Aliter verò sic describitur et nova loquendi ratio seu novus loquendi modus ab vulgari sermone remotus usui disertorum lixus.

Antecedens ergo juxta illum Authorem potest variari oratio per figuram cognitionis: per quam dicit se Orator intelligere objectum aliquod sive et illa quae explicat rem et ab Oratore intelligi. Et fit per verba intelligo, agnosco, scio, experio, sentio, audio, video, adverto etcc. ut hanc

ppositione

ppositionem. In hac brevi urna, condunt cineres Magni Alexandri. Sic variares: Nunc scio qm Magnq fuerit Alexander ex urna metior.

Item per figuram interrogationis ignorationis qua Orator ostendit figentem nescire aliquid. Et fit per verba: nescio, ignoro, non intelligo etc. Ita dicta ppositio variaret Magnq fuerit Alexander nescio; sa. nè pusilla d urna.

Item per figuram Demonstrationis: quâ rem aliq dicit se ostendere Orator; et quasi oculis subjicere. et fit per particulas: en, ecce, aspice, vide, intellige, audi etcu Ita ppositio dicta variaret: En aspice! quantulus sit ille magnus.

Item per figuram Narrationis: quâ per narrationis formam, aliquid explicat Orator: ut illud d Horatij: Dicam insigne recens, adhuc in dictum ore alio: Ita variares ppositionem supra allatam: Magna narro: exiguus hic cinis est, Magnq Alexander: sat mihi debes abi

Item per figuram Didascalie alias doctrinalem: quâ res aliqua per modum alicujus doctrinâ informantis mores pfert. Ita variat superior ppositio. Discite super bi brevis hæc urna docet, qm parva sint maxima.

Item per figuram affirmationis: quâ affirmat orator aliquid fit per particulas sive has dictiones ita et sic et verum et non neg° Credo sic fieri ea, ut illud et Ciceronis, et labor non neg° pericula magna fateor multæ insidiæ sunt bonis verissimum dictum. Ita variat superior ppositio. Credite Principes, nihil sub magna: cum magnus ille nihil sit.

Item per figuram negationis. quâ negat aliquid. Ita variat dicta ppositio. Nego fuisse Magnum alexandrum; vix urnam æquat.

Item per figuram Ironiæ: quâ illudit alicui Orator sub specie laudis ut illud et apud Virgilium Iunonis ad Veneren. Egreiam verò laudem, et spolia ampla refertis, tuq; Puerq; tuus. Ita variaret data ppositio: Magnus ille: scilicet Iovis Filius spaciat in Urceo

Item per figuram reddicentiæ alias Aposiopesim: quâ Orator incipiens aliquid quasi ad exaggerationem v aliqz affectum exhibendum, dicere, sermonem ulteriorem de re abrumpi. Et hæc fit per dictiones: nolo dicere, non addo sed quo avocor. Sic variata et illa ppositio: Alexander hic jacet satis dixi. Talis et et illa inscriptio Aquilæ: Hic jacet Aquila numinum flagellum tunosti reliqua.

Item variari potest per figuram præteritionis: quâ Orator

dicit

dicit se factum aliquod v rem aliqm omittere v se oblivi-
sci illiq; qm tamen profert. Ut e cuidam data inscriptio
Herodotus Historiographus hic jacet, non dico mendacem
esse sd Graecum. Ita variarez ppositio data. Non dico
mendacem fuisse Alexandri magnitudinem urnam vide.
Item variari potest per figuram Jurisjurandi: quâ Orator
jurat per res aliquas viventes v non viventes. Ut illud
e Quinctiliani: juro per filij mei manes, numina doloris
mei. Ita variaz dicta ppositio: juro per hos Alexan-
dri cineres, nihil esse magnum.
Item variari potest per figuram Testationis: quâ in
testimonium v Deum v res alias creatas adhibemus v
ad affectum exaggerandum v ad fidem conciliandam
dicto. Ut habet Cicero: Vos Dij Patrij ac Penates testor
integro me animo ac libero Sille defendere. Ita va-
riaz ppositio nostra. Alexandri magnitudinem mentita
e fama, testor Cinerem.
Item variari potest per figuram Animadversionis:
quâ se reflectit Orator ad circumstantiam rei quae
tractat, illamq; subjungit v opponit uni parti ppositionis
Ita habet Cicero in Pisonem. Obrepsisti ad honores comen-
datione fumosarum immaginum quarum nihil habet assi

mile preter immaginem. # Ubi vide qd Orator se reflexerit ad fumosas immagines, utq carpisset Pisonem, dissimilem moribq suorum Antecessorum addidit, quarum nil habet assimile. Ita illa ppositio variata e cui nulli suffecit locq. Suffecit locus.

Item variari potest per Pharenthesim, quâ currenti sensui inserit Orator suam reflexionem supra id qd dicit v ad affectum exprimendum aliqn v ad exaggerandum aliquid. Talis e illa inscriptio Aristoni Epicureo. Parenti naturæ corpq (animam non habuit:) Ariston restituit. Ita variat Propositio nostra Hic e (: si tamen e:) magnq Alexander.

Item variari potest per figuram Correctionis: quâ Orator v dictionem aliqn v sensum, auctiori, v exprimendam magis rem dictione v sensu exaggerat aut in laudem, aut vituperium, aut accusationem, aut defensionem,. Talis e illa inscriptio data Mulieri: Iucundq libertq benè mærenti erravi bene mæro herenti: benè inqn mærenti sepulchrum posuit. Ita ppositio nostra variaret. Hic e Alexander, fallor: hic non est Alexander, imo nunc e quod verè fuerat.

Item variari pote per figuram Conduplicationis: quâ dictu

aliquod

aliquod ad exprimendam rei enormitatem v aliqn af-
fectum iteraz in fine memori v in loco alio ut illud e
Commotq non es cum tibi Mater pedes amplexarez non
es commotq. Ita variarez Sententia nostra. Huc de-
venit ille magnq! in Pusillum devenit.

Item variari potest Oratio per Admirationis figurâ
quâ rem aliquam Orator se mirari exhibet et admira-
tioni humanæ pponit. Ut illud in Ephitaphio Romano
miraculum! Hic vir et uxor non illificant. Ita variarez
superior Propositio. Miraculum! tam parvq pulvis Or
bem totum evertit.

Item variari potest per figuram exclammationis quâ
Orator exclammat affectum ostendendo v compassi-
onis v doloris v invidiæ et fieri potest per particulas
proch, och, cheu, etc. Ut illud e Ephitaphiu. O genus 113
hominum lachrimabile! triste caducum: qd vivens mi-
serum post obitum cinis e. Ita variaz nostra ppositio
O vanitas! tantulq e ille magnq.

Item variari potest per extenuationem: quâ Orator
factum aliquod v rem extenuat, seu leviorem
esse dicit v ut gravius aliquid dicat v ut ostendat.

à levi aliquo homine factam seu dictam ut habet Seneca in Medeam: Levia memoravi nimis hæc virgo fecit leve et quod factum est. Ita variatur dicta propositio. Heu! Alexander in urna lutum in luto.

Item variari potest per figuram exaggerationis quâ: Orator rem verbis vel sensibus magis vibrantibus explicat. Ita variata est illa propositio. Quis credat! parva hæc urna Alexandria est unico cive plena.

Item variari potest per Memorationem: quâ Orator movet aliquem ut recordetur facti vel moniti vel se memoria tenere aliquid censet ut illud est Horatij. Æquam memento in rebus arguis servare mente. Ita variata est illa propositio. Tenuitatis vestræ memores estote magni spes hic pulvis memoriam juvat.

Item variari potest per figuram Præsagitionis quâ Orator fingit se Vatem et prædicit aliquid ex sensu suæ Orationis currenti. Ut illud est Senecæ. Nescio quod animus grandè præsagit malum. Et illud Ephitaphium. Vix ut vivis: morieris ut sum mortuus. Ita variabitur nostra propositio. Vaticinor ex hoc cinere cras nihil eritis magni Reges

Ite

Item variari potest per figuram Dubitationis quâ Orator fingit se dubitare de re aliqua ut illud e Livij. Dubito an moriendo vicerit an vincendo sit mortuus Et illud in tumulo Macardi Bibonis. Addubites Homo ne an anphora mortua sit. Ita variatur ppositio allata. Dubito parvus ne an magnus fuerit Alexander parvum gesta negant magnum cinis.

Item variari potest oratio per figuram interrogationis quâ simul et inquirit orator rem aliqn et interrogat Ut illud e Horatij Quoquo scelesti rugitis, aut cur dextris enses aptantur conditi furor ne cœcus an rapit vis acrior? an culpa? responsum date. Ita variata e ppositio sma Magnum leg Alexandrum? Pusillum invenio Cinerem? Alexandrum quæro in Alexandro, quo parva deveniunt si magna solvuntur in nihilum

Item variari potest per Responsionem: quâ ad interrogationem R Orator v nomine quæsiti v suo nomine. Ut illud e Senecæ. Quæris quo jaceat post obitum loco? quo nata jacent. Et illud Ephitaphium. Quid agam requiris? tabesco: scire quis sim cupis fui. Ita variatur ppositio data. Et quis in urna parvus, quis parvus? magnus quis magnus? nihi

Item variari potest per Interrogationem quâ Orator interpretat mente v personae v rei alicuius apponitque sensum sive in laudem sive in vexationem alicuius etc. Ut illud e de Cicerone Haterij ut sibi vitam peteret donari ab Antonio: Si intelligis Cicero, non dicit, roga ut vivas, sed roga ut servias. Ita variat superior propositio Magnus Alexander hic jacet hoc e magni omnes jacebitis.

Item variari potest per figuram anteocupationis quâ Orator hoc quod illi posset responderi v obici ipse sibi obicit et ad obiecta respondet. ut illud e Horatij. Nunc aliquis mihi dicat, quid tu nulla ne habes vitia imò alia haud fortasse minora. Ita variaret nostra propositio. Magnum hic claudi Alexandrum diceres falleris pixinullam hanc nihil magnum intra.

Item variari potest Orator per figuram Pictionis quâ fingit Orator res aliquas quae n sunt invitatque Auditorem ad has videndas ut e illud de Roma exusta dictum. Fingite vobis antequam urbem illâ videre lucem Orbis terrarum subito urno incendio concidentem. Ita variat

propositio

ppositio allata. Finge orbem universum, circum spectare istos cineres: dicit se de nihilo prepidasse.
Item variari potest per Immaginationem quâ Orator exprimit affectum alicuius hominis aut iræ, doloris etc. alicuius alterius rei etiam n̄ viventis actionem. Ut e illud Virgilij. Nam mihi cernunt crepidis de lubra moveri sedibus. Ita variat nostra ppositio. Quale ostentum! frigidus ebullit cinis magni redivivus Heroum phœnix Genialem excutit rogum, aciemq; in urna restituit in bellatos Persas rebellaturus. Ach vana ludor immagine vermes cinerem movent.
Item variari potest Oratio per figuram expressionis quâ Orator ut rem veram exprimat, aliqua fictione et immaginatione utitur ut si exprimeres Macillentum diceres. Totus emacidus putares Cadaver ambulare. Et illud Ciceronis in consulem Capuanum. Tanta erat gravitas in oculo, ut illo supercilio tanquam Atlante Cœlum Respublica niti videret. Ita variat nostra ppositio Tam leve pondus e Macedo, ut Maulo carentem fraudare posse videret.
Item variari potest per figuram Prosopopœiæ quâ Orator inducit loquentem rem seu viventem seu non viventem. Ut e illud Ephitaphium. Adolescens

tametsi pperas te hoc saxum rogat, ut i se aspicias. Ita
variaz ppositio nostra. Audi quid loquaz ex sug° ossualio
Macedo ille eg° sum Alexander quem magnum esse
cit fama minorem facta nullum fata.
Item variari pote per figuram Apostrophæ quâ
Orator sermonem suum avertit ab Auditore et aliud
quempiam alloquiz, sive ut affectum ostendat iræ,
v miserationis etc. Ut illud e Martialis. Oubi
mors non e si Jugulanti adfert. Ita variaz nostra
ppositio. Dicite Alexandri Cineres ubi Alexander
Item variari potest per raciocinationem quâ Orator
rationem reddit suæ ppositionis in cursu periodi idq̃
rationem unam et alteram formando ex uno sensu
absoluto interrogationem aliam et aliam. Ut e il-
lud Cornifici Majores nostri sic quæ uniq peccati Mu-
lierem damnabant simplici judicio multorum de-
lictorum convictam putabant quo pacto qn̄ impu-
dicam judicabant eam veneficij quoq damnatam
existimabant. Fit ita quia necesse eam quæ suum
corpq turpissimè addixerit cupiditati timere per
multos etc. Ita variata e ppositio sma Chasma

fuit

fuit Alexander: quæ res quia fluxit dum fulsit hoc extincto quare nomen superē quia nomen ut acquireret se se perdidit

Item variari potē per Conclusiunculam quâ Orator rei amplificatæ addit suam reflexionem non obviam acutam. Ut ē illud Ciceronis de Clodio. Itaq̄ duas res Sanctissimas Religionem et pudicitiam uno scelere violavit. Sic variaꝫ nostra ꝓpositio. Hic Cinis ē Alexandri. ergo cætera fung

Item variari potē Oratio per Ephiphonema per quâd Orator exaggerat fung ꝟ narrationis suæ factū ꝟ rem amplificatam acclammat sufficiendo ꝟ moralem doctrinam ꝟ sui laboris vim ꝟ aliquid aliud Ut illud ē Valerij Maximi. Sic Dij spreti exardescunt, sic humana consilia, castiganꝫ Ubi se cælestibꝫ præferunt. Ita variata nostra ꝓpositio Ite Magni Herōes ac magnitudine alloboratæ Heroū maximus vix cotillam implet.

Item variari potest Oratio per figuram dictam Condium quâ Orator ꝟ longiꝫ in antedicta breviter compingit ꝟ ne singula latiùs explicent ea nervosè ꝓponit. Ut ē illud Senecæ: Illis Parentis, ullꝫ haud æqui ē amor avidis cruoris imperij armorum, doli: diris,

scelestis breviter dicam mtis. Ita variaꝫ ꝓpositio data supra. Hac in urna dicunꝫ gloria ferror dolia fortuna fama: omnia dicat Alexander hic claudiꝫ

Item variari potest per figuram Perplexitatis quâ Orator dicit se nescire aliquid agat duabꝫ rebꝫ contrarijs circumventus. Ut illud est Andromachæ apud Senecam. Quid agimus animum distrahit gemidus timor, hinc natus, illinc conjugis haurit cinis pars ultra vincit? Ita variaꝫ nostra ꝓpositio. Ambigo flere ne an ridere debeo? Alexandri Calamitas flez vanitas risum ꝓvocat.

Item variari potest per figuram Approbationis quâ Orator postqꝫ aliquid decreverit v faciendũ v dicendo de quo perplexꝫ erat id approbat. Ut illud est Senecæ: Benè est, abundè est hic placet pœnæ modꝫ Ita variaꝫ nostra ꝓpositio Benè est mortis consilium placet: ferarum maximam parva in cavea sclusit.

Item variari potest per figuram imperij quâ Orator imperat aliquid ut illud est Ciceronis: Egredere ex urbe Cathilina libera Rempublicam metu. Ita variaꝫ data ꝓpositio. Iubeo te quiescere istic Diræ Macedo: sola urna ingentes domat squiritus

Ite

Item variari potest Oratio per figuram admonitionis quâ Orator monet aliquem. Ut illud e Ciceronis. Vos pro mea summa diligentia moneo pro auctoritate consulari horor pro magnitudine periculi obtestor: ut otio: ut paci; ut saluti, ut vitæ vestræ, et cæterorum Civium consulatis. Ita variata e data ppositio. Quàm citò magna fluunt te monet hæc clepsidra ubi urna pixis e Alexander pulvis.

Item variari potest Oratio per figuram dictam obsequium: quâ Orator v suo v alterius nomine pollicet rem aliquam faciendam. Ut illud e Virgilij. Tuus Regina quid optes, explorare labor: mi jussa capescere fas e. Ita variaz nostra ppositio. Cedite fatis mortales fata si vinci possent, hic n̄ jaceret

Item variari potest Oratio per figuram Blanditiæ, quâ Orator alicui blandiz v amorem testando v adulationem. Ut illud e Ephitaphiu. Tormentum Salonij animula dulcis suavis animula Ita variaz nostra ppositio. Nunc amo te magnæ Macedo seposita magnitudine blandior collunz magna non amanz.

Item per figuram Salutationis: qua Orator salutat aliquem. Ut illud ē in Tumba Ciceronis: Marce Tulli Cicero ave. Ita variata ē nostra ppositio Salvete Magni Alexandri parvi cineres
Item per figuram Apprecationis quâ Orator precat aliquid alicui. Ut illud ē in Ephitaphio: Bene valeas quisquis es sit tibi terra levis etc Ita variata ē ppositio nostra. Benè precare Alexandro viator, ni quiescat nemo quiescet.
Item per figuram Venerationis: quâ Orator aliqs se dicit venerari: Ut illud ē Senecæ Delubra et aras Celitum et Patrios lares supplex adoro Ita variat nostra ppositio. Submitte fasces parvo huic Sargophago quicunq; regnas magnus hic ē Alexander.
Item per figuram Abominationis quâ Orator ostendit displicere sibi aliquid illudq; abominandum esse. Ut illud ē Virgilij Heu stirpem invisam et fatis contraria nostris fata phrigum. Ita variat nostra ppositio. Apage te ad umbras, infelix umbra: Tartarum everte post terras
Item per figuram Objungationis: quâ Orator increpat aliq;. Ut illud ē Horatij. Quid Mulier nigris dignissima barris quid immeres

tes

hospites vexas canis. Ita variaꝫ nostra ꝓpositio Grassato Imperij Patriæ ꝓditor pestis Hominum numinum pudor naturæ noxa nunc cognatorum vermium Enpodium nemini noces nisi uni tibi.

Item per figuram Irisionis quâ Orator deridet aliquo aperte. Ut illud e Comici in Calvum Origo et gente caput apud Martialem. Vestivè Phœbe dicit tibi ille qui dicit caput esse Calceum. Ita variaꝫ nostra ꝓpositio Dionem risit Alexander in dolio ridendꝰ ipse in Urceo.

Item per figuram Execrationis seu Dirar quâ Orator imprecaꝫ malum alicui Ut illud e Senecæ. Vivat per urbes, erret ignotꝰ, egens, pavens, invisꝰ, incertilaris etc. Ita variaꝫ ꝓpositio de Alexandro: Sit tibi terra gravis tam gravis terræ fuisti.

Item variari potẽ per optationem quâ Orator optat alicui boni ⏑ sibi ⏑ alicui. Ut illud e Pontani O mihi si charites spirent, si blanda canentis gratia mox opio contingat labra liquore. Ita variaꝫ data ꝓpositio Utinam qꝫ magnꝰ es semper fuisses.

Item per figuram Invocationis quâ Orator invocat ⏑ Deum ⏑ alias res creatas ad aliquid Ut illud e apud Virgilium. Tu Dea tu præsens nostro

succure labori. Ita variaꝫ ꝓpositio data: Adeste
Cives gemina iam miracula ostentat Babilon urbe.
incurrit Alexandrum in Urnam.
Item variari potest Oratio per votum quâ Orator
prommittit aliquid v Deo v rebꝰ Creatis. Ut illud e.
Ipse aras statuam, viridi de cespite et umbras lu-
strabo, tumuloq̃ feram solennia dona. Ita va-
riaꝫ ꝓpositio nostra. Quieti publicæ ingentem
hanc victimam voveo Publicis spolijs saginatam.
Item variari potest Oratio per figuram Obsecratio-
nis quâ rogat, obsecratꝫ Orator aliqꝫ v per Deum
sanctos v alias res creatas. Ut illud e Senecæ:
Per has anniles ecce se supplex comas, atq̃ ube-
ra ista penè Materna obsecro depone tumidas
pectoris lesi minas. Ita variata e nostra ꝓpo-
sitio. Obsecro te Viator, exiguum mihi Cinere
insperge, terrarum orbe devicto ferro indigeo.
Item variari potest per Comendationem: quâ
Orator commendat aliquid v gratiæ v iræ
alterius. Ut illud e in Ephitaphio Veneno: Amici
cognatiq̃ vobis me recomendo.
Item potest variari per figuram Concessionis:
quâ Orator, concedit aliqꝫ ꝓpositionem veram

esse

esse v rem aliqz committit alicui. Ut illud e Virgilij. Do quamvis et me victusq; volensq; remitto. Ita variaz nostra ppositio Do quod poscis avara tellq: spoliatorio tui spolium cape: posside qui te possidet.

Item variari potest Oratio per figuram Gratiarum actionis: quâ Orator agit gratias alicui. Ut illud e Virgilij: Non erimq Regno indecores nec vestra ferez fama levis tantivè abolescet gratia facti. Ita variaz ppositio dicta. Pares tibi gratias rependo naturæ Pares pulverem locasti restituo pulverem nomenq; igneum p auctione.

Item variari potest per Recusationem, quâ res ingratam Orator refudeat: Ut e illud Senecæ. Non me delectant ignoti Dño servorum greges, nec sonantia laxi ruris errascula nollo dives esse Patre gratis animo. Ita variaz data ppositio. Tolle sepulchrarium invidiam fornicum: nollo contigua fulminibq mausolea respuo illiteratæ mentis literata fastigia. Non iam ille sum magnq.

Item variari potest per figuram exultationis quâ Orator

animum gaudentem bono adeptq exprimit Ut illud e Ovidij. Dicite Gio pæan et Gio dicite pæan. Incidit in casses præda fedita mea. Ita variata e illa ppositio. Hic putrescit Alexander gaudete Græci Syri Persæ tineæ postulciscunt.

Item variari potest per figuram Iactantiæ: quâ Orator gloriaz in re aliqua. Ut illud e Senecæ. Æqualis astrijs gladior et unctis super altũ superbo vertice attingens Polum dimitte superos summa volorũ attigi. Ita variaz data ppositio Ille egᵇ terrarũ terror origentis occasq Orbator orbis tot palmas adeptq vix palmam impleo.

Item variari potest per figuram Gratulationis: quâ Orator gratulaz aliquid seu sibi seu alteri ut illud e. Gratulor tibi Roma qd inconditores tuos hic homo non incidit. Ita variata e nostra ppositio. Gratulor tibi magnæ Alexander terram tandem quæ te caperet occupasti Orbem possideo qm nemo invidiat.

Item per figuram Plausq quâ Orator alicui applaudit. Ut illud e Horatij: At mihi plaudo ipse domi, simulac nummos contemplor in arca. Ita variata e nostra ppositio

Plaudite

Plaudite Populi magna peracta e fabula Alexander personam exuit ex senideo e cinis.

Item per figuram Ejulationis quâ Orator molestiam aliqz deplorat Ut e illud Plauti: Hei mihi nequeo quin fleam. Ita variaz nostra ppositio. Heu Regu vices tridie magnq post tridie nullq.

Item per figuram Inpropei alias Expostulationis quâ Orator exprobrat et acusat eum qui malè de Mo meritq e Ut illud Senecæ: Ingratè cessas orbis excidimq tibi adhuc malis ferisq expositq fores nil me tulisses. Ita variata e ppositio data: Ingrata mors siccinem occidis cui tantum debes fenq amittis dux sortem rapis quot hic periret ni solq periret.

Item variari potest per figuram Pænitentiæ qua Orator dolorem facti exprimit, aut alicuiq rei. Ut illud e Senecæ. Potensiam cecidit irâ: peritet facti pudet Ita variaz nostra ppositio Pænitet tam magni nominis qd parvo cineri nequeat inscribi Cythra mendaciud.

Item variari pote per figurã Spei quâ Orator spez v sibi v alicui alteri facit. Ut illud e Horatij. Nil desperãdu

Theucro et aspice Theucro. Ita variaꝫ nostra ꝓpositio: Sperate Populi, nullum magnũ malũ perennat: alexander in cinerario jacet.

Item per figuram Desperationis quâ Orator ꝟ de auxilio ꝟ de successu rei ꝟ de aliquo alio desperare sedicit fit per verba actum e, conclamatum e etc. Ut illud e Virgilij Nec mihi iam Patriam antiquam spes ulla videndi nec dulces gnatos exoptatumq; Parentem Ita variata e nostra ꝓpositio data. Actum ne vobis Principes etiam Alexander evanuit

Item variari potest per figuram Timoris: quâ Orator timere aliqn et horroren exprimit. Ut illud e. Pavet animq horret magna pernicies. Ita variaꝫ ꝓpositio supra data. Timete superi magnum quoq; Jovis Filium mors ꝓtrivit.

Item variari potest oratio per figuram Verecundiæ: quâ Orator exprimit pudorum dolore de facto aliquo: Ut illud e apud Horatium: Heu me per urbem (: nam pudet tanti mali :) fabula quanta fuit. Ita variata e nostra ꝓpositio. Ach nimium me mei pudet, tam arcte jacentis terrarum victoribq urna delebaꝫ Oceanus.

Item

Item variari potest Oratio per figuram audaciae: quâ Orator exprimit audaciam vel facti alicuius vel sermonis: Ut illud est Senecae: resistam, inermes offeram, armatis maris dabit ira vires. Ita variata est nostra propositio. Pone metum viator: Alexandro impunè licet illudas.

Item variari potes per figuram Impudentiae quâ exprimitur in verecundia alicuius. Ut est illud Terentij Ingentem confidentiam nunc cogitat, quid dicat; num facti piget? num eius color doloris pudoris dignum usque indicat. Ita variata est nostra propositio. Nimis impudenter viator, ibi aetas, ubi magnus jacet.

Item per figuram Excandescentiae: quâ ad iracundiam refert quae contrarium invehimur: qui nos vel alium offendit. Ut illud est Senecae: Nec ingere ira haec, inexitium feras furore toto. Ita variatur nostra propositio. Ardet animus iraque vesana mors Alexandrum perimit nomini parcis hoc est facta dividere.

Item variari potest oratio per indignationem seu nemesim: quâ laetamur ex malo alterius; aut dolemus de bono quod malo contigit. Ut illud est Virgilij: Istic nunc metuendae jace, non

te optima Mater ꝯdet humo, Patriosq; oneravit membra sepulchro: alitibus linquere feris aut gurgitem mersus unda feret piscesq; inpasti vulnera lambe. Ita variata e nostra ꝓpositio. Habes qd mereris qui Jovis te Filiu mentiebar incesti Olimpiam absolvis: hic cinis philippo te asserit non Jovi.

Item variari potest per figuram cōmis grationis quâ illi ignoscis qui non lesit ⁊ quâ fingimus ignoscere unum alteri. Ut illud e Senecæ. Compesce equidem verba et audacem potenti donare manu sd meus capiti quoq; nescit parcere ensis. Ita variata e nostra ꝓpositio Tui me miseret magne Macedo post phori Regiam post post ꝓsicu folium tam incommodè jacentis.

Item variari potest per figuram confessionis: quâ factum aliquod ⁊ dictum ꝓpalas. Ut illud e Virgilij: Equidem merui nec deprecor inquid utere sorte tua, vicisti et tradere palmas ausonij videre. Ita variata e ꝓpositio nostra. Fateor falsam me mihi magnitudinem arrogasse auribus imposui non oculis Potē autem hæc figura fieri per verba fateor, agnosco, ꝯfiteor, dico, etc

adhuc

Adhuc variari potest Oratio per figuram Deprecationis qua v nobis v alteri quempiam deprecamur Ut illud e apud Terrentium: Verum quando iam accusando fieri infectum n̄ potest ignosce orat. Et illud Virgilij. Unum hoc (: prsi qua e victis venia hostibq:) oro caput humo patiare legi. Ita variata e nostra ppositio. Parcite Persarum manes sat penarum pendit perdo terra eget, qn rapuit.

Et hæ sunt figuræ per quas variari oratio potest, ita ut unq illiq sensq sub alia et alia forma aliq et aliq videri possit. His figuris addo aliquos adhuc variandi modos et sm̄o nota: variari posse orationem per adjectivorum variam positionem, nimirum, dignq, indignq: post quæ debet poni relativum qui quæ aut particula ut. Si nempe, ubi in aliquo sensu hæc adjectiva repereris illis adicias dictas particulas qui v ut sensui ulteriori benè accommodatas: sic: dignq es, omni honore: Variares per modum hunc dicendo: Dignq es, ut omnis te honoret. v dignq es qui honorem omnem accipias. Aut addendo modum infinitivum. sic: dignq es honorari. Nota 2do variari posse orationem si in sensu aliquo superlativq positq per gradum sparativum efferas: efferas autem si si p gradu superlativo posueris gradum sparativum et post hunc

ponas particulam quo. Sic sensus hic: Vir omnibus doctissimus, efferet. Vir quo nemo doctior, v ponendo comparativum in genere neutro, Vir quo nullum caput doctius v per appositionem particulae quam Nemo doctior quam hic vir v per Periphrasim: Homo est cuius doctrina reliquis cultior. v per interrogationem. Viro hoc quis quis eruditior v per infinitivum certum mihi nemine hoc viro doctiore. Item per particulas correlativas potest idem gradus variari nimirum per has tam, quam, ita, ut adeo, ut nequeo, v adque proinde atque. Vg Nemo ita eruditus ut vir hic. Nota ultimo variari posse orationem per grammaticam unius propositionis versionem aliter et aliter ut circuitiones vertendae sunt per ablativos absolutos v dependentias, activae locutiones passivè finite infinite. Et haec sunt principia Rudimentorum Rhetoris incipientis.

Pars 2da.

De modis amplificationum minorum.

Amplificationum minorum modos intellig. amplificationes per synonimiam, periodos, definitiones, partium enumerationem similia exempla comparationes contraria etc.

§ 1mus

Quid sit et quodduplex amplificatio.

amplificationis

Amplificationis nomen videtur esse satis clarum: nam se ipsum applicat amplificationem à oe augentum quoddam significans. In re est dilatatio dicti v sensus per plura dicta v sensus materiae accommodos. Dixi materiae accommodos sensus quae ad amplificationem adhibere nefas est imptinentes tam dictiones quam sensus.

Amplificatio haec triplex est alia est verborum: et quidem unius verbi pluribus verbis dilatatio.

Alia sententiarum et quidem sensus v sententiae alicuius pluribus sensibus dilatatio

Alia rerum et quidem congeries eruditionum servientium ad dilatos sensus. Et haec non differt à copia rerum.

§ 2dus.

Proponitur primus amplificationis modus per synonimiam. Mitto amplificationis preludia. Per quae paratur ingenium ad difficiliora, ut sunt amplificatio per casus grammaticos, quae est dictionis Principalis in sententia repertae per nominum casus variatio, at et haec sine synonimia saltim verborum recte absolvi non potest, amplificatio idem per grammaticam regulam quotiescunque nempè per additionem substantivorum substantivis seu propriorum seu translatorum. Item per additionem adjectivorum iisdem substantivis utque: Ingens meritorum suorum magnitudo: pro magna merita. Hoc quid est ampli-

ficationis genus ad magestatem orationis conducit, et usitatum ciceroni id quia difficultatis nil habet tantopere intermittendum censeo. Amplificatio item per tempora et modos eadem fere arte tractatur qua et amplificatio per casus; nisi quod hæc verbum ducat per tempora illa nomen per casus. Id neutra ex his sine amplificatione synonimorum bene absolvetur, hunc ergo unum inter amplificandi modos pono, sine quo, nulla amplificatio alia absolvi potest.

Dixi superiori parte synonimiam esse duplicem alia verborum, aliam sententiarum, ita et hic dico amplificationem per synonimiam esse duplicem alia verborum alia sententiarum. Verborum est unius vel plurium dictionum, aliis aliisque dictionibus idem significantibus explicatio. Sententiarum synonimia est totius sensus alio et alio sensu idem significante expressio. Hinc.

Quæres 1mo quomodo fiat amplificatio verborum per synonimiam sensuum. Et illam fieri si plures dictiones coacerves idem significantes, cum dictionibus in sensu ad amplificandum proposito. Potes autem dictiones illas accipere sive proprias sive translatas. Dictiones propriæ accipi possunt tum ex Patre Cnapio tum ex gradu

ad

ad parnassum tum ex ingenio.

Illustro exemplo doctrinam. Sit amplificanda haec sententia Juvenalis: Nemo malus felix Synonimas dictiones dictioni nemo invenires, nullusquis, ille non etc. dictioni malus invenires scelestus, improbus criminis conscius, flagitiosus etc. Dictioni felix invenires, fortunatus opibus affluens dives etc. tum sic amplificares:

x Nullum felicem scelus fecit: improba conscientia fortunatus evasit nemo quis ille flagitiorum suffragio ad honoris evectus culmen? non est cui crimen purpura sternerit, fasces dederit, fortunamque obsequijs manciparet.

Nota synonimiam verborum fieri posse non tantum per verba verbis singulis explicata, sed etiam periphrases, et in parte sima habes modosque alios variandae orationis ibidem paragraphos expressos.

Nota idem synonimiam quae verba verbis reddit utilem esse ad exaggerationes, sive laudi, sive vituperio servientes: docent passim exempla sparsa per libros, utriusque hujus notati exemplum habes in superiori praxi. Addo aliam sententiae Juvenalis:

x Mulier Tygryde peior Malitiam foeminae

depinat Tygrys maculis, quin ira. Illa bellua mitior e
excadescentis fœminæ furore, sed hæc feritate illa superior.
Fragilis sexus hic, nunquam robustiorque cum sevit
hircanas etiam vincit Tygrydes sed vi iracundiæ Jam
actas rabiæ nemetuè Indæferas: peius tibi malum domi,
mulierine ad speculum quidem mitescet. Iram
Tygrydis vitrum franget: cicurabit furentem ars:
Mulierem quis? peior e Tygryde.
Accipe et aliam praxim in sententia amplificata
x Ciceronis: Magni interest, quosquisque audiat quotidie
domi, quibuscum loquaris à Puero. Summi momenti
res e cui præceptori præbeas aures Puer, quos dicendi Ma-
gistros habeas, ut loquaris rectè. Dives ætati fu-
turæ paras ærarium, si ille sermo pueritiæ linguam
instruat, cui præterea virtus facit. At egestas probitatis
timenda si dictionum copia, integritatis inops fuerit.
Alexandrum promittat tibi summa ætas? Aristotelis smitte
manui indolem ut magnum formet. Beati felici Ma-
gisterio anni illi, quorum summa balbucies etiam erran-
te lingua à virtutis recto errat minimè. Omnis
recte invivendi ratio sive proiecta mens, in crimina
à teneris edisci auctore pio v scelesto etc.
Quæres 2do quomodo fiat Amplificatio per Syno-
nimiam sensuum R fieri illam per coacervationem

sensuum

sensuum plurium idem significantium qui sensus quamvis quoad voces videantur aliquid aliud significare quàm sententia amplificanda in re tamen omnino eundem habens sensum. Sed quaeres, unde hi sensus synonimi sunt desumendi ℞ docui in parte sma ubi de oratione varianda per synonimiam constructionis, deinde p. aequipollentiam trophos sententiarum et figuras. Deinde dico sensus synonimos formari posse per conglobatas definitiones, per contraria, partium enumeratione etca de quibus inferius. Per hos enim amplificandi modos synonimia effusa est. Accipe huiusmodi amplificandi praxes.

Amcā v.

Non eadem omnibus decora. Faustinius.

Nascimur sub eodem Caelo: nec tamen eadem Caeli clementia nobis nascitur. Omnis idem Phaebus respicit at sereniori alios oculo, lippo alios illos suae lucis ignibus et deplorandam facit nobem. Ita radiorum gratias spurgunt soles, ut candore alios depingant idem felicem naturae calculum, adiciant, alios nigra aspergant caligine, idem atro charactere ab omni p scribant decore. At non demigraverint aliorum nomina: ingens tamen liberalitatis discrimen faciunt v in scintilla: hos meridianae lucis auge

donam, satis illis crepusculum. Nunquam eodem vultu sive naturæ sive fortunæ respicimur: tot plane recensebis diversam decore faciem quot homines censebitis.

Qd ct.

Imprecipiti est voluptas — — — Seneca

Quo loco voluptati aulam erigis Sibarita? planum fugit, humilem cibum non incolit erige in præcipiti; erexisti amatam Regiam, summa sublimiu juga occupat ne desit quo semper ruat. Illa namq; e dissolutioris vitæ indolis, alta amare, excelsis immorari. quin immorari nunquam cui quies est, inpræceps casus obscura loquor, addo facem. Solitarium timet scelus incedere non imparem sibi aulum quærit, comitatum scribit ne una tantùm malitiæ viciet scientiam. Nemo improbus uno crimine satur dixit ubi unum sapuit tota orexis invasit viscera, non priùs famem sacrilegam oppressura qm dum mihi de scelere superfodit. À scelere in scelus non descendis; sed volas: gradus n habet nequitia, cui ruit inpræceps: at habet

terminu

terminum, nefas omne, violentas non expectes manus, quibus ꝑtrudaris à peccato in peccata: saxo Sysyphi gratiꝰ pondꝰ e', crimen in abyssum flagitiorum suos impellit Sysiphos. Hæ libidinis e' gloria, hæc culpæ insolentia inpræceps volvere, quos involvit aliquando.

3ª ꝑ

Formam pudor honestat. — — Curtiꝰ

Deformis e' vultûs elegantia, si se in illo n' depinxit verecundia. Quid veneris faciem laudibꝰ fasti committis? impudens e': nisi ꝑ ideo sæpia amori debuerit qd exul fuerit omnis ab ore rubor placet narcissi. Virgineus candor ingemiscat regnat in corde virtutis murex medullam floris coronat pudor. E mortue virtutis frons, qm solꝰ honestat pallor. Tam ꝑpè putedinem e', qm longè à virtutis purpura. Ipsa sibi forma decꝰ n' e' ab animo ornamenta requirat, si culta videri quærit. Thersiten aut anguibꝰ distinctũ medusæ caput malo, si mens formosam virtutem gerit, si labia suis distinxit coloribꝰ verecundia qm inverecundũ e' formosũ Adoniden, manũ à tabula apello nobiliꝰ formas pingit pudor penicillo Omni coloris fuco Diana elegantior nihil n' recti habet in cujꝰ genis pudicitia suas duxit lineas.

4ª ꝑ

Virtutis ~~ulterrimũ~~ alimentum bonis. Valeriꝰ maximꝰ

Habet sua obsonia virtus, quæ si sumpserit, Gigas

erit, tam felix alimentum quaeris? honore; hoc mensas instrue probitati fecisti grandem. Suavis et amarus alias integritatis succus quem murex condit et bibit sine nausea reptantem humi virtutem si quis oderit et supra vulnus hanc surrgere optat fasces addat: attollet humeros caput eriget: tantumque eminebit quantum antea depressa serpebat. Curret tenerrimum hoc decus animi si pomum aureum ostenderis: assurget adiecto honoris gradu Huminionem semper age semper Pigmaeum nisi illi liberalis manus aureum Palmum adjecerit. Haec indoles recte factorum et ut auro irridua crescant: haec prelior felicitas, ut virtutibus incrementa dare possint.

5 Fa

Felicitas aliena aviditati exposita — Seneca

Felicitatis infelicitas et invidiam pati: nisi ipsa aviditate sui incensu reponat gloriae, quod pluribus sapiat. Nemo in tam sublimi fortunae gradu stetit ut emulorum livorem excesserit. Ultra hominum sortem feliciate evexit fortuna orbita et felix es: felicior: si et ultra emulorum cupiditatem evecheret. Opum affluentia implevit erraria, auro corruscant conclavia, gemmis distinguis horas, numeras per sceptra avos, ipse purpuratus Pater negdum dives es: in die defectu laboras. Hoc

si monili carueris nidam adorabo. Verum fortuna pinguior alienum appetit nutri cummulato nummo uberum ædis odia, necdum cadaveres: etiam fulfures tibi inhiant, et hæc viventis oculi pupilla, cum adversam sibi fortunam sentit, ac fortunatus n. sit amplam numerare invidiam.

Fel.

Coronas etiam ad impeditos deferre gratia solet. Petronius Tastum deponite erudita capita, ad coronas frontem erigitis? etiam imperitas gratias coronat. Cui favor et fortuna favet. Filosophabant Reges antea ut aurea thænia comas cingeret: ut rubuisset abolla in humeris non unum sudoris cadmum expressit Pallas: hasta prius minervæ ferenda erat quam sceptrum: æstus bellonæ prius quam Serenissimi tituli Martis pilæ quam poma aurea tantis difficultatibus parcit hodie respectum Principis si habes iam imperij habes clavum. Tavmanturgum magnatum amorem puta quod natura et labor negavit tribuit quid? imperitis caput ad coronas. Si quando hic cecget: errat cum in eptis confert imperia. Risimus asinos ad lyram ad ingratiam auribus Concinne sonat rudis fides, placet sonus, solum

Cythæradq hic insidet rudilatis prelium lucraq fa-
sces aureos, et elusit adagium. Nulla commendet
ratio ingenium, exsors sis omnis consilij fortunatus
es, si felix gratiâ: confert qd dare potest n' quod mereris

Tma.

Facilior e turpiu qz honestorum intellectq Favig
Omnis conatus, omnis labor, omnis industria diffi-
cilis e ubi de virtute certaq si p crimine, sine difficili
difficultas e. Rosas calcamq et molli tectas bombi-
ces, semitas ubi crimina insequimur: at sente et
spinas! uti venamur mentis animiq opes Plum-
beum pedem trahimus, in virtutis stadio volamq
ad ditiorum metam. Huc huc scientiarum Magistri
Platones Stabirite Annæi toto agmine præce
ptorum opus habet humana indoles ut sma pbitatis
elementa balbuciat: per devios vitiorum errores cur-
rimq nullo Magistro duce. Nunqz Tyrones hac
in arte adhuc in limine iam Magistri. O! perver-
sa ingenia, o! erebo devota capita mentis obducunt
callum cum recte vivendi præcepta audiunt explicari

surda

Surdâ aure accipiunt virtutis scerta: nullibi minus humana, quam ubi humana maximè esse decet. At acutam illi: cum voluptatis nodos impia manus explicat: adhuc gladijs prædunt verba iam facinora numerant. In tales Gorgios quisque Alexander è quisque incunis adhuc Hercules damnosis colludit anguibus adhuc malo dentato ori iam mala sapiunt: et super virtutē nauseant.

Nota ad facilius accipiendos sensus synonimos optimè servire Allegoriam, quam sic adaptabis et invenies. Vide propositionis amplificandæ sensum v dictionem à qua totius propositionis sensus pendet, tum quære in rebus simile quod propositionis sensui et subnomine translato exprimes sensum dilatandum. Ut habes in immediata amplificatione in qua pendebat sensus à dictione facilior ergo quæsitum è quænam via facilis et commoda è: inventaque illa quæ rosis insternit aut tela bombicina humcque sensum. Facilior è turpium intellectus. Synonimice per Allegoriam redditam hoc modo habes. Rosas calcamus et molli intectas bombicis semitas ubi

crimina sequimur. Similiter reddita e 2da pars sententiae quae difficultatem virtutis per aculeos et sentes explicat. Hoc quidem notandum inter modos variandae orationis per trophos explicuimus sed enucleatius hic placuit claritatis gratiâ apponere. Eodem modo per Antonomasiam eruditam sensus synonimus fieri potest si repereris eruditionem illo vitio v virtute constante quae in sententia exprimis. Ut in eadem habes amplificatione ubi per voluptatem nexum. Posuimus nomen Gorgius et angues Herculis pro ipso voluptates sectante Alexandrum et Herculem sic: In tales Gorgios, quisque Alexander est, quisque in cunis Hercules adhuc damnosis colludit anguibus

§ 3tius.

Das doctrina de periodis et earum partibus. Invaluit apud neo Rhetores artem amplificandi proponere per periodos, cuius amplificationis modi nec Soarius meminit, nec illi ex quibus ille sua praecepta hausit. Non derogo ingenijs, et suis inventoribus, quorum doctrinam sequi nobis olim placuit. Caeterum peri-

odus

odq non facit amplificationem ad illiq cursum et completorum sensuum terminationem requiriz: ut rector v auditor advertat hic sensum terminari. Et illam esse censeo amplificationum quoddam condimentum, non vero amplificationem

Quaeriz 1mo quid sit periodq? R/ quoad nomen e idem qd circuitus sive ambitus sive circumscriptio. Quo ad rem definit illam Cicero sic: e oratio cuiq principium et finis in conspectu e et uno intuitu facile spectari potest. Diciz oratio quia debet habere sensum perfectum diciz principium et finis in cspectu e quia periodus inchoatum sensum ita debet claudere ut ad sui intellectionem non requirat ulteriore sensum: et auditor ubi principium audivit periodi etiam ad conclusionem eius attentus e, ut sensum inclusum intelligat. Unde clarius sic definiri pote oratoria periodus e oratio quae ita habet sensum cpletum ut nullo alio commate indigeat ad cplecionem sui sensus auditoremq reddit cntentum perfecto sensu

Quaeres quodduplex sit periodus R/ esse duplicem juxta observationem Rhetoricam alia 1mae divisionis alia 2dae.

Quaeres 3tio quodduplex sit periodq in 1ma divisione R/

esse quadruplicem: scilicet et alia monocolos, seu uni-
membris: quae uno membro constat, alia Dicolos, seu
bimembris quae 2obus membris constat: alia tricolos
seu Trimembris quae tribus membris constat: alia
Tetracolos seu quadrimembris quae membris 4
constat. Unimembris exemplum accipe. Habent
suos Patronos crimina. Bimembris. nunquam tot ppu-
gnatores sui virtus numerat, quod crimen amatores
sui censet. Trimembris. Nimirum nulla foedi-
tas omnibus foetet: suum placet lutum suibus; pla-
cet et suus vomitus canibus. Quadrimembris. At foetes
hominum puta quos scelerum tenet amor, lascivi
unt vermes in putredine cui inhiant cadaveribus
bubones ab omni labe puram quod aquila delectat
Quaeres 4to quoddaplex sit periodus divisionis 2dae
R/ pariter esse quadruplicem. Alia vocatur sy-
notenica, et quae oratio constans unum pluribus membris
syllabas 20 excedentibus Vg. Quid agis flagiti
orum curae omniquam detestandae libidini pernicio
sissime voluptati immersae animae quid agis? latri
nas in sinu foves. Alia periodus et Pneumatica
et quae oratio ita habens membra inter se connexa ut

nullibi

nullibi possit respirare Orator sed totam uno respirio
pronunciare debeat vg: Opudit. ingenia, quibus non
criminum foeditas non flagitiorum faeces, vitiorum
latrinae non ejectamenta libidinis non voluptatis coe-
num libidinis sordes nauseam movent, odia provo-
cant quibus omnis honesti corde excessit amor sub
calces ivit, pteris, conculcas.

Alia est periodica circumscriptio circumductio, eaque
oratio habens similem formam periodo non
tamen servans rotundae periodi leges et ultra
4 membra ascendens Vg: Impudentiam eaue:
crimen amas: heu delirum tibi cor? vetat ratio a-
morem leges humanae vetant minans divinae et quidamas

Alia est Thasis, eaque oratio prolixa habens ita membra
secum connexa ut uno spiritu non possit ab Oratore
dici sed debeat Orator intra sermonis sui cursum
omnino respirare vg Miseram sanè virtutis sor-
tem despici potest, potest contemni: potest suae venu-
statis pretio post habito omni crimine deterior
impietate sceleratior flagitio immanior, omni
foeditate ad nauseam natae, ad inquinandum conscien-
tiae candorem honesti perniciem, animae tabem
proiecta censeri: potest omne probus virtutis mereri pretium.

Quaeres 5to quae sunt partes periodi. R. partes periodi esse incisum et membrum. Porro incisum est pars orationis brevissima sensum aliquem exhibens vg. Criminis foeditas, insolentiae fatuitas, foedae et fatuae menti placet. Incisum non plures habere potest syllabas quam 10 potest autem usque ad unam decrescere. Membrum vero seu Colon est pars orationis sensum aliquomodo perfectum exhibens ita ut plenior illius sensus dependeat vel à sequenti vel à praecedenti membro vg. Ita virtutis studio incurbat honesta indoles ut prorsus vitia oderit.

Membrum duplex est aliud scholasticum quod 2dum leges scholasticas formas: nempe quod 20 syllabas habet vel 10 saltem. Aliud vulgare sed non attendit ad leges scholasticas dummodo habeat verbum cum suo casu tale membrum potest esse in 2abus dictionibus vg. Scelus odimus virtute sequimur.

Ad membrum requiri numerum oratorium ut ad periodos docet Soarius in primis Magistris eloquentiae quidnam hic sit et ex qualibus dictionibus parandus et ubi curandus docebit explicatio Soarij.

Membrum et incisum dividunt alij in compositum

periodum

periodum et non incomponens periodum. Compo-
nens periodum est, qd non unum solum ponit sed cum
alio periodum facit vg Nulla foeditas Tutore caret,
nullum crimen sine Patrono.

Non componens periodum est, qd se solo sine alio inciso
vel commate facit periodum vg Vitiorum amor damnosus spe.

Quaeres 6to quid sit incisum dicere? R. est periodum
formare ex pluribus brevibus incisis post quae singula
dicta debet orator aliquantum cessare ad dicendum vg
Pessimè nobis consulimus, fortunae, honori, conscientiae si
flagitijs innodamur.

Quaeres 7mo quid sit membratim dicere? R. est peri-
odum ex membris componere ita ut post singula membra
possit orator respirare vg Plerumque amans vitia
innodans conscientiae flagitijs mens imbuta sibi de
scelere gratulatur.

Quaeres 8vo quando nam orator debeat inci-
sim, quando membratim dicere? R. nullum esse
dicendi genus in quo non possint sive incisim, sive mem-
bratim procedere periodi hic naturae ductus et materiae
exientia spectanda.

Nota ad componendam periodum optimè servire particulas red-
ditivas, ut sunt: tantus, quantus, talis, qualis, tot, quot, ille qui,

ita, ut, si, tunc, ideo, quod, non secus, at, toties, quoties, etc. Quarum si unam posueris altera statim se opptrudit et suggerit ad apponendum sensum ulteriorem vg Tantum in scelere profecisti, quantum satis est ut dicaris nequissimus.

Praxes periodicae amplificationis non appono: cum per periodos fieri amplificatione negavi sed tantum ad amplificationum bonam seriem requisitam dixi: quare et exempla Amplificatarum periodorum in explicatione videbis.

§ 4tus

Proponitur modus 2dus Amplificationis per definitiones sglobatas.

Inter locos intrinsecos, 1mus est definitio ut argumentis eruendis 1mum fontem aperit ita nobis etiam 1mum amplificationis modum per locos intrinsecos.

Quaeres 1mo quid sit definitio R. est oratio per quam explicatur natura rei. Haec duplex est: alia rigorose talis quae explicat naturam rei per genus proximum et differentiam ultimam hoc est per praedicata essentialia rei, et haec est considerationis Philosophicae. Alia est circumscriptiva est quae oratio explicans rem per ejus adjuncta, causas, effectum, usum, proprietatem, etcu Cujus exempla inferius subiciam.

Quaeres 2do.

Quæres 2do quomodo hac solvenda sit amplificatio per definitiones sglobatas R. 1mo per sglobatas definitiones intelligi plures explicationes rei simul positas. R. 2do per definitiones sglobatas fieri sic amplificationem. Vide in ppositione dictionem Principalem, illiusq dictionis reqn significat expende diligenter, examina illius rei adjuncta, quærendo quid sit res illa, qualis, quanta, ubi nascat, commorez, quid faciat cui comodo v incomodo serviat, qd eius pretium, quis usus, etcc tum ex horum singulis forma circumscriptivas definitiones per regulam quotiescunq Gramatica v quasi per Antonomasia vg: Si velles definire gemmam, quæreres quomodo gemma nascat: et inveniresillam nasci inter fulmina, tum ex hac circumstantia definiresillam sic: Fulminum filia: deinde quæreres ex quo nascit: inveniresqd ex gutta roris et definires sic: Pretiosq roris tumulus v Roris alumna v Cæli lachryma. Videres item qd in Mari inveniat et diceres Neptuni opes. Videres item ejq rotunditatem et diceres fortunæ periodq. Item qd coronis inserat diceresq coronar pupilla, ex eo qd alba diceres, innocentiæ Typpq, Pluresq et ejusmodi circumstantias.

indefinitionem transformes faceresq; Amplificationem.
Hoc artificio amplificavit Sydonius hoc nomen Roma sic:
et Domicilium legum, Gymnasium literarum curia dignitatum
Patria libertatis. Hoc modo Cicero Curiam descripsit
oratione pro Milione. Curia Templum Sanctitatis, Am-
plitudinis, mentis consilij publici caput urbis ara Sociorum
hortus omnium gentium sedes ab universo Populo Ro-
mano concessa uni ordini.
Nota 1mo posse definitionem fieri non tantum per regulas
quotiescunq; sed etiam per enumerationem circumstan-
tiarum non transformatarum in ejusmodi constructionem. Ita
Cicero definivit virtutem. Virtus quae in tempestate
saeva quieta et nec jacet in tenebris, et pulso loco ma-
net tamen atq; haeret in Patria nec alienis nunquam
sordibus obsolescit.
Nota 2do definitione rei fieri posse negando de illa,
circumstantias et proprietates illi non competentes sic
definires virtutem vg. Non amas virtutem? illa ne
innocentiae hostis? perditionis semita? improbitatis schola?
conscientiae nemus? fortunae dispendium? honestae vitae exitium. etc
Nota 3tio fieri definitiones posse imo et debere si elegantes
habere

habere vis per tropos, potissimum autem per Metaphora.
Et talem non difficulter compones si rei definiendæ res alias similes inveneris, et eorum nomine appelles rem definiendam, ut habes in definitione gemmæ illud, coranarum pupilla etc.

Nota 4to fieri definitiones posse synonimas hoc est unam definitionem alia et alia phrasi efferendo cum tamen aliquid per conglobatas definitiones dilatas, ne multitudo positarum dictionum definitionum orationi vitium adferat variandus est earum cursus. Variari autem potest per interjectas figuras vg quid complura v negdum omnia v majora dicam etc et deinceps aliæ et aliæ adferri definitiones. Variabis autem ipsas definitiones si alias in casu recto posueris alias in casibus obliquis idque v singulari numero v plurali. Praxim unam et alteram accipe.

1m̄ d.

Fortuna interdum optimos decollorat. Symmachus.

Fortunæ sfidimus multis curarum laborque impensis gratijs huius numinis cum venera in mari optimos quoque casibus felicitatis conclusos fataliter cecidisse intendimus

sereno illi palpebrum, et excecamur, amicimur purpura-
rum gravitate et deprimimur. Rectè dixeris favores
illos speciosum malum, aureum pugionem, adamanti-
nas compedes, dulce aconitum, gemmis distinctum
gladium, fumosum splendorem, virtutis Musciculam.
Dixeris opum frequentiam, bonam entis rubiginem,
hostem amicum, fortunæ fatum, ignominiæ fabrum, pe-
stem benè animatæ inventio mentis. Quid plura? e' qd
tibi ab auro timeas n' qd ames; hoc depravans mores
optimi, hoc integritas laceras, depretias honestum, hoc
plerumq; emis, egestas cœli, pœna immortalis odium
posteror? Optimus es? fortunar? fuge, ut in quilinum sicarium.

Q d d

Egreios invitant, præmia mores — — Claudianus

Quid, aut in stadio Palladis tarditatem, aut segnem in
virtutis Olimpi cursum, aut tædium indolis in laboribus accusa-
mus, nos, nos spedimus excitatos impetus pressa manu.
Præmia virtuti si decrevimus, quis senem tenebit passum?
etiam ipsa desidia torpedo ipsa volabit. Calcar e' animi
merces stimulus ad magna fomes in ardua, projectæ men-
tis fulcrum, emortuè alacritatis anima, pomum Hypomæ

nis

riis, et sterilis plantæ imber aureus. Pigritia laborisq; timor pectus occupet indolis ociosè: porrige aurea in hostem tela, gemmeam sudoris tenian, nervum violati roboris, mentis infirmæ farmam abletarum olem, ne dicam cor porrige præmium: ad omnem gloriæ cursum, omne virtutis studium, indolem erexisti. Nemo persuadet facilius optima, quàm avreghic Orator.

3 Fi a.

Pulchritudo, temporis et morbi ludibrium — — Nasiansenus

Elegantiam vultus, admirabilem genarum cerusam, faciei gratiam exponite narcissi: traiediam in ore age tempus, v infirmitas. Rugas inarabit fronti senectus, decoquet ruina florem, fatalis pallor depellet muricem nativum labiis et forma deformis erit. Non enim venustas oris nulla invictus violentia adamas est, nec incussa fluctibus rupes, non æris simulacrum nec asbestij folium, nec lavrus ridens fulmina nec sidicis filia, aut Olimpi vertex. Quid ergo? vanitatis imago ante lucani roris gutta, crystallus fragilis, floris æmula, umbrarum genus, serenum fulgur, scintilla admodicum fulgens, glaties in æstu, fatorum jocus, et sui ludibrium. Nunquam profecto insolentius ludunt casus quam in corio cerussato.

4 Fa.

Nihil non longa demollit vetustas — — Seneca

Ampithetra Cæsarum Andriani moles Diocletiani termæ, quis vos ruderibus dedit vetustas: vetustas fatali inspersit cinere. O! grandem summorum operum pernicien, O! pretiosè artis latronem, O! malignum dentem! nec saxi duritiem attrivit, nec ferro expugnat. Syderibus inferte culmina excitate turres, nubes excedite sumptuosæ Regiæ stellis et cælo venustatem jactatæ operis: vos etiam tumulus hic manet, vobis inhiat hæc vorax bellua, sitit vestri casu hic heluo. Quidenim illud senium est? virium erugo, tinea robustæ molis, immortalitatis opex, rubiginarum artifex, casuum machinator, fatorum emissalius, omnis mali compendium et sigillum. Audi jacentium pergamorum voces, sui lapsus accusant vetustatem, et disces nihil non longa destrui vetustate.

Hic amplificationis modus, quem in exemplis audisti et vidisti tractari potest fusius, nempe si ipsas definitiones amplificaveris. Hinc.

Quæres 3tio quomodo definitiones amplificari possunt? Rs amplificari illas posse si rationem des cur sic apellasti rem aliquam. ratio autem desumenda est per circumstantia definitionis: hoc est si definirem per illius effectus rationem dabis ex aliquo loco intrinseco vg. consequentibus vel ex loco alio

sic

sic definires peccatum dicendo labes animæ ratione
dares à consequentium enumeratione quia maculatam
conscientiam peccato horret cœlum, odit Deus, exclu-
ditq; à sua gratia, si autem definires Metaphoricæ,
rationem dares v. à simili v. allegoricam: hoc e' explican-
do convenientiam rei definitæ, ut illa re per quam definis
vg. Si idem peccatum definires e venenum animæ ratio
esset quia sicut venenum vivit moriz ita qui peccatum
admittit in anima occidit animam. Allegorice dilata-
res si in explicatione definitiones transferres dictiones
à re simili ad rem definitam vg. Peccatum e spina conscientiæ
quia pungit et omne honestum expungit nunquam hic aculeus
sine vulnere versas, æternos dolores ciet.
Potest autem ratio definitionis dari per conceptus et in-
geniososusus de quibus nunc docebis.
Nota definitionem dilatare posse n'una tantum ratione,
sed plurib9, ut fiat uberior Amplificatio. Praxes accipe.

Amicus

Strangulat inclusus dolor — — Ovidius
Gravis doloris ictus e: at feralis e! si animo premas.
Vitæ damna quærimus, solicitamus mortes, quoties ve-

vetamus mentis angustas exire in publicum. Suffocat dolor; nos strangulamur: premit ille! nos opprimimur: ille strimit! nos fatorum vinculis compedimur. Quid istud Mysterij intestinum vulgus est, inclusq dolor, oculis se subducit, et medicae subduxit manui: sentiri potest, sanari non potest. Dissimulatum virg illud serpit per medullas, corrodit viscera, pure cor inundat, ut putrina vfragio sorbeat vita. Heu qr saevg mortis ille volus! ut digeat muta facientibg agnibg digerimur, interim; opulenta prandia è nobis facimg cibo illo, cibusq est et fatalis obsonator. Nunqr in pure flamma hanc insepulta cineribg servamg: haec ferales nobis rogos excitat hac urimur, et in pulveres desidimus. Lachrymas pluvia illa tanto aestui exitiosam intra oculos sistit: et eo insolentius nos depascit qd sibi abundis timeat. O! dira pressor luctum silentia quibg discimg mortem loqui

2 d a

Dolor disertum facit — — — Ovidig

Digito obsignet ora Narpocrates: linguam teneat stupor: muto lapide concrescant labia: faciet diserta dolor. Optimg ille dicendi magistere; etiam silendi arte professos, docet facundiae,

sui

sui copia verborum facit copiam mutuus ipse. Tardior sub Magisterio Aristotelis Alexander ad loquendam concinne, quisque subluctus fetula: proficit ita ut non docentis duntaxat dictionem, sed ipsum loquatur Preceptore. Et voce hic premere gravior labor est, quam in verba solvi; accedente hac cordis lingua: jam geminum dicendi instrumentum versamus ore: alterum natura dedit, erumina alterum: utrumque ita sonat, ut feriat aures audientium, non tamen verba cudat. Non licet sub prælo mentis, silentiarium esse: tanta violentia premunt fibræ tanta necessitate torquent sensus intimi, ut prope homo integer, vox sit una. Redde ex sanguine cadaveri sensum, adde dolorem, clamabit. Docet hic falaris luctuose suos mugire juventos.

3tia.

Adversæ res admonent Religionum. — — Livius

Si supra fata semper stamus, si ad arbitrium nostrum fortunæ orbita se volvit semper, si felices semper dicimus, nunquam sancti vivimus. Casus Pietatis Parens est, pulchras animi dotes gignit, virtutes jactat, Religioni suavis, nihilque amaroris habet, præter nomen. Cælo nascimur, si morimur felicitati: si nobis felicitas expiravit Quid

[illegible] infortunij aculei: calcar dies, quo pigre in virtutis semi-
ta excitans mentes, quo labsæ purgans ut surgant animæ,
perniciq; cursu metas, astra teneant. Dicas duces ad regiam
superorum errantibus per devia criminum severa manu
porrigunt, importunè affligunt et opportunitatem faciunt
divina scandendi conclavia. Dica clavi ad optima:
si ferrea est! non alia ad opes recludit atitum. Emendabis
mores improbos hac plaga ictus et insolente proiecta in o-
mne dedecus indoles, exarante arrepto mente coërce-
bit hoc frenum, reddet composita virtuti.

4ta.

Multum mali in exemplo est — — Cicero

Solitarius crimen non incidit! unum est: sed multo infar-
tum scelere. Flagitiosum facimus tot scatet criminibus,
quod sui sequaces corrumpit: ubi semper animos jactatum mul-
tiplicant vitiosè sementis naturam induit, purissimos
agros inficit, et sibi similes metit manigulos. Omnis aper-
ta nequitia pestis est: si acclavi integerrimum pectus reddit
lacerum totq; mortalitatis conclavi censebis, quod expirasse
virtutum anima numerabis. Quoties peccata vides serpere,
toties putabis Pœnum flagitiorum cirum ferri; numerosa delicto-

rum

rum supellex quamvis indolem jugulat, dissipat deploratas opes illas, et miserent, qui has avara legit manu. Trojanum aequum fudit erebq in exemplis, quo facilius invicta Carthagine accipiebaz, et mille viris armata viscera: faciant virtuti excidium. Non aliud impia facta sunt, qm medusae vultus: cui dedisti oculos verecundam perdidisti frontem: in sepulchrale virtutis saxum diriguisti. Veneratus hic verme totus quem suo halitu non infecit. quin non interfecit. habet virq illud nocendi necessitatem corrumpendi consvetudinem, perimendi voluptatem, et nqm impunè tangiz. O! qd meliores vixissent Regnis cives! si exempla duces in scelera exclusissent, si pugionem excussisent illi sicario.

5 Fa.

In mortuo vita discitur? — — — Divq Ambrosiq

Etiam emortui cineres Magisterium agunt: qm n' habent, docent vitam. Facunda sunt illa fatorum silentia: dictant rectè vivendi Praecepta, mores instruunt, carpunt vitia, et Athenas excitant in sepulchris. Quid terimus volumina, aut per doctas academi Sylvas erramus? eruditioris compendium cadaver est: uno intuitu discimus,

qd longe non didissemus studio; scilicet bene vivere.
Tot habet Orbis Joves, qd in ossuarijs erosa jacent capita:
singulis Sanctior Pallas nascit: scribit in ferali ta-
bula integritatis animi artificia. Habet sub ferali mir-
to Doctor hic sua folia; erudita certe! funesto quidem
notans charactere: sed candore morus his leget qui
scire quæsiverit. Mortuorum conclavia despecta
nollint: hic Phitagore schola e' tacendo perora, instruit:
non pigeat Discipuli subire nomen, si non pigeat lau-
dabilia facta transferre in animum; qdqd laudabi-
les vitæ viros audimq, qd sanctitatis miramur prodigia,
qd insolitæ virtutis Heroës legerunt rudimenta se-
pulchrali saxo, surrexerunt viri felicis Pyrrhæ la-
pide. Naturæ debent quos vixerint facundæ morti,
qd sanctæ vixerint. Nimirum ferali arena pollimur, vitæ
rubiginem eradimus. Phœnices nascimur è cineribus
Nec solum hoc artificij genere dilatari possunt Senten-
tiæ verum sensus etiam, quos v in laudem v invitu-
perium alicuius formamus. Potissimum autem in
gratulationibus salutationibus alijsq civilibus orationibus
locum habet hoc amplificationis genus, nempè: si illum
quem salutas v cui gratularis etc definiveris ipsasq
definitione diduxeris modo dicto. Praxes accipe.

ama

A PAT CC.

Laus Strenui Militis.

Arenam deseruisti martis non prælia: supersunt hostes, qui te impedunt postqm omnes triumphasti. Linguam et calamum tibi stringimus: ne qd acumen tanto Heroi deesset opponat livor. Fecisti tæcæ fortitudinis exemplo, ut Nobilissimor Ducum Idea censeris: ipsa Bellona; madente cruore, hostili ense, in te depinxit Militie imaginem: et in Martis ara poscit Antema numini, posteritati in exemplar. Legimus ex tuo vultu gradivum, annibalem ex consilio: Herculem ex manu: Hectorem ex animo: ex felicitate armor Macedonen: totum pectore scludis Bellatores: et compendium esclavarum. Perfumosas exterorum imagines Herou oculum nemo ducat, tuæ virtutis umbra sunt, te unum vidisse satis ut militem quis spiret, tam ampla e tibi bellicæ virtutis anima: Gradivum belliq; numina sileat fama: tu mihi triumphorum numen: ꝛ si fide damus eorum artifici vetustati, Tu Martis, Tu Bellonæ Filius etcc.

Ima

Laus Senatoris

Ad Patrem Patriæ accurrunt Filij: et ita communi, ut suo etiam acclamant Patri. Applaudit fortuna felicitati suæ, qd te ad trabeas pvexerit: tibi Patritias subponit curules, adsternit muricem, diciq; debes ipsiq fortunæ felicitas. Quid vero animi, purpurato huic accenseri cetui in te sua defigit vota, in te oculos, qd frontem pceruz intelligat. At parum e Senatus frontem te dici: caput es illius coronæ, quin mens capitur; quidquid seu dixeris, laudas: seu consulueris ut Apollinis oraculuz accipis, in saxeis notas tab ellis immortalitatem meritq sævo cum ita Senatus et fortunæ encomia audis, accusant murices suum sibi ereptu decus. Tu purpuras ponis, tu addito sanguine rubore depingis coccinuz qd flos sis purpurarum. O! quæ regno solatia! audit te in summo honoris stare, et se casibq cepit erigere, piectam fortunaz attollere, calamitatibq ad visuz terræ caput sublevare: securuz, non amplius tentari ruginis cui tu columen accessisti etc. Adverde tum in his tum in superioribq praxibq, modum tractandæ definitionis, n' soluz quo ad dilatatio

nez

nem, sed etiam illius collationem in periodo. Non
e necesse ut semper definitionem ponas in principio
periodi: sed potest illius prius amplificationem ponere,
ipsam vero definitionem in fine quasi pro ratione. Item
ne semper eodem modo currant definitiones, illas
debere variari per varias figuras, tunc oratoris ars
sit non postrema suum celare artificium, ne facile
ab Auditore advertas.

Quaeres ultimo si quidem in definitione Rhetorica,
ponis frequenter nomen apellativum pro nomine proprio,
et nomen proprium pro nomine apellativo quo differt defi-
nitio à tropo Antonomasiae. si quidem et illa ponit
nomen pro nomine. Rp quia in Antonomasia cum ponis
nomen appellativum pro proprio v nomen proprium pro apel-
lativo, non debet illud nomen in oratione poni pro cuius
expressione utor alio nomine; iam enim non esset Anto-
nomasia pro nominatio, quia loco nominis nil pone-
ret, sed apponeret unum nomen alteri nomini v.g.
si diceres peccatum e macula animae non esset An-
tonomasia quia non pro nomine peccatum ponis ma-
culam animae Antonomasia esset si diceres, Ma-
cula animae ingratam Caelo facit animam. Iam vero

definitio Rhetorica fit per appositionem nominis explicandi. Deinde quia per definitionem explicatur natura rei non vero per Antonomasiam.

§ 5tus.

Proponitur modum dilatandi per Antonomasiam. 3tium amplificationis modum facit Notatio nominis: de qua. Quaeres 1mo quid sit notatio nominis. R. et vocis alicuius explicatio. Differt à definitione, quia definitio rei essentiam explicat, iam notatio ipsam vocem rei. Quaeres 2do quod modis fiat notatio nominis? R. illa fieri modis pluribus. 1mo si dictio aliqua simplex videatur esse composita ex 2bus aliud significantibus à dictione simplici, per illasque explicetur vg. atramentarium et dictio simplex et videtur esse composita ex duabus diversis, nempe: ex dictione arma, et mens. 2do si dictionis derivatio investigetur, et per id nomen explicetur, à quo derivatur. Sic: consul derivatur à consulo senatus à sonio. 3tio si dictiones aliquae similes habeant syllabas vel fere plures easdem habeatque in pronunciatione convenientiam aliquam. Ita dictio ferrum habet conve

nientiam

nientiam in syllabis cum dictione ferq, ferox unde ferrum p ferotiam explicari potest. Ita Cic: nomen verres per verbum erro explicavit inquiens. Quid inqr judices cuiq modi everriculta in ulla Provincia fuit 4to si dictiones latinisatæ hoc e alteriq idiomatis in latinum admissæ p significationem Græcam v Hebream explicet v aliam. Ita Iozephq explicat accrescens Iacobus, Filiq tonitrui. Teofinus neo dilectq. 6to fieri potest notatio p Anagramma ex variatione literarum novam dictionem sponentium. Ut Roma amor Maro mora armo

Hac posita notationis explicatione eiqq modis, in amplificatione sic pcede: dictionem quæ principalis e in amplificando sensum accipe, faciliq explicationem p modum aliqr ex dictis v p omnes sic potes: ipsiusq notationis circumstantias, effectq, virtutes, applica dictioni explicatæ, desumendo ex illis rationes ad amplificationem servientes v synonimis seensibq fracta: v per acumina v p sparationem v alio modo. Praxes accipe.

Amica

Juventus inconstans est.

Ventis juventutem componimq: qd ergo in hac n leve?

morum requirimus maturitatem, operum gravitatem, ad omnem moderationem animos compositos; audis se dicet regulam vivendi? ponimus, et sub eodem pedes æstimamq evros. Poterat maris petulantia vinculis coërcuisse. Persarum Princeps in aquilones, virgæ Regiæ ne quidem ausq et tædere, timuit ne inanne feriret, et plagis n̄ responderet gemitq, et qd peccatum insolentiq et ne non fugeret inconstantia. At ꝛmam ætatem graviori supercilio et manu præmamus, qd conatus ꝓficit? Aquilones stringimus n̄ restringimq. Palmares illos carceres, qm̄ facilè patiunt, tam facilius non sentiunt. Legibq circumscribite Salones Juventutis mores implete volumina placidis Licurgi. Pt ateat oculis codex, ludet folia hic Aquilo: scribitis in Sephiris characteres. Plumbo ducta lumina, vinculis Sanatorum pedes leneat: volabit hic Icarq per aëra juventus: et qd ventis affinis sit, tanto facilius illi serviunt.

2d d.

Mundus diversorium vitiorum — — Seneca

Paradoxum est immunda mundities, mundus et vetus. At credite dixit Philosophus, dixit Magister

Cæsarum

Cæsarum, dixit Seneca. Pulchrum sane vocabulum orbi dedimus: cætera feces sunt et nausea; heu quàm falleris! quisquis ad decus seu nominis, seu virtutis mundum adhibes: omnis illi nitor in crimine, omnis venustas in flagitio splendor omnis in animar fulimine. Malè mores sæculi conveniunt cùm nomine intestino quodam præmio dimicant; tituli claritudinem vitiorum umbræ impugnant: unaq; hæc nox e, quæ luce non exstinguit. Hic Cimmericæ tenebræ debellant serenum, solaq; discordia se commendat sæculum; lucem sine luce habet, munditiem sine munditie. Ita pinpingunt Cygni quibus penna nive candidior: caro erebi foco nigrior: ita se declamant insulæ fortunatæ felicitatis nomine inscribunt, et rudè saxum censent in ærario. Nihil n' immundi in mundo e: negas? diversorum e vitior.

Dulce bellum in expertis. 3 Fig. — — — — Seneca

In bella paramus indolem: hæc sequimur, et bella nobis sunt, si negdum vulnus prævibavimus. Invitamur ipso nomine qd quidam bonitatis fucus condivit; at venusta hæc spetiosa eos potè fallere, qui in fatali acie nec

1mo quidem pede tetigerunt mala. Credimus pulchro vocabulo, ut in turpe discrimen vitæ ducimur? ludit oculos prœliorum species; mox expressura lachrymas; ita ut capiant naves, canunt Syrenes: ut hæreat in hamo piscis pingui bolo induit: nisi ferales mensas bellarior immagine mars depinxisset, n̄ invitasset appetitum: meliores ambrosijs illæ epulæ his qui ne 1mis labris gustarunt absyntia. Nec tamen ab omni extorris pulchritudine bellifucus: plurimum decorrupta vulneris habet, pallidum immiscuit candore rosis olent inexpertis. Quin verò nihil in bello elegantiæ: pingi nollet, nollet alienos colores adscire si pulchrū esset. Nota hoc amplificationis modo scribi posse orationes civiles, non eleganter si nempe feceris nominis explicatione illiq, cui gratularis ꝛ quem salutas ꝛ aliquo alio applaudis genere, illamq; explicationem tuo applausui accommodes, ut verò copiam sensuū in tali oratione habeas inde quali dictione explicas nomen tum illiq dictionis per quam explicas ꝯsidera adjuncta, ut sunt: locq, tempq, figura, color, pretiū etc. Item effectq et quibq usibq servit, item eruditiones aliquas, adagia, symbola etc.

Et hæc omnia sub quadam specie allegoriæ in orati-
one tractabis, faciesq; cultum satis sermonem vg. si
Floriano diceres orationem explicares per flores
dictionem, hic considerares adjuncta floris vg. qd cultior
in hortis nascat, qd in vere, qd sit animus purpureq;
alias candidus, qd ex illo medicamenta parent. De-
inde Hesperidum hortos, nomen Florentia, insulas
floridas etc. His ergo omnibus benè accommodatis,
orationem conscriberes, artificio, talium oratione perspe
cto de quo alibi.

Nota 2do in ejusmodi explicationibus nominum fugi-
endas esse leves cogitationes quæ n' orationi solum verum
et oratori vitium ferunt visum vero audiendi et vacil-
lantis Judicij censurum. Praxes accipe.

A M̄ A.

Gratulatoria Floriano.

Floribus tibi inspersit lucina nomen: nos animum plenum
lilijs plantis adicimus. Veris beneficia ut Patricæ, ita agris
Tullij spiras et quos conspexeris, tuo honori se explicantes Flori-
anos facis. Inscriptis Regum nomine floribus erudita vernent
folia, n' in fascijs legerunt titulos; tuæ gentis cunas, tantùm

non coronis imperialibus inornatas habes; at habes rosarum pictas muricis, imaque tibi crepundia, non herba, sed flos erat purpurarum. Facies Regni Phœbo de te cupidia fascis auroras Patriæ honoratis epulis, qua virtutum, qua meritorum, qua sermonis elegantia: nihil illis floridum est, quod non à Floriano venit. Expecta gratiarum hortos aut floridam in tuo limine videbis, aut ~~horum~~ cornu copiam. Quamquam in Floriano habes omnia: unicum tamen tibi deesse volumus, ne florem vitæ singulæ carpant horæ.

Gratulatoria Joanni.

Vivimus annum gratiæ sub tuo nomine. Ipse Charites tibi posuêre cunas: nec magis te fasciis infantem illigarunt, quam nos tibi. Primum caput non licuit tibi in orbem ferre, nisi gratioso nomine coronatum; et discimus te, non alio potuisse Patre nasci quam Jove. Habet quod invideat orbi nostro Græcia: citra fabulas te Patria Joannem, te gratiam in lucem dedit. Nec à solo Joannis vocabulo tam divum nomen habes; priùs gratiosus eras, quam Joannes dicereris. Risit Polonia, cum imas vidisse in tuis cunis lachrymas, gemmas vidit; et linguam movente gaudeo, dixisse debuerat Joannes nomen eius. In gemmas liquescebat infans tuus oculus:

quare.

quare incunabula ipse tibi sternebat unio, sic nempe recumbunt gratiæ. Inquid tanto Numini applaudentium dabunt vota? dedit et Teocles templum unum tribus gratiis. Tu tot habes aras qd tuo honori et stamus et cadimus Oratores.

46

3tia

Gratulatoria Petro.

Petra firmasti nomen, ut votorum scopulum haberet Orator. Fortunata hæc nobis jactura, quos tanto casu excedis ut tuisimus; nec attolli possumus sublimius, qn hac abjectione: ex his fragmentis Humanitatis integritatem lecturi. Honori nostro hoc vulnus poscimus, quo egregiè ipsa nobis consuluit felicitas; possumus in partibus multiplicari cultores tui; tu potes aperti cordis legere candorem; iras qui meruit Cæsaris, bilem Principem intra mella suæ fortunæ posuit, qd dignus, ferre acriq Imperatoris supercilium; quo Petræ, tuis plantis scilicet allidimur lapsu, firmum felicitatis nostræ surgit argumentum, qd non ad rude saxum, sd Petrum adamante impegerrimus. Non unius fortunæ radius laboravit Illustrissimis titulis, ut lapidem elaborasset adamantem. Admitte pretiosis pedibus inculta Oratoris vota v retrude nidæ calcem habes facies adamantina.

Oratio Gratulatoria Josepho Palatino.

Crescit ad Josephi nomen suada, quamvis usque ad plantas tuas decrescat Tullius. Sed Antaei cadimus, post casum rubustiore stilo tibi assurgimus: illi proiectas vires terra Parens in Herculem restituit: tu puppura te Pater, depressa in te Alcide erigis ingenia, sed pro te certatura. Non sinis Palladem humi repere: aureos exsudas imbres, quo surgat celerius et cultiorem se sistat Poloni orbis oculo. Jam Jovem suum te minerva censebit, imo Diviniore Jove Patrem: quod tantum planta possis, quantum toto cerebro Jupiter vix poterat. Verum attollas Tulium, quantum ipse accrescenses: caput a tuis pedibus non movebit, satis crevit, si ad tuas plantas potuit decrescere.

§: 6tus.

Proponis amplificandi modus a partium enumeratione. Modus hic amplificandi ut amplissimus est, ita oratoribus usitatissimus. Amplissimum dixi: quia non tantopere desudandum super sive rerum sive verborum congerie ad amplificandum necessaria, cum ipsae partes enumeratae aliae et aliae utrumque suggerunt. Tum quia per hunc modum fiunt narrationes sive Historiae sive Historicae pariterque descriptionis.

Quaeres 1mo. quid est partium enumeratio? R. est alicuius in suas partes divisio seu est explicatio totius per partes suas. Porro totum illud est quod

constat

constat partibus omnibus ad suum esse necessarijs.

Quaeres 2do quoddupliex hoc totum et Rp totum esse multiplex. Aliud Physicum qd habet partes de facto unitas sibi per unionem veram Physicam: ut est Homo, Vos, animus etc. huius totius partes sunt quae spectant ad rei essentiam quarum si una auferatur res tota destruitur et vocantur essentiales tales partes in homine sunt corpus, anima, et unio: harum si v unam destruas homo destruitur: Aliae sunt partes quae integrantes vocantur: quarum si unam sustuleris tota res manebit sd integritas destruetur. Ut sunt in homine: manus, pedes, oculi etc.

Aliud totum est morale seu aggregationis eque plurium rerum seu ejusdem generis seu diversi congregatio v cumulus Ut est exercitus: latinus strues Thesaurus etc.

Aliud est totum Logicum eque nomen universale continens sub res particulares tanquam partes sic: nomen virtus nomen est commune, habet sub se partes justitiam, prudentiam, temperantiam etc. In tali toto, et amplificationis modo includitur amplificatio per genus et species.

Quaeres 3tio quomodo potest absolvi amplificatio per partium enumeratione? Rp in propositione amplificanda, videat

Orator utrum sit dictio aliqua totum aliquod ex-
primens tum si reperit ejusmodi dictionem partes eiꝰ
enumeret et singulis applicet prædicatum illius
ꝓpositionis. Porro in quavis ꝓpositione duo sunt con
sideranda Oratori: nempe, subjectum seu res de
qua aliquid dicitur: ad prædicatum, qd de alio dicitur.
Subjecto ergo in partes diviso addat prædicatum a-
lia et alia phrasi expressum Orator et habebit
amplificationem. Vg sit sententia lucrum ex
cellere arca infortunij. In hac ꝓpositione subjectum
est lucrum: reliquæ dictiones sunt prædicatum, lucrum
est quodam totum. Divide in partes: vg honorem, fa-
mam, amicitiam, opes, etc. Singulis addo prædicatum sic:
honor excellere acquisitꝰ, arca est infortunij; fortuna excel-
lere acquisita, arca est infortunij: fama excellere arca est in-
fortunij et sic de reliquis. En habes rudem massam ampli-
ficationis huiꝰ, quam si Rhetoricæ excolueris, elegantem facies.
Nota, ut ampliorem tibi materiam amplificationis facias
posse imo debere singulas partes, synonimicè dilatare: id
autem sic absolves. Considera uniꝰ partis adjuncta: et signa aliqua
tum etiam, signa et adjuncta prædicati et hæc inter se ingeniosè
combina ita tamen ut illa adjuncta habeant aliquam
inter se convenientiam et relationem ut vg in subjecto
exemplo; nam pars erat totiꝰ: lucrum honor: considerares
eius signa, nempe fasces, secures, purpuras, coronas, solia, etc.

considerares

Considerares huius prædicati infortunium signi: ut sunt cædes, mortes, paupertates, despectus, ignominia etcum tum combinares unam circunstantiam honoris, cum alia. Vg fasces cum cedibus, secures cum vulneribus etc: ut ostendet praxis. Accipe 1mas praxes ex Classicis authoribus. Cicero orationem pro lege Mannilia hanc propositionem Pompeius summus est Imperator à partium enumeratione amplificat sic:

Quis enim hoc Homine scientior unquam esse debuit? qui è ludo atque Pueritiæ disciplina, bello maximis atque acerrimis hostibus ad Patris exercitum atque in militiæ disciplinam profectus est. cuius legiores sic asiam pervenerunt ut non modo manus tanti exercitus, sed ne vestigium quidem cuique peccati docuisse dicerem. Non avaritia ab instituto cursu ad prædam aliquem revocavit, non libido ad voluptatem, non amænitas ad delectationem, non nobilitas urbis ad cognitionem, non denique labor ipse ad quietem. Quid igitur nomen, nunquam in orbe clarius? etc. ut eius semper voluntatibus non modo cives assenserint socij obtemperari hostes obedierint sed etiam venti tempestatesque obsecundarie etc.

NB Cicero orationem expressit per partium enumerationem

In hac amplificatione dictionem summus in partes divisit Orator nempe: summus virtute militari pompeius: summus auctoritate, summus felicitate.

Ita Seneca libro 7mo de Beneficijs capite gno hanc propositionem magnus luxus à partium enumeratione dilatavit.

Prima mihi luxuriæ spolia ppone: sive in illa vis
ordinem expandere sive ut ē melius, in unum acer-
vum dare. Video elaboratam scrupulosa distincti-
one testudinem, et fedissimorum pigerrimorumq;
animalium testas, ingentibus prætijs emptas, in qui-
bus ipsa illa quæ lucet varietas, subditis medicamentis
in similitudinem vere coloras. Video istic mensas et æsti-
matum lignum. Senatoris censu eo pretiosiq quo illud in
plures modos arboris infelicitas torsit. Video istic crystal-
lina quorum accendit fragilitas pretium. Omnium enim
rerum voluptas apud imperitos ipso quo fugare debet pre-
tio crescit. Video Murrina pocula: parum scilicet luxuria
fuerant nisi qd vomant capacibus gemmis inter se ppinarent
Video uniones non singulos singulis in auribus comparatos: iam
enim exercitatæ aures oneri ferendo sunt. Jungunt inter
se et insuper alij binis superponunt. Non satis muliebris
insania viros subjecerat nisi bina aut terna Patrimonia,
auribus singulis pependissent. Video sericas vestes si vestes
vocandæ sunt, in quibus nil ē, quo defendi corpus, aut de-
niq; pudor possit: quibus sumptis mulier parum liquido
nudam se n̄ esse juravit. Hæc ingentis summa ab igno-
tis etiam comertium gentibus accesserunt, ut matronæ nostræ
nea buteris quidem plus suo incubiculo q̄z in publico ostēdā.
In hac amplificatione Orator nomen luxus in par-
tes divisit enumeratis illis ex quibus luxus componit nempe:
luxum immensis, luxum in apparatu, luxum in vestibus. Accipe et alios praxes.

1 M A.

Lucrum ex scelere arva importunij

Nasiansen

In questu divitiæ quem crimen parturit, vagium calamitatis lachrymæ. Eadem manu quam recensemus improbo labore effosas opes, sumptuosæ felicitati viam obstruimus: et interritum iniquitate fortunæ fortunæ emptæ æmimus. Idem nimirum conclave Plutonem claudit et Proserpinam. Prælucet fax illa auri cui adjecit igne suo Cupido, adversis noctibus: illoq; lucis splendore, quo serenos soles accendere nitebamur ut lachrymemur solicitamus tuos. Hac luce quærimus et provocamus casus: flammisq; egemus ut in umbras descendas. Fasces accipimus, qd decisa pbitatis integritas nobis porrigit; habemus domi qui sontibus crudeles infligat ictus, ad plagas nudamus cola, iam e qui feriat. Etiam virga aurea si foco veneris ducta e non sexigas, sd numerosum malorum minas gregiem. Nec alios ab flac flores expectes, qn graveolentioris fortunæ: non fructus qn qui te intoxicent. Ostentas purpuras verecundiæ rubentes cedæ noveris aut addes coccinum vulneribus, aut coloris cultus ille tuis lachrymis sordebis. At amicitiam colere nulli interdictum arti, et licentioris vitæ ausus triumphant, si corda devicerint. Amica mens illa, pessimè artis opus fit? clavis malorum, afflictionum janua, odiorum antesignanus: vasia sedentes affligit suo pectore ut admordeat. Per ora virorum si feraris sinomen remotissimè gades audiant, impleas orbem fama, qn crimen de

cantat

cantat, si velut Hannonem Deum declament eruditæ volucres: carpiarum expecta ungues; et habes lucrum ex scelere arram infortunij.

2da

Malitijs Hominum obviam.

Initijs criminum, nisi finem in exordio posueris posuisti nunquam. Amas scelerum cunas sepulchralibus adstringe fascijs habebunt in ortu occasum. An enim insolentiam Libidinis, ubi virtutis rupit lora, excussit præsidem verecundiæ, frenabis? nemo effusos in cursum æquos ita tenuit, ut prius ipse jacturam ferret, quam vagas pertinaciter sistere. Heliogabalum à colo et fuso, vix abrupit Proserpina præciso vitæ filo: debuit in hæc vincula ferrum stringere conspiratio vitamque resectam maluit Lascivus Rex quam advultam voluptatis. Nimirum cerussam veneris, tum sine improbo labore delebis cum recens est. Si Baccho diffluere et ebrioso naufragio sorberi pudet, amos frange calices, absynthio forte vovas in vindicabilis gula est clausa dolio. Cum ad linguam stat nectar facilè spugis: naturæ violentiam in alvum demissum. Nunquam tot Trasones fatuosaque capita plexissent fulmina, si tanti fastus semina adussissent. ad parvum indolem iverunt crimina, aggeres nunquam sistillar vias obstruximus.

3tia

Quanto rerum minus, tanto minus cupiditatis. Livius

Salis vitio scantet opes, sitim accendunt, quo avidiq volant. Quantum auri divites sistant Clausinq, tantum nobis avaritiæ accessit: iopes! quamvis opulenta supellectili ærraria infarsimus. Inter Gangetes et Pactolos Hermosque

stamus

stamus Tantali, copia egenos facit; naufragium classibus facere possunt fluctus illi non possunt habendi cupidini. Tam fatalles sunt Metalli ignes ut exstingui totis fluminibus frustra tentent: quin post hausta flumina adhuc sitiant. Nullus adamas, Berillus quin v si caucasum molle sumeret, opprimet cupiditates: Encellado major illa, quin nec toto Aetna tumulat. Ad gemmarum Pallorem non emorizopum appetitus: etiam postquam gemma biberit, potior est Antonio; si tit non perdit Regna. Toto robore stringant uniones: avaritiae tamen non amoris sunt haec officia: ut novos exsudent opprimunt. Pretiosi Orbes illi emulant Alexandro alum gloriam: occupati novos sollicita cura quaerendos suadent. Provehit haec orbita ambitus insublimi et Divespunctum, cupiditati non ponit periodum.

4ta

Difficile est tristi fingere verba joco — — — — Tibullus

Sileat Apollo testudinem cum dolor loquitur: frontem hilari vultu comere vetat luctus. Vulnus fortunae, non aerrarior duntaxat vitam interit, verum et vultus gratiam et animum, et serenos mentis risus. Non solum argentum casus pallore depingit: sentiunt ipse voces, rigorem illum stupent labia ad sermones. Nimirum cum loquaci metallo obduranzora: etiam lingua mutescit. Quid si laceratus honor suam oedem in animo accuset? aut amici fata sepulchrum in mente sistant? lugeat ampla haereditas flammis absumpta? ridendum ne? tanta mentis amaritudo exclusit soles: aut si admittit non alios quam qui lachrymas condiverunt. Quanta vero laetitiae pernicies ubi febriles aestus genarum gratia moris, majestate depascunt? tunc saxo pectus riget, tunc lapide lingua induit nec ad Orphei cytharam moveri facilis, litas Aspocrati at tristitia sedit animo.

Nota non solum subjectum posse in partes dividi alicuius
propositionis verum et prædicatum si partes habeat ut in
praxi 4ta fieri potuit hanc dictionem jocus dividendo
in partes. Jocus enim accipitur pro lætitia: porro lætitiæ
sunt diversæ species ut mensarum vel apparatus, amica
conversatio, horus, tripudia etc., tunc tamen cum di-
vidis in partes suas subjectum, non est opus ut prædicatum
etiam distribuas: poteris tamen et prædicati partes
enumerare potissimum in defectu dictionum synonimarum.
Nota 2do apud Cavsinum posse hunc modum amplificationis
tractari per enumerationem exemplorum, aut similium toti
propositioni accommodorum; sed ejusmodi enumerationes spectant
magis ad genera alia amplificationum cum non sint partes dictionis universalis.
Nota 3tio tractari posse modum hunc amplificandi per negationem
partium; hoc est: si de aliquo toto leges partes enumeratas subinfe-
rasque alias ut sit amplificandus hic sensus: adolescentia disci-
plinæ teneant, nomen disciplina per rejectas partes enumeratas dila-
tares dicendo non disciplina otii, insolentiæ, ineptorum ludorum, oratio rerum etc.
disciplina scientiæ militaris artium liberalium virtutis pietatis etc.

§ 1mus.

Proponitur modus dilatandi per contrarium.

Difficultatem hic non habet modus: cum plerumque ab-
solvatur synonimia vel partium enumeratione. Tamen
Quæres 1mo quid sint contraria Respondeo contraria esse res aliquas
vel dictiones sibi oppositas quæ simul in uno eodemque subje-
cto esse non possunt. ut sunt pax, bellum, virtus, vitium,
amor et odium. Hæc sunt 4plicia ut explicatio Soarij docuit.
Quæres 2do quomodo fieri debeat amplificatio per contraria?
Respondeo illam fieri si dictioni in sententia vel sensu positæ inve-
nias contrariam dictionem: forma ex hac dictione sen-
sum

sum oppositum sui pamplificatione dato vgit
sententia amplificanda: forma virum neglecta
decet invenias dictioni forma contrariam nem
pe: deformitatem: fac aliquomodo oppositum
sensum dicendo: Deformitas virum non dedecet
v quia hæc sententia habet hunc sensum: qd
vultq elegantia si à viro non curez eam pulchri
orem reddit decusq illi facit. Formares illi
sensum hunc oppositum nimirum: forma vultq
si ornamentis curez in viro dedecus illi addit Ita
rparato sensu strario amplificares illum ipsum
ponendo pratione sma ppositionis.

Quæres 3tio hæc ipsa ratio quomodo dilatati potest. Rp
illa dilatari v per synonimiam sensuum v per definiti
ones v per partium enumerationem De quibq supra
v per causas v per similia exempla etc. De quibq
inferiq. Ita deformitas dividerez in deformitatem
oris v ex vulnere v ex solis æstu v ex martio
pulvere. Item in deformitate habitq apparatq
militaris non ex auro venientis sed ex ferro.

Nota posse hunc amplificationis modum absolvi per
figuram contrapositorum: si nimirum uniq strarij
circumstantiam v effectum opponas alteri strario
Ita Tertulianus laudat Christianum Hominem. Si
Christianum de pbitate defendam, et te lutulentis pe
dibq Diogenes superbos Plutoni storos alia superbia
decultat. Christianus nec in pauperem superbit si de-

NB Forma virum neglecta decet

modestia certem. Dice Pitagoras apud Turros
Zenon apud Priennenses Tirannidem affectant.
Christianus vere nec Civitatem sive Aequaminitate
congrediat. Licurgus vindictam obtavit, qd leges
eius lacones emendasset. Christianus etiam damna-
tus gratias agit. Si de fide comparem Anaxogo-
ras, depositum hostibus negavit. Christianus etiam
extra fidelis vocat. Si de simplicitate consistam
Aristoteles familiarem suum Hermiam turpiter lo-
co excidere fecit Christianus nec inimicum suum laedit
Item Aristoteles tam turpiter Alexandro regendo
potius adulatus qm Plato, à Dionisio ventris gratia verdi-
cat. Aristippus in purpura sub magna gravitatis
specie nepos et Stippias dum Civitati insidias disponit occidit.
Hoc pro suis omni atrocitate dissipatis nemo unquam tentabit Christianus.

Addimus et nostras praxes.

1ma

Decor invitator Libidinis — — Tertullianus

Carpite deformes malas: mihi Tersites pari de formo-
sior, qd libitini displiceat. Turpis et omnis decor cul-
tusque faciei foedus quaerit scelerum commertia:
at gratior in umbra lux esse potest numquam forma ele-
gantior interfeces. Diversorium Adonitis compta
labia innocentiae hospicium frons abjecta: illa
sub serena nube fulmina cudit in virtutem haec
sub tristi amoenissimum puritatis servat jubar. Ac-
cresces laciniae numquam ita placuerunt veneri, ut
illis incanescere quaesiverit: vel si sub has aliquando
fulgerit, fulgit ut aestum suum temperasset: In auro la-
tuit voluptuosus Jupiter, non in luto: timuit ne im-

pudentes

pudentes exstinxisset perfores. Superba e libido omnis fu-
miles contempsit casas, angusta vita Turguria, suae parva
insolentiae. Non corripiunt nimirum: flammae illae stra-
menta, nec alunt vesallosignes paludosae arundines.
Quamquam deformibus se concederet mapalijs, si culto peteret sti-
lo: at oris ruditas nescit verba comere, ut hospites alliciat. So-
lus facundus decor ad Libidines.

2da

Non fas e, laeta officia obire lugentes. Simmachus

Silent gaudia, ubi perorat luctus. Fatalis Orator ille et crimi-
nis medusae reus; labia et cor, hoc viso rigescunt in saxa.
Provocat lepores jucunda mentis hilaritas: solutiores ad-
mittit risus, nullis adstricta meroris compedibus. Cur non bono
poti animo, sales sitiamus? haec condimenta sunt luctus
expertus vitae. Nemo ita crudelis sibimet excidit, ut laetos
suffocet spiritus: aut infortunae favores lachrymas jaculet. Tur-
pe crimen e ingatiq animi peccatum ridenti fortunae lachrymis
respondere. Si vero rupem animus induerit, aut silicae pectus steterit
ad Amphionis Cytharam rivor ipse exsidit: quid extrahimur ad
quaevis gestigentis officia vitae. Huc amicorum ite consortia, huc
Horearum crepundia, huc omnis lepos, ubi limina floribus coro-
nabit Himen. Lictibus mancipabimus aut anhelis genitibus pectus
fatigabimus etiam jucundos avrae spiritus lugubre vetat respirium
cum fata favent, pede libero pulsanda telus; plorent, quibus haec officia prohi-
buit mutus dolor.

3tia

Curâ sapientia crescit — — Cato

Sapientia nasci? nec Jovie labore contigit. Toto laborabit ver-
tice integro sudavit fronte, et si credimus aptavit bipennicaput
ut Pallas evolasset. Ruditatem sine sudore emas: tam vilis e.
Imò si multas laborum impensas, si conatus, si vires expenderis
insipientiae et virum jacturam fecisti. Inter otia et desidiae
studium ignavaeque vitae concordiam cunas posuit ut in lucem prodeat
lucinam habet molle somnium nec iam difficilius e, ex scorsci-
entijs habere cerebri quam dormire. Invigilet eruditioni Eleantes.

Kodak Color Control Patches
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
© Kodak, 2007 TM: Kodak
inches cm

humanæ stellæq; accendat ut suum orbi scintillet ingenium,
dies noctesq; festas ephore, tenebrosum tibi caput, curas. Pro-
brum Principis Oratoris filiq: extra vada flumine exsti-
tit & fontes habet, arbis latices calliditq; ille effluunt. Princeps
et ille ignavorum sibi sit! et tanto imbre madidum caput, ad
rudimenta scientiæ, sola increvit rusticitate. Vertet volumina, mortuos vivulat qui mentis animam, quærit scientiam: insi-
pientiæ qui studet! ad tanti gradum profectum habet satis si nihil egit.

4 f d.

Jactantiq Nemo potest jure dici Homo nisi qui sapiens est.
Hominem in Homine occidit insipientia. simulacrum & humanæ mentis, cui stipes caput. Divinæ mentis imaginem Hominem
credo, si cerebro Palladem seluxit. Scientiâ à Brutis distinguimur; quibus ratio ingenij cultus, ita in naturam abiit, ut
literas ejurare nec liceat nisi naturas simul. Quisquis lauro
caput cinxit; apollo est: immortali folio, immortalis legi fit est.
Divinum quem gerit vultum, ille loquuntur lingua. Non alias
profectò ceras Hominis puto, quæ genesis Nobilitatem signat quas eruditus character notat: his rationales effingimur cultu & voce.
Oratores declamasti nos Brutis dissimiles. Argumenta Philosophorum pbant rationem inesse nobis: academi sylvæ, quibus
ingenium inplantavimus, non è ligno Mercurios faciunt putavere eruditio polimur ut humana facies resplendeat. Virg sit licinio scientia non audisset Asinus purpuratus, si hanc muliercula distinxisset. Vagus cum face ardente sole, per radiosum urbis
fora non Minor Diogenem: hominem inter tot homines quæsivit,
qui nemo illi fuerit Homo, qui non sapiens.

5 f d

Jacitq Pessimum inimicorum genus, laudantes.
Hostes amat qui assentantium stillam; mulcent aures, et lyrenes
surti: lambunt ut mures, et canes sunt: accusant errores, et erumpere
docent. Asperam veritatem malo, hostemq; nihil fingere quàm pati
Flore candoris virtus, seu nomen, seu mores demigrare illo tan-
gimur vitæ maculas emendamus, aut rete factis nobiliores

addimus colores notamur albo calculo, ut pulchri nominis, honoris et fortunæ censeamur candidati. Sinceritatis acumine, prescindant etiam lingua pectus: medica est, corrupto sanguini viam aperit, ut effluat; pulchrius vivit hoc vulnere: felix cicatrix illa, quæ tota integritas. Argo nihil veritatis oculatior cæcitas: rectus iter hac duæ curris: totam mihi pupillam cedit ne in scelestos opices impingat animus. Quid vero assentantium voces? ferales sunt noctuæ: proclammant nos, omnis virtutis aut sepulchra aut cadavera

6ta.

Curat adhuc perversa recti verecundia. — — Seneca

Heu! quæ sæcula vivimus? ubi virtutis admissæ agimus pœnitentiam: et conscium recti animum verecundia flagellamus. Quam crimini pœnam? qua flagitia plectenius? aut eluemus scelera? si omni sanguine probitas elugit ruborem vultus meres nefas: stipendium illi et vectigal leges posuerunt sanguinem: quid negamus? Iniqui profecto Judices mercedem delicta poscentem virtuti obtrudimus. Insolentiæ jactantiam quærimus: quærimus animi noctibus lucem; nec pudet videri impios forsan quod nullus sit, cui probitas non sit probro. Auro radiant lascivi oves, solij attollunt, orbis habenas regunt, fulminant si Gigas virtus caput erigat ad sydera. Agnum induit scelestus Jupiter, ferociam criminis niti inornat vultu: vestis candore velleris quasi innocentia suam deceret libidinem? O! perversa temporum ingenia! integritatis cervix sub gladium mittis, criminis sub purpuras: deliquens manus armillis decoras, virtutis tripedibus: auro radiant flagitia, pietas ferrum patit; mens lasciva candore notatur. Tam pernitiosam erubesce verecundiam cui virtus insedit animum, effrons scelus est, rubere nescit.

§ 8vus

Proponit modus dilatandi per Similia

Quæres 1mo. quid sint similia? Sunt duæ res vel plures na

tura diversæ, convenientes secum in aliqua qualitate: hinc similitudo est collatio unius rei cum alia in aliqua qualitate habente naturam diversam. Dixi: habente naturam diversam, quia si duæ res inter se conferant habentes naturam eandem erit separatio non similitudo. Ex hac explicatione patet differentia separatorum à similibus.

Quæres 2do unde hæc similia accipienda? R. fontem similium esse res omnes quæcunq in Mundo sunt, imò et ipsius mundi seu universi partes. Unde possunt accipi similia à Cælo, terra, aqua, aere, campis, floribus, sylvis, ventis etc.

Quæres 3tio quomodo hæc similia tractanda sunt in amplificatione? R. tractari illa posse multis modis.

Amo si particulas collativas uniq rei cum alia aperte posueris, sunt autem particulæ assimilativæ: ita ut, quemadmodum, ita, velut, ac, non aliter, etc. Vg laudares ingeniosum à similitudine dicendo: Ita tibi velox ingenium, ut penna aquilæ: ita acutum, ut minervæ hasta: ita limpidum, ut Crystallus.

Qdq modus tractandi similia est, per occultas particulas collativas, si nempè uniq cum alio unam similitudinem vel etiam plures sferas cum re amplificanda, sed exclusis particulis quæ tamen sub intelligent. Vg Serpentum sibilos vitamus: adulantium susurros amabimus? etc. Et illud cujusdam amplificandi sunt sensum: Homines ingrati beneficijs. Fovemus viperas, quæ nostra rodant viscera: lactamq catulos miseræ matres, qui nostra post ubera depascant: rigamus assiduo sudore cicutam quæ mox in culmum adulta nos perrimat et in nostris incudibus ferrum acuimus, quo cadamq adeoq non unum suus torquet vitulus perillum. Ita et illa sententia Otia dant vitia. Dilatat. Nulla molitie surgunt turres, nullæ expugnant plumis urbes, nulla paries immortales parit cedros deliquescit ferrum, et rubigine consumit: urticas carduosq ferunt arma? si aratum fugierint: tantum sordes expecta abundis stagnantibus: quantum vitia ab odio.

Nota hunc modum tractandi similia esse Allegoricum sententiosum, quia aliud verbis significat aliud sensu intelligit.

3tiq

Hic modus tractandi similia est per causa ꝓ inemperan. amplificandam appelles illo nomine cui simile inveniss, et rationem des quare illam tali nomine appellasti. Ipsa autem ratio accipi potest ab explicatione convenientiꝰ unig cum alio, illag, v allegorica v unig cum alio collativa. Ita amplifica sententia: Virtus in arduo sita est. invenire illi simile: rosam nimirum inter spinas, et dicere: Rosam virtutem puta utrig aculeum natura dedit, utrig sentes, haliter florebit qui vepribus agmine cunas asternente. Et hic modus venit cum definitione ducta à simili.

Potest item hic modg tractari, siutramg rem breviter seu studiosis exclusis particulis, et in ratione convenientiæ unig rei cum alia explices. Sic eandem sententiam dilatares: Rosa et virtus eadem habent cunas: illa florem explicat inter aculeos hæc difficultatem inter obices implicat priusqu floreat. Illa rum fulgeat, ferrum patiat: ut virtus! adversa non fugiat. nec illi fulgor pretium, nisi ab igne, malleo incudeg, vellit, nec illi serenitas, nisi ab asperi periculi. Iudgemmis candore, incutiunt fulmina sunt: quæ pretiosa! ardua: fulgura prig quæ aurio qui nascas. prig ardore velli, fortitudo. Odoratis arboribus, festi picute, suaves utrag spirant animos sed ex vulnere etea

Nota in ejusmodi similium congerie cavendum esse, ne semper eodem modo fiat unig rei cum alia collatio, hoc enim aras rhetorica repbat. Item qd unig collationis possunt dari plures causæ. si una res cum alia in pluribus seu convenial. Item qd modo applicas similibus rem amplificandam, de elegantiam stili faciendam, necesse est ut verba translata à simili re, accomodes rei amplificandæ, ut in exemplo vidisti.

Aliꝰ modg tractandi similia v si Hiperbolicè rem assimilandæ sphæras alteri rei simili eam v attollendo v deprimendo, pro exientia materiæ qui tractas. Fit ordinarie per particulas, non sic qui: non aliter ac: etc v per gradum comparationis sic hanc ꝓpositionem: Sine mora vicisti hostes dilatares: Non illa celeritate fulmen à cælo ruit ad sternit arbores qui tu in casum hostis: veris: tardig admetam sagitta ꝓperat in prædam aquila saxum Zyrphi à montis culmine, ventis impulsæ naves per æquora:

Kodak Color Control Patches
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
© Kodak, 2007 TM: Kodak

te hostium animos perimente.

Nota non esse necesse ut applicationem ad inventam similitudinem postponas illi rei qm per simile amplificas: sed potes illam vel anteponere vel postponere vg: Volabas in hostem quamvis in praedam Aquila: et qualis ad metam sagitta properat talis te ferebat passus ad triumphos.

Nota infrequens est hoc amplificationis genus Poëtis in Poëmatis. Ita Silius Italicus de Bello punico Bellatorem Oceano assimilat libi 5to.

Fert Belli radiem ad superos et Sydera pulsat.
Ceu Pater Oceanus cum saevior aethere Calpen.
Herculeam quaerit, et exesa in viscera montis.
Contortum Pelagus latrantibus ingerit undis.
Dant gemitum scopuli fractasque in rupibus undas.
Audit Tartessos lapis distermina terris.

Et Statius libro 10 Thebai: obsessorum expressit laetitiam quod subsidia sibi venire viderit.

— — — — è summo pendent agmine vallo.
Noscere quisque suos: volucrum sic turba recentum
Cum reducem longo prospexit in aethere Matrem
Ire cupit contra summaque è margine nidi.
Extat Itians iamiamque cadit ni pectore toto
Obstet aperta Parens et amantibus increpet avis.

Et libro eodem Mulieres viros ad pugnam animantes tali similitudine expressit.

Hortanturque ruunt nec à vita gementes
Limina nec parvos cessant ostendere natos
Sic ubi puniceo Pastor rapturus ab antro
4. Hostis in ora volant mox devicientibus avis
Armatas exegit apes fremit aspera nubes
Amplexe flabamque domum captiva plangunt.
Mella, laboratasque premunt, ad pectora ceras

5tus modus. tractandi similitudinem est Allegoricus. Quid Allegoria sit docuit Soarij explicatio, quam hic repetere non vacat. Tractabis autem hic modus sic, ad propositam materiam in amplificationem accipies similitudinem à re quae plurimas habet circumstantias et proprietates, quibus possis rem tuam subponere: accipiesque dictiones à re simili, applicabisque materiae suae permiscendo verba propria, ne obscuritatem amplificationi

facias

facias. Sic tractabis hunc sermonem: Juvenes matura gloria ab flore desumpta. Florem juventæ singula carpsere horæ. Jam fatali ferro maturuit cum vixisse explicuit.

Sic tractandi similia mihi quam cultissimis Oratoribus usurpatæ: quibus exempla etiamsi sparsa per varias Panegyres, ipsique Declamationes Orationes habes, tamen aliqua suggerere tibi libuit ad alios modos.

1ma.

Mater virtutum frugalitas. — — Justinus

Non unius arcem tecta erige, in qua virtutum metem agas; si animum excoluit frugalitas. Secunda manu est temperantia sacram sementem ubi in exulta mentis obdurave fecerit, surget Saturni culmo ditior obita, in animo. Jam aureos habes Sanctitatis manipulos, pulchramque segetem in optuarijs censes, hac cerere perdente compos. Quas hic non metes fruges integritatis ubi hic nihil exundavit nec tot aristas numerat Ægyptus, sui fluminis beneficio irriguas quas animi opes hoc Jove fluente aurum, nec fabula plures sposuit. Pinguesceat animus ad S. messem, ipsa Cælia succrescat in Beata tellure illa: ipsos Cælites meliores habebis tanti frumenti. Et quo felicior mancipilla serentis! nullum vitiorum lolium, imo ne paria quidem electo virtutum grano immisceris. Famem, sive pietatis, sive pudoris, sive innocentiæ sive sapientiæ, ne timeas: hæc alimenta animi, in hunc penum posuit frugalitas.

2da.

Difficilis est patientia gaudiorum. Summa Ly

Jam apertum erumpit flammæ, quæ intus gaudia excitarunt. Elicuit hic ignis intra cordis medullas, et ne sudandum domui decoquatetiam aliena pectora instamnat. Pertinacij ardoris nihil. Jam impatiens est obscuri, melioris sucessus scintilla! quæ non sui tantum usu lucem ferat. Orbis siccat videt, cum Vulcano accendit foros: astra abdiunt, impudens illas, malleorum clamores quidam lethi argumenta, quæ illis molli ferreis fortuna subposuerit. Listi, quibus fortunato serenior felicitatis vadis adsuit animus, non ita elisuri, tabito subcinere, utillis ut erdicas incendio. Fervent, si prohibeas: at nec Jovem aurigo pallio fervores vetabis, Rondi, quos melioris fortunæ Ethelsid sublarunt. Igne si sinu est alere, gaudia corde premere.

3tia.

Allegis.

Tragicis decertarum alumna

Quo pulchrig apum frequentia, et arida floret eo auditorib
vitiorum spinis circumdata? Sub aureus folium, et ticeta
illa fugiunt, nunqs securiora sui auteigi sub rosa. Non alibi
uberiores arthicarum agies, qv in Alcina, Hesperidus floribus
purpureis coloribq vernant folia, brachia, Principis ostrum
explicat in armis rosa, et vepretas celerum adorigalap
latent; veneris consanguineus es, sanguinem infamis Dea
flos ille vivit. Etiam Regina Florum dives opum illa rosa,
flagitiorum etiam: spiritu imperat. Potant rubeta illa succu
nabili, gemmas aurumq; suggunt, impium vitium adaman
te acuunt, qs habet etudo, et illa pocula optime qd luxet et aciunt.

Ad

Plus togid teserunt Rempublicamqs Loricd.
Credite. felicia non raro sagoalligari. Regnorem vel nera qs
toga hdc pacis imaginem ostendit. Crudelius hostibq dixit, fa-
cerag, Respublica integritate in hac suam: sentillam sarmentis
sopitam plus time, qs incendia: hdc flammas supra tecta at-
tollunt, ut vires incolescant in fervores: illa soporem simulat
ut intacitam gliscat perniciem. Non tot numeras cesaris se-
curiquescens qde in terras sumptas caede. Nano cinqun
strictd et cadunt, vulnera non recensent et sentiant.
interemit, nulla iacet tabe. O! qde purpuras corrosit tine-
arum maribula dives stamen illud desit in lacinias
spectant? Secunis damna: modesti dentis accusant hiatibq
Sevitium, non curant actorum rabie fervidam. Illustris-
simorum Herum nigras imagines famus vitia sit non
flamma: aurea imperia togata tranquillitas deco-
xit magis quam dirus martis [illegible].

Ad
Eloquentiam

Bellegig.

Verbis tam dis ira cedit

Ut incendia denig pares flammas unda exstinguit ita elo-
quentid flumina restuant iracundis ardoribq mentem. Xerxis
Athenas lingua spada geriti: illa insolentes Pelagi fluctus
in modestid vincula coercebant: hdc exundantes Crarum!
impetq, ita adstringit, ut pene stagnem. Felix Alcionus
avidus, qui tranquillitatem excludit navibq. Oratorem mi-
noris fortund putes? Atel alcion est: si dvis fervori mentis
si inciderit, penna tempestatem periclit. Tersam dictionis Cry
stallum opponet Tigni, speculum objecisti. Discet suos furores
Dediscere frange? Dura alteas mali pertinacian vitro fragili,
et in hac lubrica cespitabit impetq. Suavi cerbor modulamine toto
in damna effusq Draco, vibq periti: dulci eloquio avaq animq.

Adstringe

Adstringe manum dos campanum silebit si loquis. Tacebit etiam latrans lintris ira, sub verborum nexu.

Tardè magna pervenunt. — Seneca

Cucumis tam diu fingum nox parturit non ferum. Vespertilionem dies aliquos excludunt, decemniunt Elephantes: Algam unus vesper gignit, cedrum sæcula. Lento nimirum pede gravium summa quæ ad fastigium devenit. In ipsa crescendi mora majestatem habent. Et aurum intra terræ viscera annos, dia laborat Phœbus: longius, ut niteat operosa manus artis. Quæ momenta impedit tempus hortis. Semiramidis adamantibus distinxit rupes longa distat: nec semel duntaxat audat Cælum, ut ipse rumpis, dum gemmas pondit. Fulgetrus, ignis, fatuus pro cor lumen: flammas Vesuvi et incendia priusquæ ulcera exitaret, sæcula consulit.

Sæpè ex injuria postmodum gratia orta. — Livius

Tempestates maris, procellas, ubi tulit Typhis, accipit Alcinoi; ridet serenioris vultu cælum, post nimbos et grandines et gemma quod tulit fulmina, Regum diademata in lucro ponit. Foco Galleri torrens flores, lachrymis accusant tortores et torculavia; gravis hodie prælura inter pigmentas reponit, adorata folia, et fabricit vitæ humanæ dolos. Diffluit aurum fervoribus, at regum vestibus premias: sinceris adamas, at principum manibus variat vultus: sanguis expurpura exprimit, at serenissimis Brachiis attollit: tantam sæturam adorat Orbis. Vulneratæ odori flatices nobis accuseris? credebis Licatrici pretium: cupressi secabis et asias provocate in diem: praxiteles manu Hominem induceris; Appelles auro investiet: inter delubra Numinum reponet honor. Sortes Charibdes, tempestatum plagas, et mille maris pericula subite Centauri, fortunatæ Insulæ, aut Chersonesus aurea vos expetat. Nox ædea, serenioris ortus mater est: injuria gratiarum. Nota ad similitudinem referri Parabolam perpendi, Ægiptii, orientales, populi plurima dogmata moribus hominum corrigendis ponderandis comparabant: ut et ipse Salvator noster in sacro suo Evangelio. Porro Parabola ex mente Cavinii rerum diversarum in una aut pluribus affectionibus collatio. Sive effatio alicujus præsentis vel futuræ expressio sub aliqua similitudine vel comparatione. Hac instructione usus equidem Cæsaris Turcarum consiliarius, qui Imperatori quærenti quis esset, quæ tanta Christianitatis potentia nil moveat suo imperio. Qui in sylvis grandis Draco exclusis, magnam stragem in ovibus Animalibus inferebat. Tantis injuriis excitus gressu ferarum: consilium iniit, ut aggressione Publica et communi aut pelleret, aut trucidaret: ergo ad speluncam Draconis mutuo convenit: interim quæstio orta, quis dux futurus esset tantæ Militiæ? Ille Leo vendicat sibi Regimen, Pargus pardi, et inter

Kodak Color Control Patches
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
© Kodak, 2007 TM: Kodak
inches cm

...et discidia mutuam sedagent, obicasa illa imperiantis regis infecta redeunt ad cubilia Draconis salvo. Hac Parabola docuit ista Christianos Principes discordantes interse Imperio sui Cesaris favere.

Agnus

Da doctrina de amplificatione ab exemplo seu sparatione.

Quaeres primo quid est comparatio? Et est collatio duarum rerum vel plurium naturam eandem habentium. Fiat exemplum à Cicerone. definitum quod sit memoratio alicuius facti. Unde sparatio et exemplum sola tractatione differunt.

Quaeres 2do quod duplex sit sparatio? Et est triplex, minorum, maiorum, minorum, et parium. Et horum est collatio rei quae fieri convenientius poterat et credibiliter cum illa re quae non tam convenienter et credibiliter fieri potest. Vg Hostem districtum ensem ictatus meum direxit ferire noluit amicum me occidere potuit. Ubi conveniebat erat hostem occidere qui amicum: i comparatio ergo res major cum re minori.

Intelligo etiam per comparationem minorum, collatio rei vel personae dignioris cum re minus digna. Vg Gladio interijt Princeps ob scelera parcemus ne Militi.

Minorum comparatio est collatio minoris rei cum majori sive: est collatio rei quae minus convenienter fieri poterat cum re quae convenientius et credibilius fieri potest. Vg Quid leges nisi vincerent Hostem longe cerno vincent Congiones 10. Hac specie amplificationis incusat Divus Ambrosius corporum patrem inquiens, quid igitur miraris si Hominem quos acceperit terra restituat? cum seminum corpora quaecumque susceperint vivicet, erigat, vestiat, muniat atque defendat. Desine igitur dubitare, quod depositum generis humani terra fideliter reddat: quae commendata sibi semina usurario quodam fenore restituat. Ista tantia per comparationem stricti Archimedis providentiam divinam probavit. An Archimedes Siculus concavo Orbe similitudine Mundi ac figuram potuit machinari in quo ita solem et lunem peregrinari fecit, ut inaequales motus, et coelestibus similes diversionibus singulis quasi diebus efficerent: et non modo accessus solis et recessus intemerata diminutione nec lunae, verum etiam stellarum vel errantium vagarum dispares cursus orbis: ille dum veritatis exhiberet Deus ergo ille deus non potuit machinari, et efficere quod potuit calliditas hominis imitatione simulare.

Pariter comparatio, est collatio duarum rerum vel plurium aequalium Vg Dei occiderit Patrem insutus in culeum deiicialis in fluentem ergo et qui Matrem occiderit. Hic comparationum locus, ad argumenta, magis deduit, si sic tractet quo ad amplificationem.

Quaeres 3tio. quomodo in amplificatione tractanda sparatio queam tractari multis modis, de quibus in stilo erudibo. Interim dico eam tractari in qua factum personae cum facto

sparat

ꝓparas. ut dicamus in similibus. & per congeriem factorum seu exemplorum, & per brevem collationem unius cum alio et rationem istius collationis & per hiperbolam. Ita a comparatis laudas Serenissimum Joannem 3tium rug Orator: Canys in Daciam transtulisti: hoc annibale superior. g nulla sibi capua virtute emollierit. & aliud in laudem ejusdem: Invenerit Boleslao Crastini cognomentum, quo illum Populatis licentia, et lenta peregrinatio dare solet hoc. g posius esset umbranti g diu et noctuni Principis transfusa his apparentibus via iam tenebris nomenclatio displiceret, progatis in side comitis oraula in solis orbita defixisti: Tui illud amplius tu quidam & Hercule: quem gemina quidem, sed tamen non in lucem protulit, quasi tantus esset & ante cunas Hercules: cum tibi gemina g etia dicet Treando & sufferet, quin 3tium in tua serenitatis aspiceis. Oriens accenderet: adeo non ungiane sensit ortus tensit occasq re Hercule nasci.

Ita Seneca libro 1mo epistola 44 amplificavit hanc ꝓpositionem. Bona mens omnibus patet, omnes ad hoc sumus nobiles. Nec reicit quenq philosophia, nec eligit: omnibus licet Patricius fuit Socrates non fuit. Cleanthes aquam traxit et rigando hortulo locavit manus. Platone non accepi nobilem sed entia. Perfecit. Quid & quare de spere te posse fieri patres? omnes hi majores tui sunt, si te illis geris dignum.

Exempla alia vi debis in doctrina de stilo erudito: qua facile hic accomodabis potissimum ubi de ptaxi et apodosi agit. Adhuc exempla tractari possunt in amplificatione alicuius sensus per narrationem brevem canq & historicam & rhetoricam. Item per inductionem canq & breviore & longiorem paulo ut docebunt prandes.

§ 10mus.

Pas Doctrina de amplificatione per causas et effectq.

Quadres 1mo quid sit causa quid effectus? R causa dicit aliam faciens. Effectus dicit res ab alia facta. Definitiones video non indigere explicatione cum satis interminis sint clare.

Quadres 2do quomodo instituenda sit amplificatio? R per causas et effectq vide amplificanda ꝓpositionis predicatu causas illiginquire, repertas adhibe ad dilatationem: similiter vide effectq illigere. dequa enuntia aliquo ꝓpositio illoq explicat in dilatatione. Ipse autem causa et effectq possunt & breviter poni & etia dilatari superioribq modis amplificationd. Ita si velles hanc ꝓpositionem dilatare: Regnum nostrum gmves calamitates patit: causas calamitatum investigare debemus: licentiam vitae, injustitiam, discordiam ꝓpositiones

Kodak Color Control Patches
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
© Kodak, 2007 TM: Kodak

Caperium etcu. Dicere q. Regni nostri vulnera misamus,
miramus calamitatum castra, intra viscera Patri seire!
patest ne impia Matre nasci ples, regnat vitæ licentia, æqui-
tas sodium, rapinarum violentia ex lex militum insolentia
discordiarum gliscunt incendia, luxus viget et humanarum
divinarumq; legum studiosa violatio. Aurea tempora
impia fecere re leges etc. Hic vides enumerandas causas
calamitatum Regni et per illas amplificandam propositionem.
Forma ipsa causa dilatari potuit v. per narrationem alium q
facti v. per dispositionem v. alio modo.
Per effectus dilatabis, si enumerabis res quæ fiunt v. facta
sunt v. fieri possunt ab aliqua causa. Ita amplificatorius
habet propositionem. Luxus ex re pe debet Regno: enumerem
effectus, quos luxus infert. v.g. Vivit in regno luxus? Ergo
meliori fortunæ moriendum. Omnis hic flore nascet
infelicitas: veniet egestas, exhaurient divitiæ, jactabuntur
sarcinæ rapinis, vivet scelere post immoderata obsonia.
Quid vero valetudinem vexabunt mala? mens effeminabit
frangent vires, morborum phalanges, stringent vitam, parva
accelerabunt fata et suaves epulas amara mors spernet
bit. Omnibus mixe excedat tanta pestis. Habes enumera-
tis effectibus amplificatam propositionem. Poteris autem
ipsos effectus amplificare eo modo quo amplificasti causas.
Eodem modo procedes in amplificatione per antecedentia et consequentia.
Notandum hunc amplificandi modum servire adhortandi,
potissimum in genere deliberativo, in quo servus est solitus deberes-
se orator ut suadeat aliquid v. dissuadeat. Hujus amplificationis
modi praxim porrigo.

A M D G
ab effectis

Vitia confiteri sanitatis indicium. — — — Seneca

Crimen fateri illud q; ulcus q; animum erodit tabe, oculo medicus
fieri, mentis q; infirmitate destituti. Avertisse sermonem ac-
cusandi ut innocentiæ absolvat labe, reamq; culpæ conscientiam
pretioso inornet cultu. Illas mentis angustias quibus sceleris
sibi conscius comprimebat animus, illud maligni dentis morsus
illum æterni incendii metum, et continua intestina bella felici-
tes lingua ejecimus. Illicumq; reductis ad sanioria votum et, ne
tam importuni fortunæ redeant, alligando. Affulget serenius men-
ti sydus, postilla nubila: non ficta ridemus fronte, non simu-
lata lætitia vultum tegimus, qui tantum mentiri possimus,
lacerata et sub vultu reclusis gemente conscientia. Eadem votis
precibusq; quæ animus. O quanta Cives superos inundarunt gaudia!

etc.

etiam illi dolores suos sanant, nostra integritate animi vacuos
excutiunt, salubri nostro verbere exultant ad ruptas fides re-
leriq. Jam medicâ sunt illâ penitentes lachrymâ, ut his Beatâ
quoq; mentes sua carent vulnera.

2da à causis

Philo

Miseratio debet infelicibus à causis —

Crudeles sumus, si illachrymari pessima lacerati fortuna indignamur.
An extra omnem periculorum aleam jacemus? aut sacrabimento
obligatam felicitatis rotam ita stitimus: ut sua oblita incerta-
tiâ non se revolvat amplius. Etiam nos Deum illud numen despi-
ciet! inter Cadros et Ilos ponet: etiam cum Bellisario mendicare
obolum, obire tridia, si jusserit, cogemur. Quid purpuris confidimus?
lacerari possunt: dives hodie patrimonio, de adversus fortunæ ictus fragi-
lis? in lacinias potest desinere, ruborem tamen retinebimus
sed in honorum, docebimusque fateri jacturam felicitatis omen-
dii persona. In nos assurget aliquando hic casus, qui premit omnes
et inter hos ingratos? fatebimur lucus, cautiq torquebimur, si alius su-
perciliosus dat stipem rem sua vestit sine jactura dicentis: miseret dolentes
vultus. Adde, multum calamitati decedere quod plurium dolori distrahit.

3tia à

Plinio

Ad rationem vitæ exemplis erudiemur? à effectis. —

Nemo felicius magisterium egit exemplis: vitæ sunt regula, im-
pellunt animos ut navem remus. In bella fervet animus? de sta-
fortium accendit. Achillis prælia, ita Macedonem in orbis vi-
ctoriam excitarunt: ut sibi classicum occini audiret, quoties
auras viri reuitares? in aures. Eruditionis laborem et arca-
na difficultatum illicitum quanq addimus? felicius, quam exemplo
ducis: omnis studij amaritudo temperata? aviditate alienæ: à-
luna hac nocte clarescunt Attici. Nec aliud in animo volvimus
quam ut ipsius sapientiæ miraculis elineat caput. Virtutem magnæ
tis exempla habent, suo rubore, etiam ferreâ socordia præfixa corda
ducunt ut placuerit. Nec nobis natura bellum inferior: pernicies
illecebrisq excitant, si viderint præeuntes: in honoris virtutisq; studio
præcurrentes, si serserit indoles nobilis, piget postremum esse.

Nota dilatationem periculosa et effectu, fieri posse per negationes:
hoc est, si enumeres illas res quæ non sunt causa alicuius effectus:
v effectu quinon pendunt ab hac causa. Vg si hanc propositionem:
Heredes per intestatum modo fiant, dilatare dicto modo velles: di-
cerem, non delicia, nullusq non otium, non lasciva vita heredes faciunt,
adderes in fine veram causam, nempe: incommoda, militares
viros patientia. Similiter si hanc propositionem dilatares per

negationem effectuum. Virtus egregios parit mores, dicere: Virgo
fallit portis hominem, non impietatis amicus, non coinquinat bo-
num nomen non vitiat luxu animum etc.

§ XXXIX.

De doctrina de amplificatione per Thesim et Hypothesin.

Hic modus amplificandi adhibet à Panegyristis aliisq; orationes ma-
iores componentibus: qui quoties possunt, toties à particulari propositi-
one ad universalem ascendunt idq; orationes quas loci in suis præceptis expli-
cant.

Quæres primo quid sit Thesis quid Hipothesis? R. Thesis est propositio univer-
salis in qua aliquid enuntiatur in communi de aliquo. Vg. Vitia sidi-
simulanter crescunt. Ubi vitium de particulari vitio agit sed in communi.
Hipothesis est propositio particularis in qua aliquid enuntiatur de re
singulari. Vg. Ebrietas adolescentium virgo. Ubi de particu-
lari vitio agit quod virus sit.

Quæres 2do quomodo amplificatio absolvenda sit per Thesin?
Et hic modus adhiberi non potest ab Oratore, nisi sit propositio par-
ticularis amplificanda. Quare videat Orator propositionem
et si de re particulari aliquid prædicat, videat nomen illud sub quo eas
universali nomine contineat, tum formet propositionem novam si-
milem propositioni amplificandæ, ponendo universale nomen pro
particulari, et prædicatum propositionis amplificandæ addat dicti-
oni universali vg. si amplificare velles propositionem. Ebrietas
adolescentium virus: quæ est particularis: quæres sub quo nomi-
ne universali contineatur ebrietas et invenies quod sub nomine peccati
seu vitium: formare ergo novam propositionem talem: Peccatum
adolescentiæ virus: ad amplificationem illius accedendo sic: spe-
cies autem aliqua compositi de particulari vitio addens particulare
causale dicendo: Ebrietas adolescentium virus, quia omne vitium
ejus virus est. Recte autem necesse est ut propositione particulari
amplificatur, omnino orationem incipias illam ipsam dilatando aut
particulare, sed potes statim à Thesi incipere. Sta quidam amplifica-
vit hanc propositionem. Tu sine honore magnus es. Cherini elu-
ctari in apices ut emineant: hi sub vitas illi sub rosas concedunt
ut floreant. Vidimus etiam, qui contra malam fortunam sacras
aras arriperent, aras tangerent. Paternarum opum regi. Quibus
dea felicitas, appendunt templis vota, quo dies fortunæ pu-
blicus solem videant. Fuerant qui labem originis deleturi, sancti
se fonti immergebant, subibant templa, cui intecta quærent in-
dulgentiam, quid crimine illos fortunæ absolverent. Omnes de-
nique et fastigio pares, de summis: omnes grandes, hispanice videri
ambiunt

ambiunt, summoq; exemplo suis ex auris depulsis honore alta-
ribus se infelunt adoranda numina. Descendit deinde ad
Hipothesim. Fuerò solo te magnus es, fortuna esse digitato
quamvis subpedaneum orbem nō habere. Fortificius Atlan-
peride ac celsus. Athlas tollis, verticem deserus.
Hea deus amplificavit hanc ppositionem. Origines longitudi-
celas. Quàm procul à fastu, tam longè ab illis abivisti, quisa
mihi sed caput inter nubila condunt, amantq; nescire quod
et ubiceperit. Tanq; illustrig sit deum qd nubes fecerint.
Audimus n̄ raro ita se tumido pariter ore ac narratione jactā
jactapet. Amas orthus sui auroram etiam solem ipsum prodeſ-
sum cum infans adhuc celebrat quem cum fabulis fronduit
Promothq et Phaetiradio animavit. Hic amus generis sui de
thoren ceu Sphingis hominem enigma esse gaudet vix dispo
tangendum ostentant. Nero obside immanissimo qd adhuc aluisti
Phaetontis ignibus contraxerunt. Proferunt edoctā, mundi utrig
opus, qd solis per Reges ad melliei laboris norma composuerunt
Talia multi boni orbe scribis, nos voluisse prodiosum esse
astra et si non lateat ubi erugis.
Nota post amplificatas Thesin debere Oratores de-
scendere ad amplificandas Hipothesin. qud Hipothesis
longiores debet longiore amplificatione q̄ ipsa Thesis
Quibus 3tio quomodo ipsa thesis sit amplificanda? R patere id ex adductis
exemplis: nimirum ullam dilatari u persyponimiam cultam u per
partium enumerationem u per similia u definitionem u per breuiter
inspersas eruditiones scil adjunctionem u per causas.
Quibus 4to quomodo amplificatio per hypothesim sit absolvenda? R
ad hanc amplificationem agendam, necesse est ut propositio dilatanda
sit universalis q̄ facilè absolues si dictionis universales enume-
raveris partes, eo modo tractandas, quo distributionem partium tractares.
Cuius exempla ex illo modo huc quoq; spectent. Adeo praxes.

Mendacium

Mendationum et perjuriorum Mater e alea. — — Satyr. varronis
Mendacis, testeq; Deo crimen omne fortunalium est: tam divitem
cortinam suis obtendit maulis, ne non Apollo dicat. Nimirum lapis
ille tam potenti manu indiget ut se u a vulgi opinione u a plinavindicet.
eld quin torquemus victa verborum ambages! quis sermonum libertas
cula effingimus. Labirinthum quendam construimus necessitatibus
illis intercepti, aut si biviam faciat in publicum, aut orbi. Quidam dict-
lus dedalus e viride folium exponit, quo simulata venustate fallat
faunig. e Redumtamen in umbris securam faci mundi malitiam
conscientia, perjura ipsum deum cubitores sui fait tuto cello collig. ne
designat aditus ut sanctimoni d immagine reverentiam faciat male
facti, et sud pietati fides. Quamvis verò vitiis omnibus carlam fau-
ant fraus et perfidia non tamen frequentig eludi veritas, qua alei quan

ta hec jactura veri reperia? fortune casus? aleam sors
dea natat. Credulas vndes excusa? casu, talo crimen
falsitat struxit? intasciatus trophus emulo fortunate se ver-
tens criminat? Mendaciis predigid illa abdens, sanie
q perjurio fortuna mala depellis. Quid ubi perdas sorte
numinus fugit. Dnum? quidingo? Credel melius addit numen
insuper evocat celo, non jactura testis, sed mendacij. Linqual
tenus accedit, ne qua parte aleator non pertinax, habeatur.
Percudit character aleq tabula fortunans. serenat vultu
adcachinna. Audente labio applaudit emule felicitati atmor?
tasarthudrisum conciliat. in gaudia exultant quicid animo
grauidum prepgcederit. Ita sermones et facta mentiri do-
cet alea.

Oda

Lachrima nil citius arescit — Cicero

Magnarum calamitatum felicitas est facilis. Blvio sana? hec
vulnera melioris fortune flore aut effusis amicorum lachrymis
tangit. Galenij potionibus aut ipsa temporis mora. Fluminum
celebrij cum vere defluunt. exundant stagnacum tempestate sin-
gruunt. Detumescant cum serenior iris affulserit. Violenta ni-
mirum fata vbi alios deprimunt, sibi etias fessa interimunt. Ve-
tamen tanta facilitate omnis injuria inserit velut lachryma
hec ipsa sui rotunditate ad lapsum facilis, ipsa exiguitate n? difficulter
amittit. Qsille modesta cordis nube genas respergens, vix aurora vi-
dit, deflaxit. ad ortum solis occidit, eodem q die status mane iam
habet vespertin. Umbra dolorum sunt fletus, decrescunt in horas
Medicis spiritus q violente erumpunt, facilecito evanescunt etc.

Simus

Dasdoctrina de amplificatione ab impossibili

Quadrego imo quidsit impossibile. Respeid q fieri nullis pote viribus y naturd
y deint sant ardere aquas ignes frigere inumbrare sole, volare testudine?
Quadre tdo quomodo in hac amplificationis genere procedendu? Ad
plurimas regimus possibiles collige illas, non obvias cuius cogita-
tioni: cum illis conflet amplificandas q positiones dicendo, q facilior
rese? factu in possibilis, q propositionis veritas fallat, falsitas veri-
fices. Ita Ovidius hanc propositionem Nunquid tuq amicus ero
dilatavit: Elegia in Idim.

At tibi cacasti qui me violente jacentem.
Quam licet et misero dedity hostis ero.
Desinet ere prius contrarius ignibus humor.
Iunctaq ad lunares lumina solis erunt.
Parsq; eadem celi Zephiros emitteret eurog.
Et tepidus gerido flavit ab arte notus.

et nova

Et nova fraterno veniet concordia fumo.
Quam vetus accensa separat ira pyra.
Et ver autumno Brumæ miscebitur æstas.
Atq; eadem Regio vesper et ortus erit.
Quam mihi sit Deus positis quod sampsimus armis
Gratia promissis impetrata tuis.

Hoc tuæ modus scribendi pene sensibq; Rhetoricis formandis positissimus in genere demonstrativo ut ille sensus in laudes Principis virtute lucentis; in purpura. Plurimum virtuti tuæ nitebaris qui exusto mundi agresti inquisti sago: qui vero iacuit ille conatus irritus! emicuit fulgor illi et nubes barbaras latere potest? tuis ignes frigere autor diarum soles. Addo amplificationis exempla.

Otia dant vitia.

Fallit qui de vitiis virtuti nidum sternit. Prius ignes frigida torrent glacies aut ardebunt Boreali gelu ignes terra prius soles sidera feret, graminæ virescent celle qui gravia nutrit Pista plumma leviora saxa agitari per aera absyntia dulcescere stagnare flumina, mella amaricare, pigros volare testudines, Scorionas sibilare non addiscit: Fides data tabulis quam corruenta, pestas decurrere, homines lapidibus surgere scarpuli torrè ignes recoqui, ferunt: nunquam credam, segnitiæ egregiè caput esse.

Salustius.

Experiundum quidam quæsita de amplificatione Dictos amplificationum modos, diversi Autores diversimodè ponunt. hoc est: sub diversis appellationibus. Quos hic aperio.

Quæres. Quid sit amplificatio per elevationem gravis. R. Est ea cum rerum atrocissimarum criminationum et scelerum gravis congeratio nem: quæ reum magis vexemq et ipsis insolentiam, palam invidiæ et odium propinemus; et hæc amplificatio refert ad facta, quia in illa commemorantur facta alicujus personæ sive laudabilia sive non laudabilia. Ut habet Cicero dicens: Levia hæc sunt in hoc reo. Metum virgarum Navarcæ, Nobilissimæ Civitatis pretio redemit. humanum est atrocissima quidam experiri necesse est, cui hæc, quæ sunt atrocia, parata, humana atq; usitata videantur.

Quæres. Quid sit amplificatio per congeriem? R. Est ea, qui amplificatio per synonimiam verborum et rerum: congeratorum definitionum, partium breviter adductarum enumeratione pariter similium pluriumq; collationem causarum effectuum. Ut habet Cicero pro Ligario: Quid enim tu gille? Quid vero de strictis ad Pharsalica gladio agebat? cujus latus? ille murus plectebat? qui sensus erat armorum?

quid sit amplificatio per enumerationem. Et species
eius per descriptionem, seu hypotiposim cui per hanc figuram
ita res auditori oppanit ut illam se videre putet. Ad de hoc
genere alibi dicendum.

Quaeres 5to. quid sit amplificatio per digressionem. Et
dilatatio per commemorationem alicuius rei ad utilitatem
causae pertinentis, vel ingredientis, seu rem facti, vel alte-
rius amplificationis: quod tamen res collateraliter spe-
ctare dicet ad materiam. Ut cum factus alicuius
laus aut vituperatio tum per digressionem commemo-
rare possumus, abrupto cursu laudis, & vituperi:
virtutes, genus, facta alia, & vitia, & quid simile. Ad
amplificandum pertinet ipse amplificationes per progres-
sionem.

Quaeres 6to quid sit amplificatio per gradationem. Et di-
latatio in qua ab una virtute ad alias Orator descendit
ab una vitio ad alia, & ab una circumstantia ad alias
semper priore maiores. Ut illud Cic: Facinus est vinci
civem Romanum, scelus verberari, necari: quid dicam
in crucem tolli? Verbo satis digno tam nefaria res
appellari nullo modo potest.

Ad de amplificationibus minoribus per quas ceteras
amplificandi modi dilatari debent.

Quaeres 3tio.

De modis amplificationum fusioribus et ornamento
inter amplificationes fusiores numeratis adjunctis, alias
expolitio Oratoria, siccigraphus, sententia, & quem admirabilis
illustrem refert, hic inserendo cum aliis stili generibus, sin-
gulis Phrasagraphis absolvemus modos enumeratos.

Sextus.

De doctrina de amplificatione per adjuncta.

Quaeres primo quid sint adjuncta. Et sunt circumstantiae cuiusvis
rei adjunctae. Ideo adjuncta vocantur, quae cuivis rei adjun-
guntur. Numerat hic Boarig, nempe: personam, tempus, lo-
cum, apparatum, rubo rem, Pallorem, valetudinem. Quae
dividit in bona animi, corporis, fortunae. Bona animi
intelliguntur virtutes, scientia, prudentia etc. Bona
fortunae intelliguntur opes, honores, amicitia, existimatio etc.
Bona corporis intelliguntur: valetudo firma, forma, vires,
dicendi gratia etc. Comprehenduntur illo versiculo:

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

Particula quis, explicat personam, vere in amplificatione.

venies &c

venienter cum ipsius ætatis animi & corporis.
Ita Salustij Orationem Catilinam per hoc adjunctum descripsit
illud. Flutius Catilina, nobili genere natus fuit, magna vi
corporis et animi, sed ingenio malo pravoq; huic a puero adole-
scentia bella intestina, cedes, rapina, discordia civilis grata
fuere, ibiq; juventutem exercuit: corpus patiens incalo-
ris, frigid supra q̃m quisq; credibile est, animus audax,
subdolus, varius, cujus rei simulator ac dissimulator alie-
ni appetens, sui profusq;, ardens in cupiditatibq;, satis loquentiæ,
sapientiæ parum: vastus animus, immoderata incredibilia
nimis alta semper appetebat. Ita de Poeta Martialis ab hoc
adjuncto Zoilum descripsit.

Crine ruber niger ore brevis pede lumine luscq.
Rem magnam præstas Zoile si bonus es.

Particula quid explicat negotium personæ alicujus rei.
Ita quidem in campo eloquentiæ adolescentem insolen-
tem humili genere natum vituperavit. Quem tē magis
inopem, magis mendicum censemq? qui in extremo
mendicitatis, et famosa rerum inopia vivis, qui nihil habes,
unde tē alas, nisi hostiatim te rogaveris et pavei sint
qui pptes indignitatem tuam sibi velint erogare. Extorquen-
dus igitur tē tibi bus es, si magnes in oppido, et multos dies
mane his jejunus: aut si foras exieris vicatim comen-
dus ut famem expleas. Sed mittamq; hæc veniamq; de
tua scelera. Quis tē nihoc oppido celeratior: quis nē-
quior reperiq; et? qui desidem et ignavam vitam, et vago
rum otium, et errantium secta-ris? qui nihil unquā sibi
nisi Parentum obscuritate dignum: tē nemo græcus
nemo sobrietate nemo avidum nemo sermone dignum pu-
tat, qui quantus audere potes in oppido, tam laudatus,
at diuinq; &c.

Particula ubi explicat locum facti, rei alicujus? sit ne
facer, an pfanus? maritimus aut remotus a mari pla-
num, mondeq; distinctus levis, asper, salubris, pestilens, re-
rum fama nobilis. Sta Cicero in Antonium peroravit,
quid conjuratæ vomuere. Si intolerandam in vino illiu-
randinibq; poculis, hic sibi accidisset, quis non turpe duxerit
incetuaero Populi Romani, negotia Publica gerere? Magi-
sterq; qui-tus huic rustare turpe esset, is vomens, frustis
esculentis vinum redolentibq; grauitatem suam et status fu-
turum explevit.

Et dictus supra aut hoc, et locum Adolescentis descripsit
inquiens: Nam ut Patriam: omittam oppidum parvi-
tum vile, et p nullis maribq; cinctum, sine certis, sine celebri
adiculâ pervium, tectum humiliz in casu reperies vi-
tiis coagmentatâ, tectâ arundinibq; aut tegulis sordi-
dis, sine fortuna, sine specie domorum, quæ nullas

condignationes habent, nulla superiora cubicula, sed infimam habitationem, quædam ac deformem; ut in Tugurij similitudinem quo se recipiunt Pastores et ubi se ab aquis Hyemalibus et Æstilis ardoribus defendant.

Particula quibus auxilijs explicat non modo ministros sed et instrumenta ad rem agendam necessaria: ut v.g. In venatione sunt Retia, plagæ, venabula, canes etc. Ita Lacerda suadens bellum contra Reginam Anglorum hanc particulam tractat: Ad hanc vero potentiam naves plurimæ, et trinebres accendunt: quæ partes, in diversis partibus sparsæ sunt, partim novæ: ædificariq; breviter possunt; quæ si in unum locum conferant, et armentis Isabellæ pernitiem, non hæc apis magis instructa, magis armata omni rerum genere munitissima comparabit, quæ magnam capiet multitudinem et ex his onerariæ fiet et cibaros commendatusq; faciendos. An vero frumenti vis desiderabit? Hispania et Sicilia dabit horreum quondam Romanorum, cum imo imperaveris etc.

Particula cur explicat causam unam v. plures impellentes ad rem faciendam v. finem ad quem hæc res fieri debuit. Ita idem Author in eadem suasione hanc tractat. Quod si ab hostibus inustam maculam mare præoccupantibus et infestam, Hispaniæ classem v. eunte in Indiam aut revertente navigationem reddentibus cum moribus et mercibus suis venientibus ad nostras considerare volueris nihil credo de bello suscipiendo te dubitaturum esse. Quidquid tuæ virtutes, quod inflammatus defendendæ Religionis ardor, quod præcellentissimum Regis Catholici cognomentum nemini præter te tributum incitare debet, et inflammare Regiam Majestatem ad bellum hoc prosequendum.

Particula quomodo explicat modos, Machinationes consilia rei gestæ. Ita Heliodorus pompam describit ab hoc adjuncto. Primum quidem procedebant centumviri inicitati, non minus vita, quam veste Rustici et singuli habebant tunicas candidas, quas fortilis nodus substrictas colligebat manus dextera simul cum Mannilia, et humero mutatæ ancipitem securi vibrabat.

Particula quando explicat tempus v. præsens v. præteritum partes animi, annum ipsum, diem, lucidam aut nubilam, noctem: diei annexa olim sacra, nomen etc. Ita in sua suasione velit acerba particula hac usq. Iam dudum omnes propter potentiam tuam, per literas atq; legatos opem et auxilium efflagitant. Optima at ista bella captat: multa bello attenta ab eadem Religione afflicta atq; prostratam fuisse Regnis in Anglicis et finitimis in Provincijs quærenti: his miseris quæ succurrat, satis esse nomen et famam dispersam classim Hispaniæ redeuntis in Angliam præterea nil aliud, quod si tempus hoc abierit.

aliud

aliat erit expectandum. Hunc istud maxime laborem curandum advigandum admare transmittendum Anglicanum.

Quidres 2do quomodo hæc adjuncta amplificanda? R. amplificanda esse per modos superiori parte dictos. Ita particuld quis adjuncta explicari possunt per definitiones & globatas, modosq; illas ipsas amplificandas per similia, parationes etc.

Quidres 3tio quomodo ipsa adjuncta rei amplificandæ involvienda? R. illas sine omni difficultate, ipsd particuld expressd versa ostendunt: quas etiam in explicatione particularum exponimus.

Nota primo non omnes particulas illas debere adhiberi ad amplificationem nec eodem ordine: potes ultimam primo tractare, primam postremo, ut res dilatanda exiet.

Nota 2do hunc amplificationis modum uberrimum esse ad administrandam materiam amplificationi hoc tempore. Rhetorici Oratores sua implant volumina et ingille omnia.

Nota 3tio circumstantias tractari posse duplicitèr, scilicet vel per brevem allusionem vel per longiorem cujusq; dilatationem. Ita quispiam dilatavit habe propositionem: Fausti honorem honori huic q illum admisceris dilatavit ingrediens circumstantiis honoris Pontificij. Fame huc tanquam ex Olimpi vertice, tantum ad sydera utrèq; contulerit transcendit cælum intuta. Grandem in orbem crevit a nobis gratia admissa police, ut integram licet deteriam pares milli incipiat desperare honores post tuum digitum: quem tamen in mensura tua adhuc non humanam sed ad si honoris punctum speret, qui Orbis et alterius Pontificius sæpiq; quasi Midas justerit habet huc pretiosiori attactu auro effulsit: digne quem præcepterat Jupiter: suos committat natus decadvocet ut reperet. Ita et illa propositio amplificata est. Virtus ardua sita est. Divinos amores superum delicia. Cæli gemma. Cita virtus appellat honorum mater: cunas suas habet habet cubilia, sequi equinis aspirans horrescentibus. Ardua sunt, summa sunt difficultatum facilem qui illas nutriunt infantiam. Quis quis intuit decus hoc poscis pretium: animo majores summe, vires et conatus experiri mille periculis exponere fetus talis factura est pretiosus ille Adamas. Virtutem manus superum posuit inter aspera et natura: qui in pretiosum patam esse velit, et terra viscera rimetur et audet. Per tela, per ignes rependus est, ut Heros sit: per inedias, ut temperans: per sudores et vigilias, ut sapientiæ numen adoreris. Remove cortinam audisti Apollinem: si paria arduo ductus filo apprehende, pabitate accepti: nulli dati facilem pollicet ad suas aras gratus: sive te prætexta tenet, sive toga induit, sive virga agis aut canis vestivisti caput. Per rupem Tarpeiam serpendum tibi

Habebis praxes alias adjunctorum ubi de stilo inscriptionibq
Oratorijs dicemus.

§ 2dus

Dat doctrina de Amplificatione per Chriam

Quæres 1mo quid sit Chria? Rsp. Est commemoratio facti v dicti
vtriusq; simul. Hinc patet Chriam esse triplicem: Activam quæ factum alicuius explicat Verbalem quæ dictum
Mistam quæ et factum et dictum.

Quæres 2do. quot et quæ sunt partes Chriæ? Rsp. Septem: nempe:
exordium sive Encomium: expositionem, causam, contrarium, similе, exemplum, testimonium, et Epilogum.
Encomium, est principium Chriæ in quo laudat factū v dictū
v ipse rem faciens v dicens. Laus verò hæc sumitur à circumstantijs personæ v rei, considerando quis fecerit, dixerit, et circa quæ, adjuncta, et hæc tractet à separatione, v Hyperbolica, et alia similibus etcū. Ita laudare dictum Regis
alicujus ab adjunctis. Habent purpureos flores, quos
non per humeros duntaxat Regnantium, spargunt verū
et tingenia etcū. Aureas virgas gerunt manibq; ceu
Mercurij caduceos, in quibus v ipsa explicat scientia: non
imperijs magis natas, quàm eruditis floribq. Doctæ acade-
mi frondes sunt, aut Minervæ arbores, ipsa capita fe-
rentes ramis etcū.
V à comparatione: Etiam nostri Jovem, Pallade ferunt
capitibq aureos eruditionis imbres in vulgus fluunt, etia
priusquā Minerva cunis credat, imo illam sub corona
gerunt frontem cujq ingenio, nō sapientiæ, sō sapientiæ
flumina lactari possunt, et vicissim quæ se ignorant necesse
Expositio est illiq facti quod per amplificationem accidit: Nar-
ratio, v dicti explicatio cum adjuncta laude brevi.
Causa Oratio una v plures facti v dicti v utriusq; simul.
Rationes hæ accipiuntur ex locis intrinsecis, disponi possunt
in Syllogismos, v Entinemata: amplificari per modos dic-
tos amplificationum. Ita Lacerda tractans chriam
activam de Lacedemonijs statuentibus in oculis filio-
rum ebrios servos, causam Chriæ tradat inquiens:
Nam si bona indole essent, ad honoris appetentes ad digni
dorum benevolentiam et charitatem esse velint, horrerent
Statim aspectu deformitatis nefarium et execrandū ebri-
etatis

etatis porrecti. nam qui ebrij sadig, quid temulentore
foeditate deformig. quorum oculi dicunt gena flagrant
labia tument, nec lingua, nec pes, nec manus officium suum
facere possunt. sic gravitate corporis, et intesserabili ponder
laborant, ut se movere nequeant, judicio. deq; et sensibg
spoliati, tanquo stipites et truncij jacent vino obruti, donec
crapulam edormiant et exhalent.

Contrarium adfert rationes a contrario ostendendo quid ma-
li aut boni ex contrario sequat, rationes hic ita tractari pos-
sunt, ut superius dictum. Traidem Authores tractat Christo
etatis contravero qui modicis potationibg affectg et modus
ac moderationem in bibendo tenet, ut temperans fuerit.
ita benè constitutq corpore, et ad suscipiendas omnes actiones
mirificè affectq. Negq dignitatem oris, compositionem mem-
brorum, et omnem totiq corporis constitutionem predicari
admittet quæ perturbari solet intemperantissimis
potationibg. Sed erit mira venustate oculorum, gravitate col-
oris, oris dignitate etc.

Simile rationes adfert a simili factum, et dictum illustrantes,
et confirmantes. Hæc tractari possunt modis dictis in hoc ampli-
ficationis genere. Traidem Lacerda. Ut enim simulatq furor
invadit hominem judicio spoliatus, res agit plenissimas insanid
tissimèq atq clementissime demetitus. sic ebrig quasi mente capta
non delectat aliquæ, aut judicio dum potet, sed impetu semper at pre-
cipiti furore: quem qui vident, ut insanum et funestum fugiat. Ex
exemplum atq factum simile, facto amplificando, aut dicto confirman-
do. Tractari potest eo modo quo dicemq in Style erudito. Traidem
Author exemplos confirmavit factum suum. An vero exempla deesse
possunt, cum Poetarum fabulis, talis Bacchq describat quipiam
rissimus vino, sertis sedimitq cornibg adutraq parte frontis
eminentibg, gravantibg, oculis ardentibg vultu, sistulam oris
admoveat, et tibicine crebro vehementerq tympana pulsetjace-
ris humi, diductis cruribg, toto vecorset amentia. Per enim de-
scriptione dilatari exemplum.

Testimonium affert dictum aliquod Authoris confirmatis facto
dictum amplificari potest synonimicè, et effectis, vel alio modo
breviter explicari juxta exigentiam amplificationis. Traidem
testimonio confirmavit factum. et non immeritò pretextò ebrie-
tatem multi mortem appellaverant. quasi cor hatis enim sibg
manent homines, utilior inter mortuos numeremq. Potest in
testimonio brevis laus authoris addi, vel per exclamationem, vel per
figuram aliam.

Epilogo concludit chriam, adfertq aliqua adhortationem, ad ve-
ritatem facto, et dicto expressam, sequendam, et fugiendam. Ita

Kodak Color Control Patches
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
© Kodak, 2007 TM: Kodak
inches cm

eam dt ut si voluerit igi summa mente integro judicio ribq firmis prestantia hominis excellentissima valeat, fugiat brietatem, excerpet perpetationes et ita prefinito bibat ut semper sitanimo prelate constituto.

Quarto 3tio quomodo amplificanda sint illa, quæ in partibq christ recensend. Ut dixisse me in ipsarum partium explicatione semper dilatari debere, per modos amplificationis Patres da dictos. Ado breve exemplum Christ dicti: qua amplificas sententia Forma bonum fragile. Orbis caput adoravit Nasonis ingenium: laudavit laude hastam Poësim, et ut futura laudas et secula, cum prælo tradavit. Integris voluminibq debitis Panegyres unum dictum accipit, quo Forma bonum fragile explicuit. Idem nil facilig amittis, nihil interit violentius, nihil petulantiq diffluit, illis nitidisq quas natura corpusa in facie posuit. Incidite adamantibq gemmis incidite veritatem, ut hanc et manibq volvatis clementer paries. Ars enim sub elegantiæ secula espe potest forma, cui tot in capillos tot juvenes insidias ponunt prædones, quod morborum phalanges. Instant ignitæ febres, et usq eo aduruant florem illum, donec vitam sibi exoquant. Unicam fragilitatem hanc fugit deformitas, quæ si impugnant fata venustatis in spolio nihil censent, parcunt interficere quæ prædam despexerint. Excutite ossuaria, destum hyemis solis ferunt, non mutat eandem: vernos flores offert in speciem: offert crystallo illum furium. Hanc scintillia interni ignis exurit. Crystallum sors vitæ casq forma jocosus etiam furor fictq discutit. Quid elegantius Thetus orbis Isabella vidit? quam illi formam decere lumina decepit putredo, et fuit deformitatis prodigium, quæ adorabat pulchritudinis miraculum. Rarissimi elegantiam haurierunt fontes: sanies nidem ungues aquilæ illo quidem intulerunt, decepturæ tuecis. Heu quæ egregie Thraicq vates decinit! flores diverte singulæ colligunt horæ, quia venusta pervertuæ, nec forma diuturnum aut cuiquæ quicquam est fortuna perennis. Cui igit nobilis elegantia insedit thuc, tanquæ peritura utere: vano fastu ne intumueris, bonum est fragile. Habes in hac praxi omnes christ partes, breviter tractatas: quas si dilatares exercuteret, incolumen omnino.

Nota 1mo. non omnino debere te uti omnibq partibq in amplificationis hoc modo, et eodem ordine, potes omittere alias, transponere, ut tuas te genio scribendi impulerit.

Nota 2do: connexionem te debere curare cum alia unius partis: hæc ut una pars ex alia apte fluat. Porro connexio hæc fieri potest dupliciter, vel per particulas causales conjungentes unam cum alia periodum ut: enim, etenim, etc.

Aliquando nulla particula adhibita potest una pars aliam, ut per positio, encomium. 2do fieri potest per nexio per

transitionem

transitionem, tum ppter variationem orationis, tum
ppter elegantiam ejusdem. Hanc.

Quæres 4to quid sit transitio? R/ sensus interjectq intextum
partem orationis, et aliam utramq; nectens interse, p̃ro per
sensum intelligo v̄ longiorem periodum unam et alteram,
v̄ membrum: quia in utriq; fieri potest transitio, ut infra
exempla ostendent.

Q: 5to unde sumende sunt transitiones? R/ illas sumi v̄ ex ora-
tione materiæ superioribq periodis tractatæ v̄ ex materia
sequenti. Ita quidam in Panegyrico cui titulus: Flos purpuræ
ubi originem Domq multis laudavit, redeundo ad personam
laudandam transitionem apposuit, ab hac ipsa circumstan-
cia desumptam: Sic. Diutiq hæsimq dumitudo Prudentissi-
mi Justissimæ: quia stans p̃foribq vestra ad omnes humanitas,
timeri occupaverat: et flos decorum vestrorum quasi labiryn
thum, blando errore deuntes, nil minq in votis, qm alas dili-
dantis habuimq, totam Heroum aciem, totum purpuratorum
Patrum senatum, ingentium virorum amplissimum Regnum,
plane capitolium fluminam vidimq: et multas adhuc laureas
multos muricis, decora innumera, oculo prælegimq, qd adhæ-
antistes properaremq etcæ
Et post datas laudes genti in exteris gloriosæ, ubi in Polonia
facta divertit, interposuit transitionem talem. Brevem
moram peccimq vatis, et quo decepistis à nobis? avolastis
celeritate floridæ: nec ullq Hypomnes, objecto etiam aureo im-
perij nomine vestram p̃sapiam teneret. Etiam totam Poloniæ
aulæ ibices decurrant etcæ
Et post laudata facta Heroica, ad laudem ab honoribq sic tran-
sit. R/ virtutis bellicæ deæ, quid nisi altriusq honoris ve-
stri templum, p̃ pro inveneratione stylo subeamq: debet
nimium etiam suada aris se adstringere, debet stylq ab ea
re majestatem, et apex omnis, in adorationes sæponere.
Et quantum hic et vobis sumeretcæ
Nota posse adhiberi transitiones communes, scilicet n̄ for-
matas ex circumstantiis, quas hic et nunc tractas, quæ
alteri materiæ accommodari n̄ possunt nisi animo tantum;
communes ingo, cui accommodabiles tam materiæ, q̄
parti. Et tales sunt in quibq se p̃mittit orator ad alias
partes orationis deserendum, v̄ in quibq plura dic-
turum p̃mittit, q̄ p̃o dixerit: et nec dum se p̃bare sufficien-
ter, id, qd p̃bandum accepit, v̄ minora se dixisse ajit
majora pollicetcæ
Exempla sint. Pic: li: 3tio de Oratore talium transitionum
Verum si placet quoniam hæc satis nec vobis quidem
certe majoribq pulida, et molesta videri: ad reliqua,
aliquanto odiosiora pagamus.
Et idem periodq. Nunc ad reliqua p̃gredias mea? ad me dum

nus per quam ꝓvocabo.

Et Oratione ꝓ Celio. Id quoniam emersi pe iam ex vadis et scopulos fr̃ates secta videor oratio mea, per fauis mihi, reliqua cursu prosequendi.

Et Seneca Epla 84. Ad omisso principio rem ipsam aggrediar.

Et Paul. ag in Panegyrico Theodosij. Hatten. ꝓdicata finis donatorium mihi ante ea ꝓsens ꝓgrediendum, quod tibi debeo.

Et Cul. ag. Diam. tempꝰ est in latia ad Gr̃ciam migrare.

Et Alig. Accipite nunc, et aliud faciam, nobile et multis locis commemoratum, et ejus modi, ut in uno omnia male vitia inesse videantur: inuenietis id facinus, natam ab ustitate, auctum per stupra, crudelitate perfectum et consummatum.

Quæres hic quomodo faciendum sit de transitio. Ad ꝓpositionem aliquam illi materiæ ꝓpositæ ꝓtractandæ, si à materia una vel adjuncta ad aliud decurrit. Oratoris est circumstantijs decenter aptam cogitare, qua exprimas te ad aliud iam transire adjunctum. Et si à parte una Orationis ad aliam decurris, ꝓpositionem aliquam commodam parti accommodatæ istius illamq; vel allegoricam, vel simplicem: et hanc ipsam dilatabis altera vel tria periodo si placuerit, id q; vel ꝓrationem ingeniosam vel aliunde dilatandi ordinem. Et videre et si placuerit in Panegyrici illius transitionibus, in quarum prima, ꝓpositio de fuso Diuino immorata et de dicto inexplicando tuo generi: ratio ꝓpositionis data una et altera.

De transitionibus communi. Jam de Chria disserendo quomodo transiri ab una parte pohis ad aliam, hic restat post doctrinam, nisi exempla sufficere. Ab enomio ad expositionem nulla fit transitio. Ab expositione ad causam, potest fieri transitio per particulam causalem, vel per longiorem sensum. Vide Quanto rationum vi, quanto robore in id impulsi, accipite. Et Nec aliter momento rationum vadente, et linguam stringere potuit, et manum. Et Pugnat sapientissimi viri opinione, non una rationum manu, non armentum unum. Et Optime noverat eruditus caput, qui etc., a causa ad contrarium sic. In umbras mentem reflectite, et clarius lucem veris spectabitis. Et Virtutem pbat hostis: si mittimus et nos adversis eruditum sensum et etiam a tenebris, veritate pugnat. Et Id nihil evicimus, nisi contraria nobis assenserint etiam.

A contrariis ad simile fieri potest per particulas assimilitudinis, juncturas causalibus: sicut enim in moralitate vitæ, etc. Et Imaginem, et adorno florem. Et Id autem nobis dicit argumentum venit: et pugnantes cum veritate victoriam, quo pretiosa est amictu tela. Et suis coloribus depingit

natura

natura veritatem. V. oculos etiam ingenia tardi
incutiat sermonis argumentum. V. plumbo tynnus
resecate aquora: gemmarid cunas Examina bitratis
ut adulta fluctuat veritas.

A simili ad exemplum sic: Ille vivistis passa in hanc
virtutem Macedones! obiecistis periculis pretiosa animas
extemplore vitæ Heroici nominis amore. Q. V. exulit
volumina auditores, n. doctor pulveres, si virorum aui pietis
facta, Oratoris argumenta. V. evolvo bellatorum tumas-
sos, oratori animam daturg exemplo. V. R. dite nobis
fata, quos vestra arctastis lege: discemg his festibg, qui
docet Oratio.

A exemplo ad testimonium sic: Subscripsit argumen-
to nostro eruditostylo hic. Q. Ihu sacd ingeniumstulit, ille
veritatis livig, u Seneca. V. Grandem spiratanimam
eruditorum capat et anima Tullij &c. &c. V. Quid affert
Divinq Platotantum illi dedisset nomen exalijs silentibg hic oratd.
A testimonio ad Epilogum, iturper particulas illativas igit,
ergo itaq. V. agite vero, valia figura adhibet ad hortatiok.
Nec tamen transitionibg his utendum nisi ubi elegantibg his verbg
sensui annecti, qm solis particulis causalibus.

3tius

De doctrina de amplificatione per expo-
litionem Oratoriam.

Primo quid sit expolitio Oratoria. R. Oppositionis alicuius per eam as
dilatatio. Inde dico expolitionem stare oppositione, exornatione
accepta a sententia alicuig Authoris, siue stario v. exemplo et con-
clusione. Quare amplificaturus hoc artificio quidpiam Orator
has partes primo inveniet, ipsas dilatabit.

2do quomodo sunt dilatandæ partes Oppositionis? R. dilatan-
das esse eodis dictis parte 2da. Propositionem ipsam po-
nere potes sine ulla amplificatione, si placebit, v. res
opus habuerit, synonyma periodo. V. si velles oppositionem
Tullianam dilatare. Publice in Patriam venefici sunt, qui pe-
rum liberos addicunt literis. Tum explicares sententiam
synonymo sensu, dares causam; quia hoc est, velle parare opti-
mos cives Patriæ. Isti rationis dares aliam rationem: quia
melius est, augere Patriam bonis Civibg, qm derario. Confir-
mares: quia omnibg opibg illi præstant, qui Patriam filio et
optimo regimine erigunt. Exornatio esset ab stario Tullij sen-
tentiæ dicentis, qui n. recte instituunt et educant filios, so-
lum liberis, sed Reipublicæ faciunt injuriam. Storiam et exemplo.

Trajanq Imperator in gubernando evasit insignis: quia ad indolem
nr̃ malo industria accesserat bona directio. Plutarchi Preceptor
Iudeos dicendo: Quis beneficior amb. et publice eos in patria mere-
neficos, qui Principum liberos addicunt literis. Ira inventas par-
teret disciplinas amplificarent. Principem Infantiam quis quis
erudito Palladis lacte nutrit, Regnorum Mecenas et ne dicã divi.
Melle scribunt Soles imperijs, si plus Regia aurea, literatis rosar Soliis nu-
trijs. Quidenim aliud magistri agimus, coronata capita, sub minerue
Galeam aptantes, qm optimos fornamus Cives Patrie? formamus indolem Principum? Dei? Serenissimas scintillas in Regnorũ Solis
celo Patrie educamq; in nubes? parsuros Leges. Rideb̃unt, vb̃ hoc
vultu coloni, in culmos aureos seriatq; fortuna crescet, radiabit
Sereniq; Solij Majestas, florebunt leges, discurret secura quies per
terras, omnis calamitatis umbra exulabit, quasi ipsa felicitas
sceptra regeret nr̃ homines. Nolo Erario Lydorum cumulata
regna, nihil opib̃q; affluentia imperia nolo: si tive optimo dicesing.
Omni opum cumulo nobilior? stella, quã aurea cecinet capita. Sep-
tem ille Patrie pleteq; alit, gladium bono Publico cudit, mortes ipse
et exitium restat Tullio, qui pro testa in Cuit iniqua vivendi lege fe-
rea furore, incendia pauperis et Regno illatura. Attollite Romani fi-
Trajanos, fortunam dilaudate imperij? nisi Plutarchi institutio, borlan
Imperatorij indolem, formasset meliorem, planuisset mirabilior. Nemo
de inceps ambie, illos egregie de Patria merer̃i, qui pueros liberos addicunt literis.

Nota hunc modum optime seruire tum votis, tum Orationib̃q, tragedia-
libq, epithalamijs, aptam ad confirmandum oppositionem: de quib̃q alibi dictum est loq.

§ 4tus

Dat doctrina de amplificatione per Sylogismum.
Per hunc amplificandi modum nr̃ solum argumenta ad confirmandam
orationem diduci possunt, de etiam ipse oppositiones ad dilatandũ
assumpte, quare vbi hic de modo hoc dictum q, alibi de ipso dicemus.

Primo quid est Sylogismus? Oratio ?tans 3bq̃ oppositionib̃q amplificandis, majori, minori, et conclusione. Major apud Rhetores vocat
oppositio, minor assumptio, conclusio complexio vocat. Sylogismus
alius est tripartitus ?tans 3bq̃ dictis oppositionib̃q. Alius bipartitus
?tans 3bq̃ oppositionib̃q, in super ratione majoris et ratione mi-
noris: quorum uterq; vocat perfectus Sylogismus. Alius imperfectus
seu Entimema est oratio ?tans 2bq̃ oppositionib̃q minori scilicet
et cui addi potest sua ratio, et conclusio.

Quomodo una oppositio potest in res disponi ut faciat Sylogismum? Ad
datam oppositionem Orator videat illius oppositionis de ratione
accepta v̄ à definitione v̄ à partium enumeratione v̄ adjun-
ctis v̄ ex alio loco intrinseco illam q̃ ponat p majori oppositione. Do
autem oppositionem dilatandam ponat variato subjecto v̄ pre-
dicato p minori et inferat conclusionem. Hec explicatio exemplis
fiet clarior? quia formandi Sylogismi ejusq; diversi modi, magna
parte Dialectice debent huc transferri. Sic Vt amplificanda sententia, Forma bonum fragile est: dispones hanc in
Sylogismum sic: rationem fragilitatis dando, quia levi malo

corrumpit?

corrumpit. Hanc rationem in universalem majorem, transformares per additionem particulæ quod, diceresq; qd levi malo corrumpit, et fragile. Deinde subjectum majoris applicares subjecto amplificandæ sententiæ, illudq; subjectum majoris pprædicato poneres minoris sic: Sd forma levi malo corrumpit tum inferres in conclusione sententiam dilatandam: ergo forma bonum et fragile. Deinde adderes rationem majori vg quia res quæ forma et n' potest levi malo interire. Adderes similiter rationem minori: vg quia forma à scintilla febrili extinguit. Et ex antiquis rationibus, formares sylogismum hpartitum, seu ratiocinationem.

Jam Entimema formares, omittendo majorem ppositionem: sd rationem ppositionis poneres pantecedente sic: Forma levi malo interit. Ergo forma bonum et fragile: potes addere antecedenti rationem etiam.

Q. 3. Quomodo amplificandæ sunt illæ ppositiones? R. n' per alios modos qm quos docuit pars 2da. Accipe exemplum quo dilatat. Forma bonum fragile et Immortalitatem n' superat, qd levi jaculo succumbit. Æternam quis Trojam dicet? cui, una scintilla cineres grandes fecit: aut perennatura Orbis miracula! quibus momenta temporis, eripuêre molem cum nomine: et ingentibus ruinis erexerunt sepulchra. Instruceratis pennis humeros, Icare: Phaëtontis regna decurre pennis: ipso lucis crepusculo, si interijsti, fluxos volatus habes. Nec tibi tua venustas arrideat Ganymedes: nec tibi sm̃endent faciem specula, o Helena! nec tuos Narcysse oculos, purpuratus ludat candor: fontis guttâ delet tuum stibium illorum senio. Acriori Zephyro decidit rosarum decor: atomus pupillam excæcat: pruina decoquit virentes arborum comas: frangit Sybillus arundines; tenuissimo fatorum ictu, omnis honoris psternit. Dum te febris basiat, elegantia vultus absumit. Nescit, nescit æternitati servari color ille, qui in fronte regnat. Deucaleonis arte, saxo formens genæ; de pontani senis, (temporis scilicet.) cerioso dente erodens.

Nota in hoc amplificationis genere cavendum esse, ne particulas, sd, ergo, ponas aperte: sd artificium celare debes, transeundo ab una ad aliam ppositionem, per aliqm figuram.

Nota item, posse inverti ordinem propositionum, et prius amplificari minorem, deinde majorem, v aliter transvertere poteris, conclusionem præponendo utriq; ppositioni.

§ 5tus

De Stylo Oratorio.

Amplificationum modis, Stylum addimus; sine quo culte esse nulla dictio potest, et in quo eloquentiæ vis omnis sita est: eoq; excellentior Orator habet, quo excellentiori suadâ conceptus suos profert auditoribus. Hinc intelliget eloquentiæ studiosus, qualem animum huic artificio conferre debeat, si Oratoris nomen sibi vult adscribi.

Q. 1. quid sit Stylus? R. ex mente Causini, et character dicendi sive et cultura sermonis facta juxta regulas Rhetoricas.

Q. 2 quoduplex est Stylus? R. eum triplicem Summum medium et infimum. Summus est cultura sermonis, ex sensibus, acuminibus, sententijs, figuris cæterisq; nobilissimis ornamentis composita. Medius Stylus est cultura sermonis constans latinitate nec multum sublimi, nec humili, cæterisq; ornamentis temperatis. Infimus est cultura sermonis constans latinitate obvia, et sensibus. Cujus exemplum Causinus adfert, ex longino. Quæ enim Civitas, aut quæ gens Asiatica non misit legatos ad Regem? quæ vero aut terrâ orta, aut arte elaborata, pulchra et pretiosa non sunt ad eum delata et dono data? multæ quidem strangulæ vestes, et lanæ, partim purpureæ, partim variegatæ, partim albæ, multa etiam tabernacula aurea, instructa omnibus necessarijs. Multæ trabeæ et lectuli speciosi &c.

Adhuc Stylus summus et medius dividitur in Stylum Ciceronianum, laconicum allegoricum, sententiosum, eruditum, gravem, admirabilem: agemus de singulis.

Q. 3 quid sit Stylus Ciceronianus? R. Stylus Ciceronianus est cultura sermonis, accurate observans numerum Oratorium, tam in periodis quam in membris et incisis, frequenti figurarum usu, raro sceptu, et eruditione, gravi subinde sensu. Tali nomine à suo auctore appellatur: cujus diligentia omnis erat in argumentis fortissimis coacervandis, ad persuadendum aptis: ut videre est in eius explicatis orationibus. Addit suo Stylo hinc pondus, quod periodos ordinariæ absolvat particulis correlativis tantum, quantum. &c.

Talis est amplificatio illius propositionis: Cave otium, tanquam fatalem verecundiæ scopulum. Vix quidquam fatalius probitati,

aut exitio

aut exitio pudoris opportunius, qñ si quis à specie virtutis
ad corpoia deuidit, à laboris tramite, ad ignaviã prorupta se
v tantis per abrupti patias. Hæc illa virtutis hoverca, verecun-
diã scopulq, puritatis stagio, naufragium pudoris, licentiã
incentivum. Qui cunq; nionirum semel otiose permiserit,
non eum timor, supplicij ad sceleum horrorem, nec prẽmij
spes, ad purioris vitæ amorem inuitabit.

2p A quid sit stylg Laconicg? Hæ spe cultura sermonis ingeniosi
rationibg, brevibg et nervosis periodis constans, hinc inde
inspersum figuris vivacibg. Huig stylj exempla in Ioada Ci-
viti hab et plurima Dix Phænice.

2p 5 quid sit stylg allegoricg? Hæ spe cultura sermonis ducta per
verba metaphorica, à sua eademq; re accepta. Hic adver-
tendum e, ne ære humili ducanf metaphoræ continuatæ,
allegoria sit, v ære modicum similj. Item ut à billa re sum-
manf quæ habent plurimas habiles circumstantias, alias
maiorem scripturo orationem, nec sufficerent dictiones trans-
latæ. Item, nec e necesse ut in majori potissimis amplificati-
one, omnes periodi excellant allegoriæ, sed in ædã intermitta-
dæ e, quo magis claritate elucescat. Item ut scripturg
hoc stylo, ad omnes se circumstantias rei à allegoriam du-
cit, reflectat: eruditiones, sententias, fragmenta, adagia
&c de re illa dicta applicet, illi rei qm allegorice tractat.
Hoc genere stylj inscriptio mendicati saltæ e à P. Iglare,
Cæsari montiq ex Hispaniã legato Cardinali ducta allegoria
à montibg. Supra montem positam urbem clarig iam mi-
care potẽ. Vicinam dijcere iam diem liceat, qñdo in occiden-
te rubet mons cælpit. Regendo mundo nati sunt montes.
Atlante iam fatiscente, montem alterum parat Hesperia
cui mundum imponat. Romam amplificavit Romanus,
cum supra septem montes eminere jussit Octavius Austriacus
aquilq iam tuto in monte nidificant. Ad sublimia Cives,
votorum nostrorum meta, mones. Ut se collo finitimam
faceret, in montem intumuit nostra planicies. Animos ad
fodinam parate: aureq totq licet. Nec indiget ignibg ut eliqueſ.
in fœcundq mons spe negavit apud quem beneficia sua deponitur
bang. Sperate diluvio finem, ex quo arca Dei resedit in monte

Et illud ejusdem de Margarita Caretta: Dulca allegoria à gemmis. Attende viator quo margarita ostro indudat mare? quidve ipsa pretiosa avara et frugalem male fingit mortem, plebeio stenta cibo: Cleopatrae asservit feralis, Margaritas ut sorbeat, in pulverem terit. Vel mundo ab inguvie tanti monstri. Pretiosae dapes acuunt novam famem, illi lachrymas pinate, si sapitis: vestris inhiare gaudijs desinet abundè doloribus saginata.

Et illud de Vladislao à Suo Panegyristo scriptum, sub allegoria sdis. O te Caelestem Victorem Vladislae! iam et stellas, proditer Othomanicâ lunâ spolia duris in triumpho: nisi forte malis bustuariam Scythicâ Regentitionibus insignire Ds stellas? sunt quarum etiam tunc aspectum Roma exhorruit cum solis utramq; domum teneret. Hodie tamen cogunt occidere, impotiq; exstingui eas cogit Vladislaq. Sol nimirum, ne, astra minora obtenebrare natq. Rungae plecto luxisset Podolia, nisi stellis aligndo risluxisset. Omnipotens illi fuit terrorum hujus modicum luna? junctis niti. Atlantem reperisset: qui hunc etiam Zodiacum versare non ignorarat?

Hæc quid sit stylus gravis? Rh. Est cultura dicendi, quæ neglecto tantisper numero Oratorio, particulis correlativis, gravibus abundat sensibus et sententijs, raro adhibito acumine, et figura. Hinc differentiam styli Ciceroniani à gravi intelliges: quia Ciceroniana stylus, numerum oratorium exacte observat, figuras frequentes habet, particulis correlativis sensum circumducit, periodis à fusioribus, nivero stylus gravis. Utebatur tamen et ipse Cicero tali stylo in non nullis locis.

Exempla huius styli habes, in orationibus Curtij, Livij, Tacitj, Tali stylo, Reges et Principes perorant, magis gravitatem sensuum et nervos curantes, quæ scholastica et cultura. Hoc genere styli dixit Orationem Corvinus ad Milites. Facta mea non dicta, vos milites sequi volo, nec disciplinam modo, sed exemplum à me petere. Non tentionibus modo nec per coitiones usitatas nobilibus, id hac dextrâ mihi datâ, tot, tamq; magnis laudem peperi. Fuit cui hoc dicere poterat Patricius enim [illegible] erat, et à liberatoribus Patriæ ortus: et eodem anno, tam tristia ista consulatum, quo urbis hdeconsulem habuit. Nunc iam nobis Patribus, vobisq; plebeijs,

promiscuus

promiscuus consulatq patet: nec generis, aut ante ꝯ virtutis
ꝯ premiū. Proinde summum quoq; spectate milites decus. Non
si mihi novum hoc Cognomen, Diis auctoribꝫ nomen de-
distis, Publicorum vestatur familiæ nostræ cognomen, ne-
moria excepit. emperego plebem Romanam, mili-
tiæ domiq; privatq; in magistratibꝫ parvis magnisq; dignitatibꝫ
nus ac consulibus esse: tenore per omnes deinceps sulatq;
colo, atq; colui. Nunc quid instat, Diis benè juvantibꝫ, novum
atq; integrum de Samnitibꝫ triumphum meum petite.

Talis et illa ꝯ oratio Alexandri magni, qua suadentibꝫ ptia-
stra Darij noctu aggredianꝫ? & latrum eorum et furum ista sol-
tia qm mihi pergitis, quippe illorum unicum votum ꝯ fallere, sed
vero gloriā semper aut absentiam Darij, aut angustias locorum aut
furtum noctis obstare non patiar: & palam luce aggredi certum ꝯ ma-
lo me fortunæ pœniteat qm victoriæ pudeat. At hoc illud quoq; accedit
vigilias agere Barbaros et in armis stare, ut non decipi possitis, itaq; ad
prælium vos parate.

Plura eius styli exempla habes in Seneca Philosopho et Tragœdo in
Epistolis selectis Lipsij, Erici Puteani, Quinctiliani declamationibꝫ: Ho-
culis Historiarum Busiere, Juvenalis, Persijq; satirijs: quigpvis
ꝯ per omnem Satyram stylum hunc circumferunt plerumq; tamen.
1mo quid ꝯ stylus sententiosꝰ? 2do ꝯ cultura sermonis sententijs abundans. 3o.
4to quid sit sententia. 5o ꝯ oratio doctrinam gravem aliqꝫ sinens
moribus hominum convenientem ad agendum aliquid ꝯ vitandum
ꝯ explicans aliqꝫ veritatem in laudem aut vituperium. Habes
sparsa illius exempla per volumina collecta tum in Horologio Prin-
cipum tum alibi.

Modi formandæ sententiæ sunt varij. 1mꝰ si doctrina aliqua verbis
simplicibus efferaꝫ et nervosis. Vg Forma aliena libidinis irritamentum.
Regnum res inter deos hominesq; pulcherrima, prava consortia san-
ctos mores inquinant &c.

2do si fiat per similia apertis ꝯ occultis particulis vg Ut lux noctu ef-
fulgens sic pulchritudo oculos rapit omnia. Fortuna vitrea ꝯ da: Splendet tangi.
3tio si aliqua allegoria aut metaphora simplex sensus investiaꝫ. Vg
Canis latrans luporum ꝯ cohibet. Impia sub dulci melle venena latent
amant turpia stibium.

4to si fiat per Paronomasiam sive lusum in verbo vg Consilia tam diu luta
qm diu tecta. Vita quidvis habet vitia

Sto si fiat per oppositionem, hoc ē contrariarum rerum bonam ēlocinationem vg alienis gaudijs nutrip dolor. Victoriā initium ulteriorig belli principium ē.

Sto si fiat per antonomasiam eruditam: hoc ē si appellativis ponant ppria vetta illam virtutem v vitium significantia vg Non bene mans veneri sotias. Perdita sunt Regna si sardanapalo regant. Pluresq formandā sententiā modo vg Sustulit Phœnix Rhetoricus quitamen addictos nunc spectare videt.

Igno quid sit sensus Rhetoricus. Rſ Sotiatio sensuum simplicem, vulgarimore efferens v novum formans a comuni usu remotum. Porro modi formandorum v elevandorum sensuum debuerūt in stylo admiratili.

Hinc differentiam sententiā à sensa habes: qđ sententia doctrinā aliqs ponat instruendis moribq idoneam n̄ verò sensus Rhetoricus, qui non convenire, simul possit in unum vetbum sensus et sententia.

Nota hoc genere stili n̄ debere tractare totum sermonem Oratoris: vel subinde in pesni v unam et alteram periodum illo abstrahi reliquas alio stylo.

Iomo quidnā Stylus eruditus? Rſ Cultura dicendi ex varia eruditione ad rem exolendā spectantem sporta. Porro nomine eruditionis intelligunt historiā, fabulā, symbola Hieroglyphica prodesgentium, apoſtegmata cēteraq antiquitates. Unde statim dices, qđ eruditio nil aliud sit, qm plurium rerum notitia, necessario historia ē aspectu historiā ē genq ipsa autem historia ē species.

2 Imo quomodo historia tractari potē in stylo. Rſ eam tractari multis modis. Imo si historiam tuā materiā accommodā breviter narres, v plures ad idem spectantes, nulla apposita ratione ingeniosa et disertā: quasi perinde utilem brevem. Ita quispiam amplificavit illā oppositionem. Princeps imitē quid quid laudatissimū in pluribq deprehenderit. Si Princeps unum non reprehenderit in omnibq magnum, ē singulis illud in quo excelluerunt deligat, necesse ē. Animam animi iam is Macedonē, in Augusto Clementiam, in Cæsare temperantiam, in Trajano facilitatem, in Antonio liberalitatem, in Tyto commitatem, in Theodosio pietatem, in Ludovico magnanimitatem. In Imperatoribq exercitus sequa incorruptam mentem Curij, Fabricij, Fabij Maximi: arcani tenacitatem in Pompeio militarem disciplinam, Metelli Pinentiam, Scipionis, Vigilantiam Marij audaciam, Marcelli, Metelli Africani, Lucij Pauli humanitatem, solertiam Annibalis, Scevolæ Sextantiam, fortitudinem Leonidæ

Epaminondæ

Examinand: animi moderationem Valerij Fabij Maximi &c
Quosi eruditio tractet per Prothasim et Apodosim, seu per Commemorationem eruditionis alicuius cum applicatione, dando ingeniosas rationes Prothasi. Ita laudavit liberalitatem Celsissimi Irzewicti Episcopi Cracoviensis Summi Cretul. Lentam Peloponesij testudinem in numeris pinxerat, sicut voluisse moneta rotunditatem, quadam tarditate temperaret, sicut suam tenacitatem testudinis imagine exprimeret. Diu tempestatis deluit, antequam una è sua manu minus aurea, gravis quæ lenta pedibus testudo periret. Nostri Principis beneficentia gravida dabat pecunias aureo argenteoque Cracoviensia etiam aerea misericordi, nunquam aliquis sua pecunia præferebat patrum luci Publicæ amicam usibus aptum Bonum aut argenteos monetæ impresserint alij, apud quos ut effectus littera Bonus dirabat necessitas aliena. Principis nostri nummos, qui gradu Tauris occupavit Ibesiem aureas supplicibus miseris portendebat. Scilicet non minori gloriæ, sibi duabat Princeps ad redimendam aurum inopiam, aurum et arcam tollere, quondam Milo Crotoniades lacertis ferreis boves. Intulerint alij tumulis galeas suas totcunis studijsque perfunctus, apud quos aliquid fuit, et prudij sepulchri umbris adducere, aliqui cadavera ad visum provocare: at Principis nostri aurum Regesipsos à tumulis et morte vindicabat. Nonne Joannes Casimirus, quem ei paverat à natura ducere spiritum, aurea munificentia mutuatus? Nectam annos hodie debellata pestis aurea mortis ac metallorum vita spirat.

Potest iterum tractari Prothasis, et Apodosis, si in Prothasi omittas ingeniosas adterrationes, illas vero adteras in Apodosi. Ita ejusdem Pridjulij munificentia in Theologicum Collegium laudata ex circumstantia gentilitij oleris. Ferrij altior Prælatæ dignitas majestatij, in homines profudisse beneficia non contenta, ipsos quoque superos voluit liberator. Nimirum posset erat, tam nobilis astri in nobili, si terris tantum influeret et non cælum etiam illustraret. Addisti pinde cælum artistitui Nobilissime suorum Lyæ, portenta colorem tuum cum augusto Petri illa unde, cælo magnifice admovistis. Si prius intersastra posuisset, Cygnus antiquitus primus fuisset color tuus. Parate, parate modestissimi Prælatis lauri manes, quorum nuper avibus nil gravius erat, sacra memoria gratia, si acerbissimi nostri doloris gravitatem tuo in literis ponderi stolatimus. Fuerint alij, non untem Pyrrunta solis curruis ejus vehendum divisse labore Phœbum gryphaet Cygnodestinavenat. Theologico

Cracovienſis Athenei ſoli ſufficit unus dolor. Amoniſſimam illi diem pollicentur, qndo inluctuoſiſſimi funeris vocabulo deponunt. Abſit ſud purpurâ muricis ſublimis illig Petra erubuit. Te ſeculis poſteris, te magni ſaarimi, literarii diti clapes: ingens felicſſimi veſtigiorum augurium, alter gemmeus felicior, amabilem Deucalionſ lapidem, omnem movit lapidem, ut ingenia amores. Debeant Romani Latinis anſeribg deferta ſua Capitolia, nos literatorum capita tuo debemg cygno. Si post humum livor alitibus fama pennas, Thetino dente aligno dare poſſit: in olore hâc quem Cracovienſis Lycei fronti tam ſolide impreſſi volucri integras ſempervivas immortalis fama inveniet. Legerit Poſteri, non ſoli Apollinei cygni, ſed etiam Divi Aquinati laurum eſſe. Diſcent etiam ranicule Rheti, ſecurâ committi aurem ſapientiâ vellus, qndo nec illo dolore excubat illi bati. Debeant ſuas Cygnis Syrenes cauſtri: Theologicâ ſcientiâ mare Feliciano diti, ſuos debet Arionem, ſuos Melpomenes. Gnidia mineruæ nocturnæ olim coluerit, Cracovienſis Athenei Pallas dolorem ſui Preſulis veneratâ.

3tio tractari poteſt Synonymicis eruditionibg ſenig: vt una eademg eruditione efferri ſynonymicè per tuas circumſtantias. Ita amplificata ei hâc oppoſitio. Diu laborandum eſt antequ nobile opus ſurgat victoricè.

Illig victoria diuturnitatem belli erubescit: Virtutis appia mille diſcriminibg poſita, nec molli pluma. Tarpeia rupeſſit neceſſe quod duitad Capitolium. Ardua monſtra Herculei ſtrauere lyderibg: dura alpes humilivalg extulere Annibalem. Ita et illa prædit perſonam veritatis in actis, arcanorumq; ſilentij deſcriptio. Quod nuda incedit veritas in actis. Principum Perſonata multas ſibi larvas obtendit. Actis in carta prodigiſi, aptat ſibi formas non ſuas: et dato Catonis ſupercilium deponit, ut placeat Seiani frontem mutat, ut noceat animorum Reginæ, cogit adulationi ſervire: et quia pudet opprobrij, tam fœdæ ſervitutis velato prâ verecundiâ vultu: larvatas ſe per Principibg Majeſtates oſtendit, et ſubtrahit. Imprimunt veritati perſonas ſilentium, et ſimulatio dqualitutrobiq; Reginæ veritatis dedecori: nec gndo adhuc velat mendacium, nec gndo ſilentio revelat. Dicetis autem apertè et Pitagoreis Gg

morasiD

menas iv. usq; adeo altam silentium totum occupat, ut altior
apud Aegyptios exipi non potel, Harpocrates qd si ministri Principis
Religiosissimè silentiarij è labijs Alexandri sigillo obsignatis, unus
et alterum aligndo exprimit verbum, Bithia Vate, aut Car-
menta loquar obscurig. Et quidem mihi dignij laove, qd si
nulli Principes cum tanto opere studeant veritatem nosse,
sub verbis tamen avrijs audire detrectent. Sub Principijs
familiarijs, qm explatores et supplicia. Per homines illi
aveupes et indigatores arcanorum, aut eruunt brevitate
aut per tormenta extorquent. Infinijs animi fibris for-
rentem. Annalium memoriam subite deprehendet ij Ta-
merlanem, Regnorum Asiæ prædonem tam sincere in dilij
germanam, regio annulo commisisse, ut si quis ante illius
aspectu sive legeret, sive simulatet veritatem, sudorem pu-
tinus exprimeret. Sudabat mimiram reluctans in revelan-
da Principis veritatem. per magicas coacta artes natura.
Sed quid miramini? Cellum ipsum quidē Assirio Balthasari scri-
psit, solam edidit eruditionem suo dudo cultu Podlare sanè ar-
gumento rarò homines, malo Principi, vera ppata nunciare.
Artes modo tractandi eruditionis, per spatiationes, prolixe-
rendo reni, & post ponendo sive hyperbolicè: interim loco
vulgarium particularum, tanqm velut phrasi alia uten-
do ory. Habet iam æmulum Macedo GG v. red. derunt
nobis Dauta Pompeij GG v. Neciam Jupiter attollat
caput grave Pallade. & per aliqm figuras. Ita scribit
illud fragmentum ex Panegyri Divi Borgiæ. Montibg
castra dabuebat Annibal, ne martius frigeret animos: Ta-
merlanes ut pauligad vocaret victoriam, urbes illi medio
in campo bellorū, n. Tentorio exitabat, Romani ut
celerig obvios exitarent, testudine pectus muniebant.
aperta Francisci modestia, de fortuna triumphavit, depres-
sit orbem. Nempè sub rotundo bellici tormenti orbe, per
ingemuerat Ignatij, sub Autore pede, Borgiæ, totaqm
Egemere debuit terrarum orbis, ut intelligeret liceat ian,
quita sit planta Borgiæ, qua orbem calcare potuit, qm
parvo orbis si potuit planta capi: Gemina jam sunt mi-
racula n. ostendet Basilica, scilicet urbem in turri, Alexandri
in urna, hoc est Alexandriam una cive plenam: ut toty late-
pat et orbis, sub Borgiæ jacet pede.
Ita illud scripta ille laudes fortis viri. Non notasset et Scanda-

Bergæ

Berg̃ natura gladiꝰ; quem manum et arma simul inferre
orbi voluit: Herõem in orbem venisse credo: nec prig blando
complexu matrem, qm̃ Bellonam strinxisse
Ita et illud in laudem amorem Civium habentes. Amo-
rem orbis et delicium habuerit Roma Titum; tu altra
amorem cor audivis Civium, tibi Regia pectꝰ sabbitorũ.
Hꝰ modus tractandi eruditionem ẽ per antonomasiam:
si loco nominis apellativi ꝓprium ponas illiusq; ꝓprij
circunstantias applies appellativo. Vt si ꝓ superbo Ta-
rquinem, ꝓ luxurioso Epicurum, ꝓ Oratore Tullium Demosthe-
nem, ꝓ diti: pannoso Nestorem, ꝓ divite Cresum, Callicratẽ
Midam Licinium &c. Plurium aliorum nominaverit in
Lavinij Theatro, Poetico et Historico. Ita Famianꝰ stra-
da de Belgio dixit multoties oppugnato. Jam multi popu-
lorum impedas ex fraudis Regum opibꝰ conjuratis Europæ
viribꝰ, ad Troja totiam decennij petiꝰ, nedum capis illud.
Hoc genere eruditi styli cultã ꝓponunt sententiã. Hanc senten-
tiam simplicem: Habet Patria et Cives probos et ꝓdiores esse-
res erudite. Habet suos quovis lacium Catilinas, habet et
suos Ruffos.
Ita in sua Lechiade Pater Gnes hanc ꝓpositionem. Contempti
amores, sæpe degenerant in odia, excludit. Sæpe exrejectis Jesen
sind Thedis, furiarum faces accenduntꝰ. Sæpe gradivꝰ Tales-
sio pronubo Junoni Bellona succesit: Sæpe Jovis nostri arma in
virtutem Danaes ferro impetrant: cupido sæpe irmingild cus
qꝫ armatus, ꝓ nuptiali mytho, laurum suggerit, militiares:
Regum mollis ꝓconjugio: robur robori aliꝫ sæpe expugnando.
Hic modꝰ eruditionis ꝓponendæ et per eadem hoc ed: situ ꝓpo-
sitioni adicias per modum rationis aliqꝫ eruditionem, materiæ
servientem. Ita illud cumulat. Integerrimus vir noster obligatꝰ
studio, documento, Polonis dꝫ aꝫ de Romanis ꝓbos esse dꝫ amor
virtutum consensu, et quales illa deorũ Regia Capitolina ꝓ
Jove adorant.
Et illud inter Bellidestq; felici marte eripuisti ne trucidaremur
nostris etiam studiis, nasci macedones &c.
Et illud in Horten victores gladium vibrasti intuos, et servum tibi Lygium
credi derant

credidera[n]t.

Q[uæ]ro primo quid sit stylꝰ admirabilis? R[espondeo] e[st] cultus sermonis ad cuiꝰ singula commata v[e]l membra v[e] periodos tam auditor q[uam] lector stupet et tangit, religiosos ingenij partꝰ miratur. Ad huc stylum refert stylus arti[fi]ci, acutꝰ plenumq[ue] fameygrici. Et quia hæ stylꝰ n[on] potu[er]unt absolvi sine conceptibꝰ, ideo de his hic agendum.

§ 6tus

Quid sit conceptus et qui fontes eiꝰ.

Quadrupliciter quid sit conceptꝰ quia ad nomen R[espondeo] hinc, eo dicitꝰ quia elegantia capiat, sive concipiat mentem audientis vel legentis. Alio nomine vocat acumen metaphorice v[e] q[uo]d cum acumine ferri, in quo omnis gloria et gladij habeat provenire dicat. Vel q[uo]d ar morum omnis virtus sit, esse acuminata et subtilissima in suo stylo, ita omnis ingenij virtus, si quid subtile pferat, nec fatile crasso ingenio conceptibile. Vel ut discernat ipsum ensis acumen dulo necesse habes limpido: ita et ingenij, et acumen videat, v[e] q[uo]d ille artifex censeat nobilissimum, qui gladio acumen addit subtilissimum ita ingenium illud celeberrimum, q[uo]d e rudi materia ingeniosum quid elaborat.

Q[uæ]ro 2do quid sit quo ad rem conceptus? R[espondeo] e[st] dictum ingeniose inexpectatum, aptè ex re ornatum et rei applicatum. Dicit dictum quia conceptus esse potest in una dictione et n[on] tantum in sententia. Dicit ingeniosum quia debet aliquid adferre v[e] ex combinatione rerum diversarum, contrariarum, similium et non vulgare. Dicit inexpectatum quia n[on] debet distingui à ratione genuina et admiratione aliqua ingenerat. Ita v[e] g[rati]a dicas S[anctus] Hilarius dicebat in exemplo abitus annorum n[on] pulsæ: quia voluit esse in cælo adferre q[uo]d genuinam rationem adeo[rum] n[on] recipiunt. Si diceres q[uo]d florentium nulli alteri credere potuerit q[uo]d arbori inexpectatum quid adferes. Dicit aptè ex re ornatum et rei applicatum: quia conceptꝰ debet et ingenium et judicium studiosi et lectoris aperire: si vero inepte sit ornatꝰ, et applicatus malè, ridiculum te ostendet. Deinde quia conceptꝰ

debet esse talis, qui habet fundamentum in re de qua dicit et aliqn pertinentiam. Vg si dixeris. Idem Divus Hilarius Juvenis in eremum abiit, quia habuit pedes et quia voluit diceres aliquid inexpectatum et male ex re erutum et male applicatum, quia n. ideo ivit, qd pedes habuerit, quia et sedendo pedes habuit. Deinde quia hic non quaeris, quare ambulabat, sed quare maluit vivere in eremo qn in saeculo.

Verum ut jucundum est acuta dicere et legere ita difficultate non carat conceptas eruere, summusq Tyronum labor est, quaerere unde conceptum sumant. Huic tollendae difficultati conceptuum fontes porrigo. Nmus itaq fons est et radix aliorum bonum ingenium reflectens se ad singulas rei circumstantias quas acuere conceptu deliberat, sine fonte hoc omnes alij arescunt.

Fons nmus conceptuum sunt opposita, contraria repugnantia. Ex his hoc modo erues conceptum; illi rei qm conceptibus vis ornare, invenias rem oppositam, illiusq rei circumstantias, pprietates, effectus considera et applica rei de qua conceptum scribis. Hoc ut aptè debes videre, utrum aliquo sensu, tropi. tropico potissimum, circumstantiae rei oppositae dici possint, de re acumine investigenda; hoc ubi repereris, rei contrariae applica circumstantias ad rem aliqn alteram. Quod non ita intelligendum est, quasi unum contrarium eiusq pprietates de altero contrario, pprie et verè dicant, v qd uni naturale est etiam alterius sit: sed quia qd uni ex contrarijs pprium est, illud aliquo sensu v usitato v minus usitato v tropico dici de alio potest. Ita quispiam de Xto nato tremente praefrigore dixit: Stupete saecula inter stramenta friget ignis. Ita de umbra S. Petri sanante aegros. Umbra Petri multis lucem attulit. Ita de Lazaro Divus Augustinus. Lazarus in Coelo est epulo dives epulo Lazarus est in inferno. Ubi adverte de igne dictum qd frigeat, cum frigere non sit pprium igni sed frigori. Dicis tamen de igne qd frigeat cum Deus metaphoricè dicat ignis, tremens autem praeinjuria aeris frigere videat. Idem in alijs exemplis factum adverte.

factum adverte. Plures autem sunt modi quibus per opposita, contraria repugnantia fieri potest acumen. Amus si res inter se pugnantes, de una eademq; re simul affirmentur simul negent. Hoc e unum contrarium dicetur de re una, vero sensu, alterum metaphorico: v. etiam respectu aliquo, etiam aliud contrarium verò dicet sensu. Ita de Epulone diceret. Epulo dives et Pauper: Lazarus pauper et dives: Est enim epulo dives, quia multas opes habuit: et pauper, tum qd avarus semper egeat, tum qd cœlo careat et divina gratia. Ex hoc fonte illud e Martialis Epigramma.

Non possunt nostro multæ Faustine liturae
Emendare libros, una litura potest.

Qto modo eruit conceptus ex oppositis si uni opposito serviens dictio, apponat alteri opposito, illi tamen aliquomodo accommodabilis. sic de Epulone diceres. Pauper epulo in suis divitijs, et dives Lazarus in sua paupertate. Ubi hæc dictio Pauper n servit pprie divitijs, id hominis habenti: quia tamen verum e aliquomodo dicere de Epulone qd sit Pauper semper egendo v. qd virtutibus careat, et Dei gratia. Ideo dici de illo possit hæc dictio Pauper. Similiter de Lazaro dictum puta. Tale e illud Epigramma.

Cur oculis pollet surdus, cæcusq; quid aure?
Ille oculis audit auribus ille videt.

Ztio modo eruit ex hoc fonte conceptus, si res una opposita, ita de alia dicat, ut una in aliam converti utet. Debet tamen aliqua similitudo haberi talis enuntiationis vg si dicas: Lazarus quivis divitijs inops fuerit tamen paupertate dives erat. v. Felix infelicitas quæ cœlum aperit: infelix felicitas quæ cœlum claudit. In hoc exemplo dictio dives inopiæ attribuit, et ideo felix infelicitas. Est tamen fundamentum talis applicationis: quia ille dives esse dicit, qui res multas habet, ille felix cui res aliqua in pretium et honorem abiit. Cum verò Lazarus multum haberet de miseria, et ipsa illi infelicitas in censum gloriæ æternæ abiert. aptè de illo dicunt Pauper et felix. Hinc illud e Epigramma.

Et tibi viventes debent Martine salutem
Hanc etiam debet mortua turba tibi
Vivere nam rectè per te didicêre sepulti
Et per te vivi sic didicere mori

4to modo eruis hinc conceptu si res ipsa, qd e tui conceptu materia, de se ipsa negès: hoc e si dicas non ens ē ens, v. esse sine hoc qd e. Non tam en affirmatio et negatio rei de se ipsa eadem sit respectu, q diversu, ita ut res negata de se, respiciat aliam circumstantiam, aliam affirmata. Vg Lazarg pauper sine paupertate dives sine ꝺ divitijs miser sine miseria. Ubi vides rem unam de se negari nempè paupertatem de miseria, veritas tamen hic latebga de facto pauper erat sine paupertate v. qa illam obtinuit fontem divitiarum, v. qa nullius egebat.

5to modo hinc eruis conceptus si tibuas effectus illi rei de qua conceptus formas, effectus ingn rei oppositè debitus: hoc e si dicas illud fieri à re aliqua qd illa non potest facere res illi opposita. Unde admirabilis orie ex ejus modi attributione effectu. Vg si de Epulone diceres: Nimia felicitate sua excidit felicitate: tot opibg subvertit opes. Vel de eo qui vires suas violenter exercendo interiit. Suis viribg vires perdit. Vel de milite. Quem tempestas cogit ut pugnaret, ipsa pluvia belli accendit furum. Ubi vides effectu rebg oppositis servientes, applicatos felicitati viribus et pluvie. Sub his tamen effectibg attributis latet veritas, nempè qd Epulo opibg suis luxuratg sit in fine.

Nota hic conceptu ex fontibg oppositorum de gregiè fluere, si per figuras contrapositorum efferas, addita figura Prosopo. Ut illud de Divi Ambrosij de Diva Agnete Martyre Mori adhuc nescia, de parata, nondum idonea pugnæ jam matura victoriæ, certare difficilis facilis coronari, et quod non habuit quo ferrum reciperet, habuit quo resisteret.

Fons xdg e conceptuum Alienatorum hoc e, ut explicat Masenius, si factus v. dictionem alienans sive alteri rei diversæ ab illa, de illa de qua conceptum formas, attribuas illi qn conceptis ornas debet tamen aliquod fundamentum haberi, ejusmodi facti v. dictionis, in re conceptu ornandâ. Ut si dicas laudando eloquentem: Rosas non verba legimus ab oretuo. Ubi res pro ria ferrè attribuis linguæ. v. De Lazaro: Tot gemmas numeravit quot ulcera. Potuo gemmas ferre mari pro videri homini de qua ulcera v. pretiu meriti faciunt v. sua rotunditate similia gemmis sint, ideo posuit gemmæ dici. Et hoc forte pote his rivis effluere conceptu.

Amen.

Primo modo si res uni personae propria, vel eius officium vel factum attribuatur alteri personae vel rei. Ita de Domiciano Thesaurus: Hostis erat muscis, et ipsa hostibus musca. Ubi factum Domiciani muscas in suo conclavi persequentis, hostibus illis tribuitur, qui imbellem Caesarem ceu muscam superarunt. Tale illud est de Epulone: Nulli bene fecisse visus praeterquam sibi miserorum calamitati addidit miseria. Stomachum magis quam ratione ad consilia adhibebat. Ubi stomachus ad consilia res inepta additur consiliis, quae capite indigerit. Tale illud est de S. Apollinari virum simulante.

Pro mitra galeam Chlamidem pro Cyclade sumpsit
Utque virum fugiat, se facit ipsa virum.

2do modo conceptus hinc eruitur si natura aut proprietates aut definitio alicuius rei ab illa alienetur, et altera illi tribuatur. Ut si diceres de aliquo medicinis interempto. Medicina mortis poculum est vel fames ex cibo aucta. Ubi a medicina alienatur sanitas, mors additur si diceres de Lazaro: Lazarus canes aluit, et quis illum fane afflictum aestimet. Ubi alienatur a miseris indigentia attribuitur sufficientia alendis canibus. Tale illud est de S. Iodoco cui mare naves onustas panibus submisit.

Verterunt elementa fidem sitientibus olim
Unda dedit potum nunc dedit unda cybum.

Huc etiam spectat alienatio morum, legum, consuetudinum et per quam alienationem attribuitur uni rei hoc quod alteri competit. Ut si dicas de aulis indisciplinatis. Probi improbi inferiores: ubi regina pecunia regnat famulari ibi Dnos servis imperare servus &c. Tale est illud

Non te Tulla sinis nisi sis larvata videri
Non miror larvâ foedior ipsa tua es

Fons 3tius conceptuum est causa ingeniosa et inexpectata alicuius facti vel dicti praecedentis sive ratio non ratio. Hoc est speciem habens rationis non vero ratio solida convincens intellectum sed recreans. Et haec desumitur vel ab aliqua Paronomasia, vel ab aliqua combinatione et allusione ad rem aliam vel a similio vel a contrariis &c. Tale illud est. Aulae gravior, quod levis esse nollet. Ubi ratio est

data ab Anthitesi. Et illud de Domiciano. Fratrem sustulit, ut se attolleret. Et illud. Aurea nunc verè sunt sæcula; plurimus auro venit honos. Et illud de Epulone. Aureq homo verè epulo, qa totus auro circumfluxit. Tale illud e de Sancta Otilia cæca.

Non sine causa oculos dedit illi numen ut esset.
Quos lachrymis posset petere Virgo suis.

Tale et illud.

Hæcergo jurosales epigramma! dixero: quare?
Nempe suis faciunt sæpè relecta sitim

Ex hoc fonte emanabit conceptus, iterum: si dictionis v facti, vivatiorem aliqn sententiam subjunxeris per modum rationis. Tale illud e: tot inter mortes mortem reperies: miserius enim et misero vitam trahere, qm tradere.

Et illud. Simul Patriæ incendio, et ille robur invenit: nam qui sceleribus inclaruit, sola rogi luce indiget, qm merez. Ita de Epulone diceres: Inter opes miseriam Lazarin censuit, virtus enim divitum e non nosse miseros. Et illud Thesauri de Caimo: Urbem primus condidit, et meritò: ut si in campis securitatem depulerat, carcerem sibi mollirez: id nulla impijs tuta e latebra.

Potè item ex fonte emanare conceptus si dicto alicui v sententiæ subnectaz alia sententia prioris destructiva sensum adferens contrarium acutum: qui sensus accipi possunt v ex occasione nominis similis, altesi contrario, v ex occasione similis alicuius effectus v aliunde. Ut illud e. Clarior fuisset, si fuisset obscurior, Regna meritus si non regnasset. Et illud Patris in eide Miecislao 2do. Poterat dici felicior Miecislaus, nisi 2dum hunc genuisset. Et illud de Epulone: O divitem Epulonem! ditior tamen censeri potuisset, si egestate ærraria condivisset. Debet tamen sub ejusmodi destructivis sententijs fundamentum haberi ejusmodi sensus contrarij destruentis priorem.

Fons 4tus. Conceptuum e comparatio et similitudo: sive exempla, historiæ, Mores gentium, fabulæ &c. Si nempè res una alteri ingeniosè conferaz. Ingeniosè autem v parabis v assimi

labis

labis, si v à contrario remunam alteri contuleris: Ut quæ fuit fortis ille, tam tu ignavus es: et sola major est desidia heroibus. Vnde à contrario sed specialem quandam invenias qualitatem non cuiq; obviam, sed non obviè tractatam, illamq; tuæ materiæ accommodes. Ita de Epulone diceres; Epulo, apis illa, quæ sibi tantum mellificare novit, et alteri nihil præter aculeum infigere. Ubi assimilas Epulo api, illiusq; pprietates diviti accommodans. Potest talis similitudo v comparatio absolvi per definitionem amplificatam, ut patet in hoc exemplo, ubi appellatus est dives ille, apis: et data ratio, quare non sic dicas. Ex hoc fonte emanavit illud Poetæ.

Miles es et malus es, bonus es tamen Attale miles
Miles enim ut canis est, qui malgille bonus.

Et illud Ausonij.

Rhetoris hæ Ruffi statua est, si saxea vera est
Curidais? semper saxeus ille fuit.

Ex hoc fonte effluit conceptus 1mo modo. Si unum ex illis quæ secum comparans alteri aut præparas, aut postponas quod vulgo præferendum, aut postponendum non censes. Tale illud de Epulone: Cum nihil homini, quam homo similius esset, canes tamen, quam homines pascere maluit; nec mirum: cum is qui ventri serviret, bestiæ, quam homini esset propior: Tale illud de vipera electra in clausa Poetæ.

Ne tibi regali placeas cleopatra sepulchro
Vipera si tumulo nobiliore jacet.

2do modo hinc eruis conceptus si inter res similes, quæ secum ferunt dissimilis effectus v pprietates ostendas. Vel si inter res dissimiles effectus similis. Ut si diceres de Epulone et Lazaro: Cum sit uterq; homo, nihil tamen iste humanum in deformi, atq; exulcerato corpore, nihil hic in mente sordida atq; avara habuit. ille corpore, hic animo degenerabat. ille n' absq; virtute hic non absq; vitio. Vel certe effectus similes ex diversi causis pcedentes. Dissimilium vero similes esse effectum sic in eodem Epulone ostenderes dicendo: Epulo affluebat opibus, Lazarus inopia præmebas, sed ta-

men uterq; miser, hic, qd uti Opibus n̄ posset, ille qd nesciret. Ubi adverte Epulonis et Lazaris dissimilium, eundem effectum ostendi, scilicet utriusq; miseriam. Tale illud est de Echo et speculo.

Nil habet ut vivat, si vocem exceperis echo
Ut vivat speculum non nisi voce caret.

3tio modo eruitur hinc conceptus, si una eademq; res sit pares secum ut sibi similis vel ut dissimilis. Haec comparatio facilis erit si diversus status rei considerem, atq; res ipsa in hoc statu, nunc in illo existens conferam secum: nempe in terra existens, et in Caelo. Tale illud est acumen Poetae de lingua.

Humano membrum n̄ est in corpore lingua
Nobiliusq; bona, deteriusq; mala.

Tractandae vero eruditionis modos alios habes in stylo erudito, quos huc referas ad acutam collationem faciendam unicum alio.

Fons 5tus conceptuum est lusus in verbo, seu per figuram Traductionis, Annominationis, Aequivocationis, Notationis. Si nempe dictiones eaedem diversa significantes, nunc ad hanc, nunc ad illam significationem accommodentur: vel similia alia aliqua dictione res appellem, illius circumstantias, effectus, applicando alteri. Ita nomen Gallus detorqueri potest, vel ad avem vel ad hominem etc. Ita de Epulone dictum: Epulones adamantes esse, vicinum in extremo positum non adamantes. Ubi in voce adamantes, lusum habes. Tale illud est Epigramma de Xto. Die veneris moriente.

Luce obit veneris fle turba videt
Causa Dei passi non minima esse venus.

Et illud Sennasari de Jucundo supra fulmen Sequana pontis construente.

Jucundus geminum imposuit tibi Sequana pontem
Hunc tu jure potes dicere Pontificem.

Ex hoc fonte emanare potest item conceptus per Anagramma. Porro Anagramma est novae dictionis compositio, per variationem

tiationem, sive transpositionem literarum in aliqm dictionem
Ut Roma amor, mora, Maro, Dictio autem illa ex qua com-
pono Anagramma. Unum est purum, aliud impurum. Pu-
rum dicitur, quod sit ex dictione nulla adjecta vel dempta li-
terâ. Impurum cui additur aliqua litera vel detrahitur. Iam
conceptum facies, si dictionem Anagrammaticam, appli-
ces illi de quo conceptum scribis, illius adjuncta, vel virtutes,
attribuendo illi rei, conceptu describente. Tale illud est
in laudem Gregorij 1mi 4ti, ex hoc nomine compositum
Gregorius 1mus 4tus. Murus custodiaq; gregis. Tale et illud
ex nomine Martinus luterus. Ter matris vulnus versu expressum.

Et ferrô et linguâ et calamô fera vipera luther
Ecclesiæ Matris ter grave vulnus eris.

Potest 2do modo hinc fieri conceptus per allusionem ad fa-
bulam, historiam aliqm vel proverbium. Si nomen illud qdm
conceptum venit, conveniat cum historiæ nomine vel fabu-
læ, vel proverbij &c. Ita allusit Martialis ad fabulosum Dæda-
lum, scribens de vero ab urso lacerato.

Dædale Lucano cum sic lacereris ab urso
Quam cuperes pennas hunc habuisse tuas.

Nota hunc fontem convenire cum fonte 3tio differre tamen in
modo tractandi Paronomasias: ille tractat per modum causæ:
hic non idem.

Nota 2do ipsam novæ dictionis compositionem, materiam tibi por-
rigere uberiorem ad conceptus formandos et ingeniosas allusiones.
Nota 3tio fontem hunc licentiorem esse Poëtis qm Oratoribus:
in illis etiam levissimus lusus laudatur: in Oratoribus solus ille, qui
gravem sensum continet; quare magno judicio utatur Rhetor ex hoc
fonte acumen hauriens.

Fons 6tus est conceptuum pulchra rerum diversarum combinatio. Id.
Quæres hic quid sit combinatio? Est duarum vel plurium rerum diver-
sarum vel circumstantiarum vel effectuum habentium aliqm ad se re-
lationem, ad unam rem applicatio. Vg si velles ex hoc fonte con-

ceptum formare, quare nocte nascentis Xti, nova stella apparuit: considerares noctem, Deum infantem, qui verbum abbreviatum dicitur, et stellam de nocte lucentem, considerares ulterius, utrum nox verbum abbreviatum et stella sive lux habeant ad se aliquam relationem: invenires habere, quia verbum legi non potest de nocte nisi lux adsit: tum conceptum formares ut quidam formavit expressitque sequenti Disticho.

Fulget in axe novum Sydus cur Numinis ortu?
Non poterat verbum, tam breve nocte legi.

En habes acutam diversarum rerum combinationem nocti scilicet verbi, et Syderis quae ob relationem ad unum eundemque effectum et combinationi fundamentum et effectui conceptui dederunt. Tale et illud est Poëtae de suis Epigrammatis facentis.

Haec ego jure sales Epigrammata dixero: quare?
Nempe sui faciunt, saepe relecta sibi.

Habebis alia exempla in stylo admirabili ubi de sensibus tractabitur per combinationem admirabilibus.

Huc quoque refert conceptus per allusionem. Sed iterum Hic.

Quaeritur quid sit allusio. Resp. est adhibitio nervosa et brevis historiae vel fabulae vel dicti vel consuetudinis vel facti alterius rei ad rem acute efferendam, habentis tamen vel ex nomine vel ex aliquo alio titulo aliquam convenientiam. Dixi brevis et nervosa: quia in allusione res diversa tantum attingitur, ita ut plus sub intelligatur, quam verbis exprimatur: et una vel duabus vel aliquando pluribus dictionibus res tota claudatur. Tale illud acutum est dictum in superbum, qui alios despiciebat est. Cur me despicias tu, cujus Pater sublimis obierit. Ubi nervose alludit ad Patrem Partibulatum. Tale et illud est ejusdem Authoris Thesauri in Partibulo appensum. Mors eius suspicienda fuit et exemplaris: colore violarum mortuus est. Ubi alludit ad colorem quem strangulatus tulit in facie. Et illud ejusdem. Scalas subeundo mortuus est. Cum ventis dimicans exstinctus est. Calcibus ventum petiit malus iste luctator fuit, qui manus conserens inferior factus. Magnus fuit

gnus fuit aveps qui etiam mortuus aves esca alluit. Huic Bar-
can dissecuit filum, qui potius globum convolvit. Adeo bene-
ficus est ut corvos pascat. Multa pertulit justitiae causa. Morsca-
pit ipsum laqueis et gruen. Solus hic non moriz jacens. Ereptus
mollis ut alter Vespasianus. Reliquis sublimior decessit. Mo-
riens oculum omnem sub pedibus vivit. Vita eius de filo suspen-
sa videbaz. Caput foramini inseruit. Unde illud retrahere
non poterat. Ut vulpes Esopiam vitam reliquit sub trabe:
triumphans decessit sub arcu ligneo insolubiliter justitiae alligatus erat.
Tale illud est Theocriti timentis ne ab Antinovo monocolo occi-
derez. Cum enim amici dicerent ignosce, et ubi ante eius
oculos veneris ille vero? R. ergo nulla spes. qd idem allusit
acutè ad illius caecitatem: non enim poterat ante oculos:
illius venire qui uno carebat oculo.
Tale illud est Adolescentis Julio Caesari simillimi, datum Caesari
Augusto responsum. Is ex adolescente quaerebat: dic mihi ado-
lescens; fuit aliqndo Mater tua Romae? R. adolescens nunqz
Mater saepè Pater qd idem allusit: n. sibi licitum generis id Julio
adscribi debere.
Tale et illud est Diogenis, qui Puerum in turbam Hominum lapides
jacientem monuit: Cave ne Patrem pereas. quo allusit ad genus illius infamiae.
Q. 3tio idem ne est allusio qd combinatio? R. n. esse idem ut patet tum ex
definitionibus utriusq; tum ex exemplis: qmvis combinatio videaz
non posse haberi sine allusione, potest tamen haberi allusio sine
combinatione. Et qa combinatio res diversas in unum congregat et illarum vir-
tutem, usum, circumstantias, eidem effectui, v. quasi effectui ser-
vire ostendit: non idem allusio, quae attingit solum rem, v. circum-
stantiam; v. virtutem.
Uberrimus uterq; hic fons est, tum ad conceptus, tum ad graves sensus Ora-
torios: servit acutè doctis Salutationibus, gratulationibus, ubi hae ex

circumstantijs sive temporis, sive loci, sive stemmatum formans.
Formari autem eas saeculum praesens amat, cum quantam speciem habeat novitatis.

Nota hic ad acumina facilius danda familiares tibi debere esse tropos Metaphoram praesertim et Allegoriam et hyperbolam. Advertit hoc ille Rhetorum Emmanuel Thesaurus, qui in suis praeceptis docet fontem omnium conceptuum esse Metaphoram per quam si dictio à re contraria accepta ad rem aliam contrariam transferatur, faciet conceptum ex contrarijs: si à re simili ad rem dissimilem vel similem habebis conceptum ex fonte similium et alienatorum &c. Unde.

Fons Imus et Conceptuum Metaphora Hyperbolica. Porro hyperbola est modus aliquid augendi dicti vel minuendi: nec tanto pere indiget res explicatione, satis enim habet claritatis modus hic sive in addendo aliquid alteri, sive in minuendo: uterque hic modus fit, vel per Epitheta multum exagerantia rem vel per verba, per gradus comparationis vel per eruditiones similiaque rem attollentia aut deprimentia. Tale illud cujusdam Authoris de amore. Amor omnes faces suas qui in unum pectus collegit: quin totum elementum ignis in eos junxit: tartara in stipendium redeat ut unam torqueret animam: unica illius scintilla aetham faceret. Vesuvius est exigua illius flammae favilla. Ob uno justo pectore, amor omnes flammas suas mutatur, quibus amantes incendit omnem potentiam suam in eo consumpsit: ignis ille non potest crescere nisi in infinito quoque putes crescere. Omnis ignis huic comparatus nix est: infernus Encelladi deliciae sunt, infinito gelu, nil potest resistere, nisi ardor infinitus. Quanta sit flamma necesse est: quantanta frigoris tui glacies non refrigerat, nec tot lachrymarum fulmina exstinguunt.

Tale et illud est ejusdem: exaggerantis dolorij magnitudinem. Tantum flevimus ut duos jam Oceanos Orbis habeat: alterum aquarum, alterum lachrymarum nostrarum. Tantum suspiravimus, ut suspiria nostra novum Eoli antrum

ventis

ventis turgens impleverit, cui alter Eolus erit præficiendus, ne orbis damno erumpant. Cernite illud, multis accensis facibus circumdatum quas nescio quomodo nulla lachrymarum vis exstinguat, nisi quantum lachrymæ abruunt tantum suspiria suscitent.

Hinc emanavit et illud Epigramma de exilio dono.

Donasti lupe rus sub urbe novis
Id rus est mihi majus in fenestra.
Rus hoc dicere, rus potes vocare?
In quo ruta facit nemus Dianæ.
Argutè tegit ala quod Cicadæ
Quod fornica die comedit uno
Clausæ cui folium rosæ corona est.
In quo non magis invenis herba
Quàm costi folium piperve crudum
In quo nec cucumis jacere rectus
Nec serpens habitare tota possit
Erucam malè pascit hortus unam.
Consumpto moris culex sallicto
Et talpa est mihi fossor et castrator
Non voletus hiare nō mariscæ
Ridere aut violæ patere possunt
Finesmus populare et calamo
Tanquam sus Calidonius timet
Et sublata volantum ungue pgnes
In nido seges est hirundinino
Vix implet cocleam peracta messis
Et mustum crucæ condimus spicata
Erratis lupe litera id una
Nam quo tempore prædium dedisti
Mallem tu mihi prandium dedisses.

Et illud Martialis de Domiciano.

Expectes et sustineas Domiciane necesse est:
Narratibi quod solvat non habet arca Jovis

Et illud Semiani expeditiones Xerxis exaggerantis. Terras armis obsidet, cœlum sagittis, maria vinculis: lacones nisi succurritis Mundus captus est.

Hinc advertere potes, ut metaphoram per omnes fontes conceptuum diffusam esse, ita Hyperbolam.

Et hæc de fontibus acuminum. Sed adhuc expectant Tyrones suam difficultatem facillitari, qm ordinariè quærunt, quomodo nam de re una multi formandi sint conceptus: cum res parva materiam magnam negare videat. Ad hunc modum solvendum sit.

§ Imus

Proponit modus materiæ ad sceptus formandos porrogradæ.

Supra citatus Orator liberalem materiam porrigit ad remetiam minimam suffecturam conceptibq docet ille, quod in qualibet re debet Orator considerare substantiam illius nimirum: quid sit res illa; sit nè vivens, an non vivens, sit nè corporea, an incorporea, sensitiva an insensitiva. Item quantitatem nimirum: sit ne res magna an parva, brevis, an longa, monstrosa, an pulchra, an possit per artem fieri longior, an brevior. Item figuram sit nè rotunda, an crassa: an oblonga, cui similis. Item qualitatem nempè: qualis sit an alba, an cerulea, an ingeniosa, prudens, vilis, clamosa, pretij magni an parvi, fluxa an solida, fragilis an fortis, et omnia illa per quæ respondet ad interrogationem quali; Item relationem nempe: an referat ad aliquid, et habeat cum alijs rebus connexionem, quo Patre res nata, quo genere, quibq Fratribq, Affinibq, sit nè Dominus an servus, Pater an Filius &c. Item actionem nimirum: quid faciat, an aliquod opus præclarum, rem eximiam, amatam pluribus, dignam pretio &c. Item Passionem scilicet quid illa res patiat, an formas in se aliquas acceptet; num ex illa soleat fieri v medicamentum, v statua, num utilis sit, sive Publico usui, sive bonis, v malis privatis. Item Locum nempè ubi illa res nascat, ubi commoret, an in terra, an in æquore, an in Cælo, an in aere. &c. Item situm An sit res composita modesta &c. Item motum scilicet, quomodo se moveat, et quo: an celeritatem, an turditatem habeat, an volet, an cursat, an fluat, an sit vaga. Item quando sive tempus nimirum: qndo nascat, qndo sit vivatior, an sit vitæ diuturnæ, immortalis, v brevis vitæ &c. Item habitum quali vestitu et cultu sit ornata obsoleto colore an pulchro, et cui similis auro, an argento, lacti &c. Insuper considerandæ sunt

cuiusq

cujusq; ex dictis circumstantiæ ppriæ, earumq; cum alijs rebus convenientiæ, tum eruditionibus, fabulis, historijs. Et ubi sedulum ingenium ad hæc omnia se reflexerit, amplissimam habebit materiam acuminum etiam de rebus minimis, Nec tantum rem unam, in materiam conceptus datam: sic dismembrare potes sed et ipsius rei adjunctum, et alteram, quò ampliorem campum habeas acuminum formandorum. Ita dictus Thesaurus, apem electro interceptam et mortuam conceptu tractaturus, ipsam apem, electrum, et mortem dismembravit. Subicio exemplum

Substantia apis.

Animata, avicula, corpusculum vivax, vermiculus, musca.

Substantia electri.

Gemma, non vivens, Heliadum lachrymæ, arborum sudor, humor secretus, viscus, gelu, resodorifera igne adusta.

Quantitas et figura apis.

Pusilla, brevis, monstrosa, levis, et &c.

Quantitas et figura electri.

Gutta, stilla, avrium pondus, rara merx, informe corpus, ad formas plures suscipiendas apta.

Qualitas apis.

Flava, aurei coloris, nam ante lilij coloris fuisse ferz, quem Jupiter mutavit in aureum, eò, quod hunc apes aluerint. Sonora, ingeniosa, prudens, sedula, casta, vilis, metuenda pungens aculeo &c.

Qualitas electri.

Flavum, melli concolor, illustre, perspicuum, clarum, pretiosum, nobile, ex fluxo aridum, tenax, gelidum, fragile sterile. &c &c.

Relatio apis.

Fero genita, mellis genitrix, nobilissima inter insecta, Jovis nutricula, vera socialis, Regi publicæ ordinatæ amans, fuccorum hostis, Regi fida, Colonis hara, Hapiæ similis, Amazoni, Pegaso, Aristei inventum.

Relatio electri.

Ex Populo genitum, suffocans plem, speculo simile, auro, vitro &c.

Actio et passio apis.

Hortos populas, dulces è flore succos colligit, fures sui melli insectas, nocuis nocet, sudores odit, telum jaculas, venena fundit, favos componit, dulces alios mellificat, domos architectas, Rempublicam regit, legibus paret, pro Rege militat, fumo necas.

Actio et passio electri.

Magneticæ virtutis palleas rapit, animalcula inlaqueat, latra mordet, oculos allicit, humores capitis extrahit, Phaëtontem extinctum deflet, artificum torno expolis, elaboras.

Locus et situs apis.

Hiblea, cecropia, odoris innata floribus, hortorum cultrix, ceratæ urbis inquilina, Domi midificax, intermella nasciz, vermibq et Juvencis pullulat.

Locus et situs electri.

Inerida ripa, ad Phaëtontis sepulchrum stillat, monivibq et armillis inseriz, Thesauris et scriniolis asservaz, addictus maris balbici legiz.

Motus apis.

Per florea rura volitat, vagaz, semper fugax, quasi aliet æqus, dux volitat, pugnat.

Motus electri.

Trunco adhæret, et pfluit lentum, segne, re una pigrius

Quando apis.

Brevis ævi, in alveri hyemat, verè novo domum deserit, in aurora mel legit.

Quando electri.

Æternum, immortale, vere liquaz, hyeme concrescit

Habitus apis.

Pennigera, alata, lorycata, tubam et hastam gestat, ipsa sibi teluz et paretra.

Habitus electri.

Aurium gestamen, monilium decus, inter opes numeratur.

Ita materiam divisam per acumina tractat, supra dictus Author.

Ex Substantia.

Nova metamorphosis, olim flebilis Move in saxum: nunc apis flebilem in gemmam migrat. Miræ deliciæ! apis inter gemmas numeraz: lapis animaz, animans lapidescit. Medusam vidit apicula, imò eadem Medusa et et lapis. Novas natura docet insitiones, in arbore gemmas, in gemmis apes. Prodigiosa fœcunditas lapis avicula parit.

Ex quantitate. Mir Mecinis Anagliptis ad numerandum opusculuz: apis in gutta, unica hæc apis, Rempublicam perosa sibi vivit. Sola scud implet appiarium, et pusilla se in aula jactat.

Ex qualitate. Fulva apis, fulva lucet in gemma: electrum dixeris in electro. Cerne ut gemmeo radiet fulgore, ignobile insectum: dices etiam apicula est sydus. Aliet lapis in flamma, ardet in glatie: quid enim electrum nisi flammeum gelu: vilissima rerum apis electro pretium adscribit. At nescias utrum utri plus conferat, electrum api an apis electro. Hæc sanè pretiosior et captiva quàm libera: eò charior quò clarior. Hem. volu-

ptuarig

ptuarius volarum terror apis in gemmam, de alieno superbit apis luce fulgens non sua.

Ex relatione. Electro decedat unio: ille apiscæ gignit: hoc autem gignit. Iovis altrix premium alterum tulit olim aurea nunc gemmea. Imaginem hic cernis, quæ nemo expressit sine cælo celatum. Nimis ipsa sui amatrix apicula, perpetuo se miratur in speculo.

Ex actione. Arbor apem apis oculos rapit: à Populo tracta Populum trahit. Ex ista gemma pateram confice, nectar apicula propinavit. Cerne, ut arcto complexu apiculam gemma foveat: dices electrum esse adamantem. Ad Phaëtontis sepulchrum dolens apicula lachrymis obruitur: aucupio delectantur Heliades, viscus et lachryma. Incautam apis, in lachrymis invenit insidias. In furto deprehensa gemmeis compedibus tenetur apis. Non impunè arbores puppuit ut flores. Florum credo fit arborum præda avare volucri viscus et gemma. Electrum vidit apis, mel opinata, in illicebris laqueum reperit. Dolosa Heliadum experta gemmas, viscata munera.

Ex loco et situ. Gemmea in teca latet venenum. In gemma latitat fera, et opes timentur. Apum Regina, Regiam reperit, qualem nec Semiramis: aurea domum sibi condidit. Nero apis gemmeam. Sumptuosa hæc apis! in gemma mi dificat. In speculo ut in specula excubias agit: gemmam custodit apis qua custodit: neutrum tange. Apim coluêre Ægyptij apem avari. Infida latebra, latentem prodit. Ubi Asonum sperabat carcerem invenit.

A tempore. Strenua bellatrix apis hyemat in gemma, estivat in glatie. Brevis ævi apicula lachrymis æternatur: nuper avis nunc lapis.

A motu. Vernis fessa laboribus apis, vacationem optinuit in gemma. Castrorum desertrix, in ostro cubat à lento velox tenetur: in liquido hæret, in sicco natat. Nimis altè volitans, vicareo lapsum naufragium fecit. Effugere si posset, nollet: illustrem sortita carcerem. Rara avis volucris in gemma.

Ab Habitu. Novum indumenti genus! vestita et apis, et unda perlucet. Iam Matronales inter luxus feram numeres, inter opes et apes. Habes exemplum conceptuum ex modo illo formatum, qui materiam ubernimam

porrigit scriptura acute.

§ 8vus

Fontes styli admirabilis aperiunt.

Quamvis styli huius fontes acuminum fontibus permisti sunt, habent tamen et illi suas quasi alias venas, quas calamô prælibabimus.

Fons tamen admirabilis styli est insperata causarum combinatio sive circumstantiarum. Convenit fons hic cum fonte conceptuum 6to in quo explicuimus hanc combinationem quid sit et quomodo sumenda. Non repeto dicta sed exemplis illustro. Hoc genere styli, illud Juglaris scriptum est de Xto nato et stella nova. Sine novo fosforo oriri non decuit novam diem. Pulchritudinem suam piecerat verius, quam exposuerat Deus: nisi illius spectandæ gratia novum de Cælo oculum condidisset. Plebeius credi poterat Princeps luminum, si venisset ad tenebras sine face. Procedens tanquam sponsus è talamo Hymeneos suos adducta è Cælo Fæda nobilitat: quasi fugitivum Numen in terras accensa superi lucerna investigat.

Tale et illud est de ape demersa in electro Authoris Thesauri. Quæris cur apis in electro perierit? Sepulchri pulchritudine capta mortem sollicitavit; sive genita in gemma mori voluit, ut obscuritatem Natalium illustri morte avoleret. Aurea apud Reginam comparen, sibi Regiam comparavit, ceream dedignata se perdidit, quæ se nimium amavit. Narcissi fatis in speculo naufragium fecit. Miraris api in electro? apis fœmina est gemmis inescatur. In gemma moris; avarum videlicet genus Midæ morum confecerat. Horteri se atque odio haberi api videran, rationem excogitavit, quâ colleretur.

Et illud eiusdem

Et illud ejusdem de morte apis. Venefica hic jacet, cui gemma venenum fuit. Titulo non eget, hic tumulus latentem cernit. Letalis hic succus, quam necuit servat. Dubites apis ne mortua sit, an electrum vivat. Exanimatum corpus uti Hectoreum redimitur. Pusillum hoc sepulchrum, Mausoleo insultat. Ingens miraculum! apicula mortua unica, iam non est felix. Alteram ostendit Eridanus, obscura olim apicula, dum exstinguitur, lucet. Hoc cadavere nil pulchrius, nihil hac umbra clarius, elisum habet in gemma luxus et sic perire. Pretiosum hoc funus, invidiam morti detrahit. Gemmeum aviculae typhum, cernis in protothypo: sese ipsa finxit, et fixit. Narcissi tantum experta est apis, et in speculo mersa. Hanc Puellae vivam odere, mortuam colunt. Exigua haec artifex, majore ingenio cadaveri cavit, quam corpori: ceream sibi domum molita, sepulchrum gemmeum. Nec lachrymis eget, nec face: in lachrymis sodis, in tumulo lucet. Crudelis linguarum pietas, in nocuam apem cum lugent, necant. Hanc ne amore, an odio peremerit, nescias: complexu praefocarunt, mortuae Heliades hostem occiderunt, mors aucepsin gemma latuit. Huic cadaveri sepulchrum non debes, sed scrinium. Nobili laeta volucris, nunquam pullo sibi amictu parenta. Hunc tumulum violabit nemo, pretium vetat. Rapax volucris rapaci gemmas sodis, florum harpya sic sodi debuit. Fugacem licet aviculam lenta ostendit casse addiderat inter gemmas. Diu pennis verificata charybdim repesit in gemma. Novum in lapide esgi. Quod immortalis est apis, nil superis debet sed morti. Aeternitatem phano regio astruit mirra: api electrum utriq; lachryma. Lethali hoc succino mors apem perdidit, apis mortem. Gemmeum

meum cadaver cerne: tales proserpina gemmas gestitat, inops
victitavit, apis dives moritur.

Fons 2dus admirabilis styli et accita reflexio moralis. Si nempè ex
materia in conceptum datum doctrinas eruas moribus Humanis
convenientes. Erui autem ejusmodi doctrinæ possunt: ex circum-
stantijs illius rei fragilitate vel pretio vel casus etc. comittan-
tibus, sic de eadem ape suus Author. Ubi mors non est igitur, si gemmæ
necant! quid non timendum, si in ipsa luce latent insidiæ! quis
mortem effugiet, si volantem in laquea! Sed vivit hæc apis in
gemma: flores admove, volabit. Vivit! avolaret sed avara custos
opibus suis incubat. Cave igitur, in Heliadum idem polluarum la-
chrymis insidiæ sunt: dolor et dolus. Mellis specie apem fal-
lunt Heliades: hæ polluares solùm mè sunt illecebræ. Pabulum
opinata, venenum in arbore invenit apis. Ita et periculosa sunt
dona. Pluente gemma tenet volucris, nimirum lubricæ sunt
opes, dum fluunt, detinent; pretiosæ sunt compedes. Robustam,
dum quærit poculum, vitam cùm telo ponit apicula: cave à
poculo. Gemma tenet apis, non pascit, possidens enim avari non
possident. Improba ales, tota dum latet lucet, nunquam celat im-
probitas: sua sceleram prodit latebra. Gemmea in luce liber-
tatem amittit apicula ex voto Aulici, illustri in servitute
gestientis. Vides, ubi gemmeo Nitore violenta fera peritur,
sic nitido semper in corpore monstrum devitescit. Volucrem
gemmam miraris? sic reliquæ sunt opes. Pennigera mil-
ligat pigrum succinum: veteri documento, à pigro celer tenet.
Ingrata populus immortalem facit, cum opprimit: ita sæpè
invidia dum nocet, prodest.

Fons 3tius

II

Fons 3tiq. Combinatio arguta, seu eruditionis, seu oppositorum, seu plurium rerum dispariam. Si nempe illi materiæ qm tractas plures eruditiones simile quid cum materia habentes conferas etiam à contrario v si res dissimiles et contrarias illorumq; effectq tuæ materiæ accommodes sub aliqua tamen convenientia. Tale illud est de ape. Sic tumulatam apem si cerneret Artemisia, Mausoli sepulchrum despiceret. Post apem in gemmam conditam non est miraculo Mausoleum nuda et inops apicula, vitescit, dum moris. Apis prudentiæ thypus, hoc tantum rescivit, qd se poculo credidit. Fallor: nil fecit illustrius, qm qd periit. Mirmecidis apiculæ imitationem naturam luserat, apem in gemmam vertit, hanc inquid imitare, si potes. Divitibq exosa mors, hoc se artificio fecit amabilem. Impunita flosculorum vulnera, sublimes arbores vindicarunt. In Phaëtontis funere, plq peregrina doluit apicula, qm sorores: nam illæ in arbores, hæc in lapidem abiit: illæ lachrymans, hæc in lachrymis mergit. Hoc meruit audax supplicium, qd telo in mortuas sevierit, et infelicium infarum manes provocavit. Meritò in lachrymis periit, quæ lachrymantibq insultavit. Pretiosq fulgor electri efficit, ut exstincte volucris gloria restingui non possit. Æternum lucebit, in Poëtarum paginis apiculæ fama, insito fulgentis gemmæ splendore illustrata. Celsa in phirammide jacet Cleopathra Regina, marmoreo in Mausoleo Rex Mausolq: superba in mole Adrianq lætari: adde 4tum miraculum in gemmeo sepulchro vermiculus.

Fons 4tus Styli admirabilis est paradoxum et Hyperbola, idem eam esse ultimo fonte conceptum: Porro quoties potest Orator uti Hyperbola scire expedit. Rmo Sumi potest hyperbola ex ipsare qm hyperbolicè inornare vis, ponendo Metonimicè effectum pro causa.

Ita laudares genus alicuiq. Ipsa tibi Nobilitas parens erat, ipsa educavit virtus: utramq; alibi quærere et, nolentis invenire. V non ego te probum, sd ipsam dico probitate.

2do pote fieri per comparationem cum Animalibq. Ita homines veloces diceres. Cervo agilliores. Vocis sonore hominem, Lusciniâ vocaliores.

3tio pote accipi à Dijs falsis, quos antiquitas v scientijs, v arti, v alicui loco præfecit. Ita laudares facundum. Mercuriô disertior. Pudicum, Diânâ verecundior.

4to pote accipi à personis fabulosis v etiam veris in aliqua virtute v vitio excellentibq. Ita fortes laudares: Achille Marte bellatior &c.

5to pote accipi à gentibq, si gentem aliqz vitiô aliquô v virtute Nobilem conferas cum re tua. Vg Cretense mendacior. Pigmæo brevior.

6to pote accipi ab artibq v officijs: si nempe artium virtutes v vitia conferantur cum materia tractanda Vg. Rhetore facundior, Tyrannô immanior.

7mo pote accipi à rebq non viventibq: si scilicet rerum qualitates conferantur cum materia dictionis vg. Plumâ levior. Melle dulcior. Fulmine ocyor. Spongia bibacior.

8vo pote formari per Epitheton, sive adjectivum formatum ex substantivo, nominis proprij in illa virtute v vitio excellentis, quæ in materia occurrit vg Aristotelicus sermo. Tulliana oratio &c.

NB valet oratio pro exemplo

Hoc genere styli admirabilis celebravit Pater: mortem Calimmachi coram Atheniensibq. Hic, quem videtis Athenienses, sanguine, victoriam vobis peperit. Nemo filij mei quærat vulnera: ita stetit dum pugnavit. Dubito an moriendo vicerit, an vincendo sit mortuq. Mors certè n interrupit victoriam sd continuabit. Bis vicit, semel Xerxem iterum naturam. Mille vulnera pertulit, plura optavit: totam Asiam sustinuit nec tamen cecidit; Mortuus et stetit. Quod mori potuit culpa naturæ

turæ est: qd non cecidit laus est illiq. Rerum natura tecum mihi rese:
cur aut non cælestem animum Filio meo dedisti, aut mortale corpus?
mori anc qui mortem timere possunt: at ille nec cadere potuit, nec
vinci et mori debuit. Ille corpus non reliquit, sd ab illo relictus est.
Amq est qui naturæ cessit, et de natura triumphavit. Amq qui vivq
vicit et mortuus non jacuit. Amq qui virtutis documenta post
obitum dedit: qui vitæ spatium ipsa morte extendit. Quo igitur ho-
nore dignus, vobis Athenienses videtur? quo prelio? nam si forti-
ter in bello cadere laus est, ille et fecit fortiter et non cecidit. Quæ-
ritis an mortem timuerit? ne sensit quidem. Sepulchrum ambi-
re debeam an recusare? nescio. Utinam post mortem loqui pos-
ses Calimmache, sicut potuisti vincere! responderes hoc modo
Pro sepulchro, Athenienses, memoriam mei mando: pudet jace-
re inter reliquos, quorum multi ante mortem, omnes in morte ne-
mo post mortem stetit. Abstine manum, quicunq es: ne cru-
delior sis ipso hoste; qui occidere potuit, non potuit movere. Nemo
mihi statuam erigat, sufficit hoc cadaver. Vos, barbaros vicistis
virtute ego socios exemplo. Cur torpetis manus, cur non pugna-
tis amplius? an timetis ne quis non crediturus sit mortuum?
ego vos hoc metu libero: non minus credent posteri pugnasse mor-
tuum, quam stetisse.

Tale et illud est in laudem Præsulis liberalis. Visus ille sibi, non
alias infelicissimus omnium, quam sive luno felicior exstitisset.
Nunquam liberalior, quàm cum nihil haberet ultra, quod jam
daret. Nunquam illustrior, quàm in carcere tenebroso: ubi quan-
tò artius tenebatur, tantò in superos liberalius evolabat.

Tale et illud. Non sola pugna laurearum Parens est: insigniq qndoq
triumphat fuga vitiorum. Nemo fugam talium infamem sibi
dicat, fugiens hæc vicisti. Nec pulchrior te victorum alibi qn
hic profugum laurea coronavit. Id nec fortibus in bello, fuga semper

intra pbrum stetit. Parthos vides, nunqn hos metuas, nisi palabundos fuga illis suâ victorias insequunt.

Hinc et illud Plinij Poloni. Hæc bellorum extrema fuisset alijs tibi Vladislae rudimenta. Sæcula tot fecissent alios, quot ad victoriam dies tibi erant satis. Tam incredibile fuerat alijs belli molem sustinere, quam facilè tibi, tanta etiã delere ruina. Quidquid humanas excessit vires, ad tuas necdum accessit: nõ tantùm bello humana vis effecit, qntùm virtutis tuæ existimatio sine bello.

Plura ejusmodi exempla styli, passim in Panegyricis leges.

In his vero exemplis habes, stylum admirabilem, tum ab hyperbola, tum à paradoxis. Porrò: paradoxa dicunt sensus cõtra opinionem communem plati, qui maximè ab oppositis ducunt.

Fons ẽtus conceptuũ styli admirabilis est graves sensus et dicta pfunda, sive resdita. Porro sensus graves intelligunt, sensus nõ obvij nec facilè cuiq; cogitati, nullam tamen ingenij levitatem præseferentes. Sensus autem reconditi illi dicunt, qui rem aliqm breviter per allusionem ingeniosam attingunt, ita ut Auditor investigare debeat plura ex tali allusione, atq; involutũ sensũ scrutari. Sed quæres unde nam tales sensus debeant accipi? Rs sensus graves v ex simplicibus sensibus cõponi, v novos posse cogitari: utriusq; modos porrigo.

Amus modus sensum simplicem incultiorem efformandi est: si simplex sensus exornet dictione à re cõtraria adhibita, sive per paradoxum. Vg. De Soroardo sensum simplicem hunc, Soroardus 40 nucibus quadragesimam absolvit. ex coleres hoc modo. Soroardus piè famescente Ecclesiâ epulabat ad pdigium: ipsa fame vixit, et ac uniq nucis

nucleũ

nucleum mensæ apponerat, luxus putabat iliadem.

2dus modus si efferas sensus simplex per similia quasi sententiosè prolata, ut in modo amplificationum dictum. Ita hunc sensum simplicem efferres: vitia ubiq; nascuntur. Etiam inter murices pullulant tineæ limmatissimæ erugine increscit ferrum: nullus araneo ad suas cunas in modo locus est: et de avro bibuntur aconita.

3tius modus si sensus simplex efferas synonymia erudita, idq; etiam contrario exemplo aliquo Vg sensus hic. Ocyosus semper et vitiosus efferres cultiq. Ignavam mentem ad sola ferenda crimina non esse ignavam scias. Nullus sibarita, non mollis: nullus sardanapalus, nec lascivus. Quid à Heliogabalo speres? inter olorum plumonas proscripta virtus omnis

4tus modus attollendi sensum simplicem et per sparationem: hic modus quoties tractari potest, dictum in stylo erudito: ita hunc sensum. Pulchrè perorasti efferres. Nec Tullius in rostris, nec Athenis Demosthenes, dixit nobilius: sua tibi mella: apis attica, Plato in ore posuit.

5tus modus attollendi sensum simplicem et per lusum in verbo Ita in sua Moschovia Paulus Potocki hunc sensum simplicem, solas calamitates scribere debes, excoluit. Leviores calamitates suas, atro colore, quasi pullatus literatorum Hominum calamus, sæpè luxit. Id cum incendiaria fax, tumultuati Trioni, ita ut injecta cineribus suis nihil jam supersit, ipse, sanguinem stillare didicit stylus: qui antea raro pungere novit, in ferreum desinit acumen.

6tus modus excollendi sensum simplicem et Allegoria. Ita quidam in suo Capitolio sensum hunc. Vos etiamsi à multis annis

vigeatis, viriestis egregij: excoluit. Solet fieri, ut quò longiùs à fonte suo ac capite torrentes abiverint eò minus pura niteant crystallo, argenteisq; immiscum aquis limum trahant: vester furior semper, ac motu clarior decurrit sanguis venustior, quò vetustior! nesciq annorum putrescere vitio. Nempe qui toties Martiali diminui affectat ferro, ut pretiosis inlilior floreat, veggetiorq; invenis.

7mus modus excollendi sensum simplicem et per combinationem circumstantiarum loci, temporis, stemmatum, et allusiones. Ita quidam in sua praefatione ad theses Logicas Illustrissimo Trzebicki dicatas sensum hunc. Gratè accipies theses Logicas: excoluit. Etiam Aristotelis Organum tuas ambit aures, amicum noverat concentibus olorem, quos suavior sapientiae condit, ac temperat aramonia. Si tamen hac suavitate careat eandem trahet gratiam ab olore

8vus modus erit si exornes sensus simplex tropis et figuris cultioribus: quorum exempla sparsa per Authores habes.

Jam novos sensum modos formandi eorumq; admirabilium porrigo.

Rmus et à rerum dissimilium vel contrariarum comparatione. Nempe si illi materiae quae tractas vel dissimile quidpiam vel oppositum invenias, conferasq; cum tua materia. Tales comparationes fieri possunt per particulas correlativas, tantum quantum: talis qualis: eò quò: ita ut: tam quàm: nec quàm: non aliter ac: quasi etc. Ita laudares Hominem Pietati deditum. Ita ad virtutem famescis sanctioremq; cultum, ut perditissimae mentes ad crimina

Ita Paulus Potocki in sua praefatione ad Moschoviam. Ignarus qua se parte vobis Orbis traderet, hanc totam Aquilonarem Monarchiam

narchiam ad vestros pedes deduxerat. Diu scilicet ambigentem, ex vestro nutu vivere, an interire debuisset.

Possunt ijsdem sensus formari per particulas disjunctivas aut vel. Ita de Victore dictum: Nunquam sine triumpho arenam belli deseruisti, aut hostes, aut te superasti.

2dus modus formandi novi sensus est à causa hyperbolica sinempè propositioni tuæ addas hyperbolicam rationem eamque, vel eruditam vel à simili vel ex alio modo dicto in ultimo fonte acuminum. Tale illud est: Hostis ille, cui parcebas, vel ideo nullam merebas veniam, quod illam toties petiisset: tu verò in verso rerum humanarum ordine ideo facilius ignoscebas quod sæpiùs deliquisset; quasi minus jam illi ad offensa restaret virium, quas tot attrivit lassavitque sceleribus, tuæque clementiæ tantum accederet: incrementum, quantum hosti mentis speique deerat ad veniam.

3tius modus est si propositioni adjungas sententiam à simili vel aliunde petitam. Ita de Judice justo diceres: Decernebas pro æquitate, nec ut aliter decerneres potuisti, nunquam enim soles nisi lucem dare possunt. &c. Et illa venusta est hyperbola in laudem ejusdem: ad conspectum tuum, quævis erubescebat dignitas, quævis expavit conscientia. Omnia enim sacra tua non gratijs vitabant sed Themidi: non ex gratiarum fastis, sed ex Justiniani codicibus decernebas. Fama fuit publica, à sole facilius posse impetrari ne luceat, quam ne dignam ferres sententiam.

4tus modus est ab impossibili, sinempe causam adferas rem aliquam impossibilem continentem.

5tus omnes fontes acuminum, quibus Orator culte poterit suos inornare sensus. Ad hunc fontem styli spectat oratio Matris ad Filium Romam expugnantem: apud Livium libro 2do Capite 40 Veturie ad Coriolanum. Sine priusquam complexum accipio: sciam, ad hostem ne, an ad Filium venerint;

captiva, Mater ne in castris tuis, sim. In hoc ne longa vita et infelix senecta traxit, ut exulem te, deinde hostem viderem! potuisti hanc terram quae te genuit, atq; aluit, non tibi qmvis infesto animo et minaci perveneras ingredienti fines, ira cecidit? non cum in conspectu Roma fuit, succurrit, intra illa moenia, domq; ac penates mei sunt, Mater sjux liberiq;! ergo, ego nisi peperissem Roma non oppugnares, nisi Filium haberem libera, in libera Patria libera esse. Sed ego nil iam pati, nec tibi turpius, qm mihi miserius possum; nec ut sic miserrima, diu futura sum. De his viderisi quos, si perdis aut immatura mors aut longa servitq manet. Talis est Divi Leonis oratio ad Attilam Regem Sittarum pro Roma. Flagellum Dei te, o Princeps vocari praecipis: proinde ut Flagellum Dei te salutat Roma, et formidat. Unus tu es, quo nimiam Urbis felicitatem superi volunt castigare. Sed Romam ne pessumdabis? et quod in ea crimen tanta eluat clades, non reperis. Sit verò noxia, sed supplex. Vide, quae tibi supplicet Urbs et noxam donasti. Desint caetera, parcendi sum onus illicium est Roma supplex, et insolens tibi id elogium Romae pepercisse. Annibalis olim arma horruit, sed habuit, quo penorum fastus infringeret, Cunctatore: nunc cognata non armis sed ab astris tuaq; clementia petit opem. Tu equidem si huic Urbi arma infers, moenia in planum submittis. Peri it, cum Urbis nomine tuum nomen, ijsdem omnino ruderibq insepeliendum. At et invidiam non effugis Posterorum, si tantae Urbis amas ruinam; odiorum tot futurus victima, quot audient olim tuum nomen quot legent facinus. Quid vero? nonne tua pessumivit gloria, si Roma perte corruit: quam ut vulneras, te obtruncas. Profectò ne tuis viribus virisq; o Princeps confide, ut fortunae praecipitium non pertimescas. Habet adhuc qd timeat, quem multi expavescunt. Communis mare est, et idem laurus inserit, cui Parentales saxos antea plantaverat. Saepè

moenios

mdrios suscepit triumphos hostis contemptus: ergo parce o flagellum cedibq intentaz: parce Romæ, parce supplici. Gratiam diu retinebit, si quam ei victor præstiteris: gratiam diu retinebit, nec suorum decolor sanguine accolarum Tyberis facti huiq memoriam poterit abolere. Quod si aliud tuo o Princeps insedit animo age. Urbem irruæ, sacra pfanaq omnia collue, aderit nostræ innocentiæ, aderit scelerum tuorum vindex Deus.

Fons 6tus admirabilis styli et oppositio rerum et verborum. Si nempe verba opposita sibi de una re dicant, v secum conferant, v de se ipsis enuncient de quo in fonte 1mo acuminum dictum fusiq. Tali stylo Celeberrimq Rhetor declamavit pro Stemmiphroto Filio Torquati Mandij, damnato ab ipso Patre sub securim, qd pugnasset contra eiq imperia. Ut irascemur felicitati nostræ, torquate Consuli, Filij tui victoria fecit, qd illam deprecari coram Romano Consule, plus dicam coram Patre sit necesse. Utinam tamen illum hic, ita forti ter defendamq, qm fortiter tuq Mandiq Romani gloriam imperij tutatq. Si qdem, non minuo crimen, ne quid tuæ detraham clementiæ Consul optimæ: ni tamen parcis Filio, insoliti gloriam triumphi quævis sceleris umbra collues: faciesq ut in faciem pdituris nunqm sine larva crimini occurrat victoria. Crede consul, feralis hæc urna, cineres filij tui efferet, non gloriam: sua illum decora à tanta feritate supplicij vindicabunt, palmas inter laureasq occumbet funesta pcul taxo sd tui facti execrabitq, acervitatem omnis ætas: habebit ista labes æternam memoriam, et in exemplum, in quod facile vitia pficiunt, ibit Populari adagio qntum Patris possit ira. Accantabit sæculorum fama Filij tumulo; felicem te, Tite Mandi, nisi victoria tua in Patris consulatu incidisset: quo imperante Filium triumphare nefas erat. Alios infausti exitq, alios tristia Parentis munera clades, alios publica te infelicem felix Pater, te miserum fortuna fecit et gloria.

Ex eodem fonte pmanavit illud de Divo Ambrosio. Adibat miseros, ut felices dimitteret: simul ita feliciores admonuit, ut infeliciores redderet. In hoc timendq, qd neminem formidaret, eò meliorem Antistiti reliquit urbem, quò deteriorem acceperat. Nunquam fuit laborum avidior, qpvcũ diutiq laborasset.

Et illud de occumbente gloriosè dictum. In gloriæ fastigium erigis quis sic cadit: ruina huiqmodi altius novit surgere: vivere incipit, qui sic moriz; ipse tali morte futurq immortalis.

Et illud de Boleslao audace. Severus alijs judex, iniquus sibi: nisi quis æquum dictum appellaverit, qd sua scelera cũ in se debuisset: adeo severe castigavit in alijs.

Fons 7mq admirabilis stylie notatio seu lusq in verbo: de quo superiq dictum satis.

Tale illud dictũ e de sepulchro Alexandri magni. Quis credat! parva hæc urna Alexandria et magnas plena.

Tale illud e de S Ambrosio. Reqm nomine dultior Ambrosiq, mel ante in ore habuit qpvoces.

Tale et de Boleslao audace. Hic Boleslaq, qd dicebaz effectq e: nomen eiq fame dolorem Polonis sonans, hic plane impletum est.

Tale et de Casimiro 1mo Rixa nato: Ad eum modum à moribq suis circumscriptus Casimirus, Civium suorum domestica dissilia adeò feliciter sposuit, ut Rixa matre gemitũ dubitares.

Tale de Duce Severiæ. Tam sancta severitate in aulæ suæ invertebat mores, ut passi etiam domesticæ Severiæ Princeps diceres.

Fons 8vq Styli istiqe adjuncta rei et circumstantiæ cõbinatæ et pulchræ allusiones. Hunc modum enucleavimus in modis acuminum. Hinc emanavit illud in laudem Leszczynij Capitanei Dubensis à circumstantia Rhetoricæ et Poësis. Ades literarum amor et pretium: tibi debent, qd hucusq levibq ornatæ Parnassi folijs incesserint, ad tuum admissæ Musæum sub purpura superbiam. Ad Pastoritias gazas tenui modulate avena minus clarè fuerant. Sonantiùs inflarunt Tyrias senatorio animatæ spiritu. Tum maximæ liberæ sibi visæ literæ, cum aliberrimæ gentis senatore vincte in

carmine

carmine fuissent: tunc maximè solutæ, cum pte ligatæ. Te iamdemum devoti laudibus tuis Vates sitire cœperant, postquam omnem ppè exahausisti Heliconem. Iam ingentilis tui uri circulo Pegasi figunt sibi pedem tem ungulam. Sed ach! plorande Musis Andrea, tot licet instructus pedibus, fata tamen effugere haud poteras: quin ideo, credo, vitæ cursum confecisti, quot tot ei pedes aptaveris. Æmulaturæ credo Musas Parcæ descenderunt, et fatalem ferali ferro flebilem in domo cæsuram fecerunt.

Fons gnus styli admirabilis est descriptio rerum Patetica seu affectuum plena à rparatione rerum feralium orta eventuraq. Talis est illa descriptio pestis Cracoviensis: Felix est prœliorum strages, omnis mors facilis, præterea quam pestifera lues afflat. Dolemus captos in acie Cives: superbus illos victor aut veluti viva virtutis suæ trophæa servat, aut jam pridem peremit si vivunt, non parvum miseriarum habent solatium, Patriam suo salvant periculo reliquisse: si vitam cum sanguine, Saluti Publicæ inimico ferro consecrarunt, mors certe malorum finis est, et sevitia ultra fata non pcedit. Aut si crudelis hostis, adeo hominem exuit, ut tibi pœnam quæreret, ubi sensum doloris invenire non poterat. Cum nuda feris objecit Cadavera, viva illis erexit Mausolea. Lugemus quosdam inter inopina exstinctos incendia, fumus ipse feralis lachrymas elicit Parentales: ipsa tamen sive pœna, sive moriendi necessitas, illustrem habuit sepulturam. Nimirum exusta corpora, flammam et spiritum in cœlum secuta sunt: nihil terris, nihil feris, nihil ædaci tempori relictum est. Affundimus Mari lachrymas, suspiramus obrutos cum Ducibus exercitus, miramur tantos Heroum manes, tanto malo obrui potuisse, flemus infectos sanguine scopulos, deploramus haustas cum Civibus classes, sed felices horum omnium casus! fortunatos exitus! omnem illi miseræ sortis suæ dolorisq sensum, aut pcipitata morte pvenerunt aut ipsis quibus exstincti sunt incendijs, illustrarunt: aut toto simul affuso ma-

ri acerbitatem diluerunt; atq; adeo ab ipsa calamitate solatium calamitatis retulerunt. Nostra mala omnibus majora solatiis, non devicatas habent lachrymas, non ignis scidium nostrorum funera illustravit Pinando, non immanes dilacerarunt ferre ut veribus eriperent: non illos maria in medio victoriarum cursu hauserunt, non crudelis Victor pro Patria decertantes peremit; sed quod acerbissimum iratum Cœlum feralibus Euris afflavit in glorios et bono Publico spes magnas eripuit. Nicius illorum Civium clades lamentarunt, quorum funestus exitus diu expectant fata: ipsa nimirum mora, qua differunt, non parum detrahit acerbitatis. Nos tot cives, non expectato sæculo, non producto annorum intervallo, sed paucorum mensium, dierum, ne dicam horarum spatio intermisimus. Vulnus hoc eò acerbius sentimus, quod nobis quasi ex insidijs inflictum esse videatur. Ad hoc nimirum in opino fato concessistis miseri, ne acerbitatem doloris nostri maturitas mortis mitigaret. Occumbentibus in aciem obrepunt lauro cupressi: alijs funera distinguntur, funera ipsa in virtutis argumentum, in trophæa tumuli, mortes abeunt in triumphum. Nemo gratioribus victimis operaturum se credit, quam si aut hostium sanguinem effundat Dijs: aut suum addactis vulneribus hostes libent. Nempè: Heroà virtus ab ipso sumit opes, animumq; ferro. Nos clam pestiferis opugnamur elementis, et vivimus sine solatio, et morimur sine honore. Quod enim cladibus nostris levamen? hic pestiferô cœlô tegimur, inde corruptô calemus sole; morte quorundam animalium veneno vivimus: virus pro aere spiramus, mor pro aura captamus miseri. Mutuo Civium occursu aspectuq; crescit acerbitas; dum quisq; aut exaratam in funesto alterius

vultu

vultu, capitis sui legit sententiam, aut veluti in ferali mortis speculo imminentis sui funeris immaginem intuet. Si morium seris legendum Nepotibus nomen in duro saxo (hoc est in pari fortunæ nostræ tabula:) qui scribat non est. Ferale carmen in sydere meditantem, aut vita, tot cadaverum larvis exterrita, manum in sepulchrali marmore deserit, aut mors tanquam ad scopulum frangit. Plura dicam, ita infelix fortuna naturam mutat, ut usu quotidiano: domesticaque consuetudine: familiaris mors terrori esse desinat; nec Filius Patris obitu moveat. Pietas est, ne Paterno funere sibi gratulari: scelus invidere; quod tabescentem quotidie, spiritum supervenientibus malis Pater subduxerit: eidemque tumulo vitam et funestissimam calamitatem intulerit.

Ionsnomus Styli est objungatio Encomiastica sive laus alicuius habens verba quasi vituperij sed quæ laude terminata explicant. In hoc Styli genere sic procedes: materiæ quam tractandam accipis per laudem, invenias opposita verba vituperativa, sed talia, quæ facilè in laudem detorquere possis: tum ubi sensum verbis vituperativis excoluisti, subice laudativam interpretationem sensus vituperativi sic in laudem Hominis probi diceres: virtutis domicilium non es, sed regici; omnem probitatem exclusisti animô, quæ summam fuerit; Cautè tamen tibi procedendum in tali stylo, quam nimis exaggeratum te esse, nam vituperatio non expedit, ne offendas magis, quam laudes. Æquivocæ dictiones huic stylo accommodatæ gratiam habent: deinde explicationes acutæ vituperiorum. Ita quidam in sua habet Panegyri. Propè est, ut Patriæ judicium de te improbem, quod te artis huius perfectum dixisti; qui ad artis tutelam nescio an satis virium habes: nam eas ita Patriæ usibus consecratis, ut attritas toties audiverimus. Quamquam

curam illarum Patriæ tunc vidimus, cum velut viribus restaurandi Regni tibi nervum in Thesauro tradidi. Justitiæ suum cuique reddentis Patronus esse qui potes? qui retro actæ ætatis Heroum, omnes ppe animi opes rapuisti. Tranquilitatis publicæ tutela, qui geras? ipse violentus omnium affectibus, quos velut decretoria à tuo Tribunali lege tibi facis obsequentes. Cum securitatis providentiam, in tuo munere comissam habeas, nos interim libertatem perdimus: et arcana quadam vi, tuis esse devoti affectibus cogimur. Licium componendarum tibi cura demandata, ipse vero unica litis materia es: quippe longum de tuis olim laudibus secuturæ ætati indixisti certamen. Nemo ad tuum Tribunal satis bonam causam adfert, qm tu non meliorem facias. Utiles partitus in absolvendis causis celeritate, nulla in te videmus: qui reos actoreosque toties suspendis tuæ admiratione prudentiæ. Etiam nocentissimi, debita scilicet mulctari pœna, desinunt esse apud te rei justitiæ, virtutisque arbiter cum sis tot tamen Oratores peccare jubes, et contra artem sæpius ire: amplificare in te nil possunt, cum maxima omnia inveniant. Translatis in tuis laudibus uti verbis non licet, cum tu propria obtrudis. Quæcunque adferunt sermonis cultum, deformis et materia superante arte. Age, ut reus esse desinas, Oratores à tuis laudibus absolve.

Fons 11mus styli admirabilis et Ironia seu Encomium objungativum. In hoc stylo Orator sub specie laudis eum vituperat, quem se simulat laudare. Quando ergo Orator tali stylo vult scribere, debet adhibere verba lau-

dativa

dativa potissimum quæ habent aliquam æquivocationem et explicari possunt per sensq vituperativos: sensq vero Panegyricos claudit vituperio adjecto. Ita de Flavio Domiciano scripsit Thesaurq: Flaviq Domicianq clarissimo Genitori similis, ut sol in nutu. Patrium imperium illustriùs fecit ex adverso. In Herculeæ speciē sculpi voluit, verè Herculea dignus clava. Vigilantissimq in Triclinio strenuissimus in Gynecæo. Erga reos et innocentes pari beneficentia: ad cœnam rogatos excepit gladio. Novæ Edæ mensæ post carnes, carnifex. Omnium suspicacissimus suspecti tamen omnibq ignovit post necem. Unicum amantem unicè amavit seipsum quidquid licuit cuiq satis suasit stylo ferreo. Philosophicæ adeò studiosq, ut Philosophos omnes donarit exiliô. Sola Iurisprudentia delectatq, quâ caruit. Lites omnes illicò diremit parte inaudita, nec martinimis qm minervæ sacerrimq: sua manu infestas legiones delevit muscarum. Bis navari prælio interfuit in arena. Barbaros omnes, hostes superavit barbarie, bis triumphabit, vicisse nesciq. Heu fati crimen! tanta pmeritq Cæsar, ꝯ fossus et vulneribq, tantùm octo. Maximum sui desiderium reliquit Romanis canibq

Fons s 2mq styli huiq et vivatiorum figurarum usus: ut sunt interrogatio, etopœia, prosopopœia, apostroha, exclamationis &c. Hic fons per alios diffundi fontes debet, ne eodem modo currens oratio nauseam pareat auditori. Talis illa Apostropha in descriptione pestis: Frustra, frustra et vos in sinu Parentum ploratis liberi, minimè liberi, qa tot malis v in ipsis cunis opugnamini. Prius calamitatem vestram intelligitis qm Patrem. Iam quantus Matris fœcunditatis dolor subeat! cum cernunt, cui fato cives, cui periculo cara pignora pepererunt. Senes incusare vitæ moram exprobrare supremo fato tarditatem, qd illos tantæ servasset

calamitati. Quæri Juvenes de robusta ætate, qd extrema mala diutiq ferre patiq possint. Malè dicere divites gazis suis, qd illarum cumulis acerbior crescat miseriarum sensus. Hetus inde et desperatio, et lucis odium, quasi ad solum animi tormentum prælucentis.

Huc referunt Hypotiposes seu descriptiones quas explicare longioris temporis esset: hic et nunc sufficiant hæc, quæ praxis docebit ex qua judicium et artem in alias materias ducere poterit sedulus Orator.

Nota fontes styli explicatos, non omnes omni materiæ servire, seu cuivis dicendi generi. Unde ad genus deliberativum gravis stylus Ciceronianus adhibendus est, plus de argumento profundo habens, quam de sceptu. Similiter genus demonstrativum, non semper acute stylo tractandum, potissimum ubi in materia et excludens ejusmodi usus docebit id cuiusq limatum judicium.

Nota 2do fontes dictos styli, tam latinæ Orationi, quam Patriæ accommodari posse: deinde in unam eandemq orationem venire posse non unum dicendi genus: sed nunc hoc, nunc illud juxta materiæ et naturæ ductum.

Nota 3tio ad omne dicendi genus figuras Rhetoricas referri pulchriq enim acutè cogitationes nostræ efferunt, gratius influunt in aures, nec tædium pariunt si ejusmodi ornamentis vagirent.

§ 9nus

De stylo vitioso.

Stylum bonum explicuimus, restat ut vitiosum ostendamus, ne declinet facilè Orator in devia, illius errorum admonitus.

Quæstio quid sit stylus vitiosus? Resp. et ille, qui sensibus leviusculis abundat, lusibus minutis, digressionibus ineptis, sententijs invitè tractis, allusionibus ad verba immodicis, affectatis rerum descriptionibus et inopia Judicij. Talis et illa descriptio apum mella legentium ex floribus. Vides ut directrices illæ apes ex alveariis ravco bombo

personantibus

personantibus, Peunte Duæ strictis aculeis alisq; explicatis eruptionē faciant: Areolasq; illas, aromatibus saluberrimis pretiosas grave olentibus fragrantes herbulis venustissimisq; depictas flosculis circumvolantes, in obviosquosq; sine flore leges, ferroces irruunt, violaria violant, rosæ avrum rodunt, et diripiunt, serpillum pdanz, corcum exsorbent, Tylias et Hiacynthos exhauriunt per efflorescentes naturæ thesauros, per nectareas plantarum divitias, per roseas agnorum gazas, inexplebili rapacitate, velut agmine facto, turmatim, volatimq; ruunt, resolutim carpunt, hortulatim suggunt, hauriunt, sternunt, vellificatim rapiunt, et legionatim pdas exportant.

Quæstio quid sit stylus Poëticus? Est illud esse quô inversibus Poëtæ utunz solo numero Poëtico carens: phrasibus audacibus et translationibus, adjectivis frequentissimis, pluribus ornamentis Poëtæ licitis non vero oratoribus abundans. Talis illa est descriptio amœni temporis, in turbati fulgure. Cum roseo excitata cubili aurora cœlum inequitaret, per tensiles hortos et crinita volaria, et surgentia in comas memora, fractas ut reparent vires egredior applicaturq. Locus erat, gratiarum planè manibus consitus, pulchrum artis naturæq; certamen; inde argentei torrentes, ludibundo pede fugiebant, hic in arcum lunamq; sinuatq; mille flexus aquarum, radit depingens inerrabat. Hinc cum cadules floribus petulantes Zephiri colludebant, in herbido tono cachimnabant: vellicabant liliorum comas, inde quercetis assurgens fumus, nihil venienti annuere, et lenè mutantia arborum capita invitare videbantur lassatum &c &c &c.

Non tamen per hoc styli genus, Oratoribus ineptum, Poëtas versare desinat Orator:

ex quibus tum sensus cultos, tum fragmenta, exornatus Orationis suae per commodos, Hypotiposes delibrare potest, imò et Phrases rejectis audacioribus translationibus.

Ad 4to: quid sit stylus inflatus? Rp Hunc alio nomine vocari affectatum, asiaticum ab alijs: esseque characterem compositum ex affectatis dictionibus et sensibus. Porro affectatae illae dicuntur dictiones, quae aut priscae nimis, aut ab ignaris compositae, et classicis Authoribus inusitatae, aut etiam Phalleratae grande, quid praeferentes; sed malum: de quibus rectè Hor: illud dixeris, proicit ampullas, et sesquipedalia verba. Ut illud est.

Vagem ruspantes sylvas sextam tesseras
Non Hercle affluda est, hodie quam nequior &c.

Sensus affectatus est ille, qui aut sine fronte hyperbolicus est, aut nimis audax, aut superbus, tum ex metaphoris immoderatis, tum ex sententijs fastum habentibus.

Ad idem vitium spectat stylus Pharenthyrsus, seu furiosus, ea coselus, qui ex prava imitatione nascitur: et scholasticus hoc est nimius artis suae ostentator: sin suo loco et tempore adhibeatur. Huc refertur Asiatismus styli Polonici, qui oritur ex adhibitione peregrinarum vocum: ut sunt vitiosae phrases illae. Characz naymilszych usług, pieszczone dziardyny, ampazyatorowie Panow. Ex quibus gloriam orationis suae quaerunt, quibus vero pudore Polonum esse vero artis ignari Rhetoricae hinc laudes occupantur.

Ad 5to quid sit stylus frigidus? Rp est ille qui sensus habet putidos aut violenter tractos, aut figuram adhibens gravem et nullo sensu conclusam. Tale illud est Hegesiae de exustione templi Dianae, cum Alexander nasceretur. Minimè mirandum est si Dianae templum tam gravi incendio arserit: quippè Dea in ipso Olympiae partu, quo Alexander aeditus est obstetricando laboribus et curis distractu ignem non valuit restinguere. Huic stylo insultat Plutarchus, inquiens hoc solum ad Ephesij Templi

incendium

#

incendium restinguendum, satis esse videz.

Quo quid sit stylus rudis et humilis? Rē haracter in quo sensus obvij ponunt verba simplicia figura et eruditio nulla, nullusq; cultus Rhetoricus. Ut est illud Theópompi apud Causinum: Quae enim civitas, aut quae gens Asiatica nō misit legatos ad Regem? quae verò aut terrâ ortâ, aut arte elaborata pulchra, aut pretiosa non sunt ad eum delata, aut donô data? multae quidem, stragulae vestes, et lanae, partim purpureae, partim variegatae, partim albae. Multa enim tabernacula aurea instructa omnibus necessarijs, multae habeae et lectuli spatiosi. Preterea argentum factum, aurum elaboratum, et ciathi, et cretores, quorum alios videre erat gemmis distinctos, alios exquisito artificio, pretiosaq; materia factos. Et haec de varietate styli, tam Oratorij, quam vitiosi, fugere vitiosum debet, qui cultus, nè paginam nomenq; maculet: sequi laudabile, ut Orator dicat.

PARS 4ta.

De Symbolis et eorum Artificio.

Nosse symbola eorumq; formandorum artificium: et intelligere quid, per aulas eruditorum Principum sparsa, sive per volumina, significent: virtus acuti et nobilissimi Oratoris. Id ut noverit Orator eum instruendum his volo: et 1mo de origine symbolorum, et eorum definitione, et divisione agam, deinde arte formandorum explicabo et regulas subician.

§ 1mus

De origine symbolorum eorum definitione et divisione.

Quaestio. Unde nam originem suam symbola acceperunt? Symbola ab Aegyptijs accepisse initium, ferunt qui sexuum sensum explicare solebant, vel rebus vel imaginibus, rerum convenientium cum re significanda. Ita cum pietatem in Parentes expressam voluerunt Ciconiam pingebant: quae Parentes suos fatigatos suppositis alijs supportabat, per Léonem virum fortem significabant. Verum haec symbola, imperfecta fuerunt, dictaq; scholis Chierogliphica, de quibus Piegerius tractat. Ta

libq notis columnas et pyramides implebant, tantumq; apud illos valebant, qntũ hoc sæculo scriptura. Alij docent authorem symbolorum fuisse Ducem Populi Israelitici Moysem: qui libros sacræ scripturæ multis symbolis inornavit: ut inde signo pacis, columbâ viridem ramum portante &c. ab allegoriæ illæ, ab eruditis tantum in allegorias acceptæ, quæ mera historia fuerant, qñ Moyses descripsit non verò cogitavit ejusmodi similitudinibq res in animo latentes patefacere: probabilius est qd ab Ægyptijs occasionem ingeniosius sæculũ accepit, at res in animo latentes explicandas per imagines.

Q 2do quid est symbolum? R quò ad vocem symbolum variam habet significatione; significat enim contributione plurium personarũ in rem aliqñ parandam. Item significat tesseram aliquam, aut signum per quod unq ab alio dignoscit: ut temporibq nostris in discordanti Patria vidimus: militiam aliam stramine pcinctam, aliam rosas papyraceas habentem galero affixas. Item symbolum dicit compositio aliqua uniq orationis à pluribq: Ut est symbolum Apostolorum. Item symbolum dicebat tessera aliqua, quæ v ab amico, v à civitatibq dabat illis, qui peregrè ibant, ut cum gratia acciperent. &c. Sed nihil de tali acceptione vocis hic quæritur, nam quæritur de symbolo, ut à scholis et eruditis accipitur. Quanquam, etiam in scholastica acceptione compositionẽ significant: qa componitur ex rebus et verbis.

Hinc quò ad rem symbolum est figura artefacta, ultra ppriam rei significationem, repsentans aliquem conceptũ nostrum. Emmanuel thesaurq definit sic: est argutia sententiam Heroicam figura cuiqdam symbolicè beneficio exprimens

Q 3tio quo duplex sit symbolum? R illud esse duplex aliud latius est sumptũ, aliud sumptum rigorosè. Latius sumptum est qd dicit de emblemmatis et Chieroglificis,

nam et hæ.

nam et hæc dicunt symbola: et non servant leges symboli rigorosi: alias dicitur symbolum imperfectum, quod careat lemmate; seu inscriptione. Rigorosum est, quod servat leges descriptas ab authoribus.

Hoc ipsum symbolum rigorosum, aliud est generis demonstrativi, quô aliquid laudat, vel vituperat. Aliud generis deliberativi, quô aliquid suadet, vel dissuadet. Aliud judicialis generis, quô aliquid accusat, aut defendit. Aliud est Heroicum, quod in honorem alicuius componit, nobile factum explicans. Aliud morale, quod moribus humanis, aliquam dat instructionem. Aliud est lascivum, quod meritò Petrasanta excludit à nomine symboli Heroici, utpote sordenti materia infectum.

Q. 4to quod sint partes symboli? R. numerari duas ab authoribus; nimirum: picturam, et Lemma; seu inscriptionem.

Q. 5to quænam res debent venire in picturam? R. quod res illæ, seu potiùs earum rerum imagines, quas natura ipsa format: sive sint illæ viventes, sive non viventes: dummodo non humana corpora integra: nam partes aliquæ, ut caput, manus, cor, oculus, auris, pes: possunt in symbolum venire.

Res verò aliæ animatæ vel integræ fingi possunt, vel earum partes. Ita indifferentiam Hominis expressurus, quidam pinxit bovem integrum, inter aratrum et aram stantem cum Lemmate: in utrumque paratus. Aresius autem pinxit in symbolo alas cum Lemmate: Portantem portant.

Item in symbolum possunt venire res artefactæ ut Horologia, annuli, molæ, rotæ &c. Tale symbolum est Friderici 3 Imperatoris, qui librum apertum jussit pingi, et supra librum manum catafractam, gladium tenentem cum Lemmate: Hic regit, ille tuet: Ubi et liber et gladius sunt res artefactæ. Item in symbola

possunt venire stemmata Nobilium personarum, Urbium, Provinciarum. Ita quispiam Lunam gentilitiam crescentem pinxit cum Lemmate: Donec totum impleat orbem. Negant authores posse pingi res fabulosas, sed fabulas à Poëtis excogitatas ut De Promethæo, Tantalo, Jove, ꝛꝛꝛ. Item res ab ingenio confictas, et quasi impossibiles: ut testudinem alatos;. Item res quæ aliquo casu eveniunt, ut trium volucrum Apulonio, sive victorum sagitta. Item res illas, quæ sub sensum hominum non cadunt, ut sunt stellæ lucente sole, quæ quamvis de facto in Cælo hæreant, non tamen de die videntur, et rationem dando, qa symbolum quamvis acutum sit, et habeat reconditum sensum authoris, tamen debet habere cum acumine claritatem, ut à legente intelligatur, aliàs enigma erit.

2do quod corpora sive res in symbolo pingi possunt? Rx censent authores rem unam seu unum corpus sufficere, ad imaginem symboli, ut inter alia è rosa depicta citò marcescens cum L: vix orta fugit. Docet Aresius, quod duæ figuræ plus decoris faciunt symbolo, si pingantur. Ut è symbolum in quo spinæ depictæ circumdant arguscolum cum L: pungunt, sed protegant. Author Mundi symbolici docet, et rectè: posse plures res in symbolo depingi, quando illarum multitudo, nullam adfert obscuritatem, nec sunt res disparatæ, sed ad unum collinant finem, et sinè quibus non posset cogitata haberi similitudo. Ut è illud in quo piscis ensis dictus depingitur, qui ruptis retijs egreditur, aliisque piscibus ad fugam viam aperit cum L: victoria victo.

§ 2dus

De partibus Symboli, et quales esse debeant.

Corpus quodvis suis partibus constat sive in naturali, cursu consideratur, sive in arte factis, quare et symbolum, cum sit totum artis scholasticæ, suas habet partes. In quæsito 4to diximus superioris paragraphi, quænam sint partes symboli: assignavimusque esse duas, nimirum: figuram, seu pictura, seu aliquo alio artis genere expressam, et Lemma, seu inscriptionem. Diximus item in quæsito 5to et sequenti, qualia nam corpora adhibenda sint ad symbola et

bola, et qualia vitanda. Nunc.

Quæ primo quid observandum volenti Symbolum dare, circa corpora ad Symbola idonea? Rq qd debeant illa corpora eligi, quæ habeant similitudinem cum illa re, quam exprimere quis satagit per imaginem, ut si voluerit exprimere famam alicuiq immortalem, quærat in rebq talem rem quæ diuturnitatem significet sua natura illamq; sub picturam mittat. Vg cedrum arborem, quam nulla caries vincit v adamantem nullo discutiendum ictu, daret ad tabulam.

Deinde curet, ut illa similitudo n sit obvia et vulgaris, sd sit reconditio: sive illam inveniat qualitatem convenientem cum re exprimenda Orator, quæ sit occultior, neq; cuivis levissimè cogitanti se statim ingerat. Ne autem sit omnino obscura et inasequibilis, id cavendum e, esset enim ænigma. Ita si velles exprimere hominem divitem sd simul parcum ad imaginem Symboli adhiberes adamantem, qui lucidos quidem habet radios, quod divitijs convenit, sd ipse durq e, qd convenit parcitati: symbolum haberes ex qualitate, non cuiq obviam. Deinde curandum ne res humiles accipiant ad Symbola, per quæ debet Nblior conceptq mentis exprimi: sd res nbles ad nblem conceptum. Ita si laudare velles gravitatem incessq alicuiq, pingeresq; Asinum in cessu tardum: multum ineptam rem adferres ad Symbolum, qa rem valdè humilem. Deinde cavendum, ne corpora naturalia jungant artefactis, saltim illa, quæ sola imaginatio accommodat rebq naturalibq, n verò aut communis usq, aut finis ipse rei artefactæ. Ita symbolum illud vituperant, habens Delphinum manubrium anchoræ circumplectentem. Pariter et illud, qd habet fulmen sagittæ alligatum. Hæc enim arte-

facta

facta sola immaginatione alligans rebus naturalibus. Iam verò si in symbolo pingas globus et fistula ejectus volucrem insequens, non ineptam faciet figuram, cum usus fistulæ et globuli huic usui frequenter serviat.

Q. 2do quid sit Lemma? R. esse inscriptionem brevem additam figuræ in symbolo expressæ exprimentem, quid in re depicta debeat advertere Lector. Unde sicut pictura dicitur corpus symboli, ita Lemma dicitur anima seu forma symboli: nam determinat figuram illam ad significandam hanc potius quam aliam qualitatem ex pluribus aliis: cum ipsum figuræ corpus, sit indifferens ex se ad quidvis significandum. Ita si crescentem lunam pingeres, nullo addito Lemmate, haberes solum Hieroglificum; nec posset devenire Lector, aut spectator, quid intendas tali pictura. At si addideris Lemma v.g. Aliquando plena fiet symbolum exprimetque qualitatem Lunæ ad perfectam lucentem famam tendentis, et simul illum quem laudare intendisti, venturum ad honores.

Q. 3tio quæ sunt virtutes lemmatis, seu quale esse debeat? R. virtutes lemmatis esse brevitatem, perspicuitatem, et acumen. Unde Lemma debet esse breve perspicuum et acutum.

Q. 4to in quo hæc brevitas est sita? R. in dictionum paucitate: hoc est, non debent multæ dictiones adhiberi ad Lemma, unde versus integri ab illo excludunt. Ideo vitiosum est illud Lemma datum navi, quæ rudentibus per mare trahitur remissioribus retinaculis, tutius agor: Hincut brevi

tati Lemmatis

tati Lemmatis consulas, observant authores ad summum constare debere 3bus dictionibus tantum raro 4. Potest duabus constare et una interdum: ne tamen obscuritatem aliquam talis brevitas pareat. Ut illud Lemma obscuritatem habere censes, quod additum Leoni, ante Leunculos suos stanti et rugienti: rugiet ante: habet hoc Lemma brevitatem, sed obscurum est: non enim intelliget facilè Lector, quod Leo antequam Leunculos inobedientes puniat, rugire soleat. Deinde brevitas excludit dictiones synonymas et superfluas, tales nimirum, sinè quibus potest benè et clare mens explicari symbolum componentis. Unde adjectiva et substantiva substantivis addita excluduntur.

Quarto in quo sit sita lemmatis perspicuitas? Quod perspicuitatem idem esse quod claritatem. Unde clarum debet esse lemma, nullam habens obscuritatem ut facilè intelligi à prudenti Lectore possit; hinc adagia reiciunt à symbolo, quia habent obscuritatem, reiciunt allegoriae, et verba ambigua. Tale Lemma est horologio datum rotato: Pondera sonitum; nam dictio pondera est ambigua habeat ne verbi an nominis significationem non facilè intelligi potest. Possunt adhiberi ad lemma simplices dictiones, hoc est: non translatae, selectiores tamen. Adhiberi possunt metaphorae, sed quae non obscurent sensum. Ut est Lemma datum Conchae, gemmam habenti: Hac prole superbit. Adhiberi possunt dictiones aequivocae servientes nimirum tam figurae expressae in symbolo, quam rei exprimendae ab Oratore per symbolum. Tale symbolum est in gratiam Regis Hispaniarum, Philippi 2di compositum. Equus nimirum per aliquot vibes saliens cum Leo: unus non sufficit

orbis

orbis. Ubi per dictionem orbis æquivocam allusit, tam ad circulos rotundos, quàm ad Mundum et victoriam Regis.

℞ 6to in quo situm sit acumen Lemmatis? R. qd in insperata et inopina expressione qualitatis in re depicta latentis quæ expressio fieri potest v contrapositionem dictionum, ut illud est addictum flori ab æstu solis languenti Lemma: ardore restinguor v per lusum in verbo sive æquivocationem. Tale illud est candulæ ardenti datum Lemma: Officio mihi officio Et illud ludenti Cato cùm Mure inscriptum Lemma: Dum ludit lædit. Et illud pyræ accensæ adscriptum exstinguimur, si distinguimur. Deniq; acutum Lemma erit, si quid insperati elegantioribus expresseris dictionibus.

℞ 7mo in Lemmate debet nè dictio poni ipsam figuram expressam per pictura significans? R. admittunt alij; negant alij id debere fieri, et rectiq; qa id qd oculis subicitur non debet indigi tali verbo, cum clarum sit et pareat. Unde meritò Thesaurus illud Lemma arundinibus datum, quæ aquarum fluctibus agitatæ inclinant Lemma: plectimur non frangimur undis Ubi undis dictio est superflua cum illæ in pictura appareant. Et illud qd est inscriptum soli æquor illustranti Nunqm sic cadimur æstu. Ubi æstu dictio superflua est.

℞ 8vo Lemmata seu inscriptiones undenam desumendæ sunt? R. nobiles esse illas quæ accipiunt ex fragmentis Poëtarum, sive hæc sint initia carminum, sive finis potissimum Hexametrorum. Deinde accipi possunt ex Authoribus solutis ad rem spectantibus. Potest deinde quisq;

Symbolum ex

Symbolum excogitatum Lemmate à se composito sp̄lere, sive carminis finem referat, sive solutis constet dictionibus: ut plurimi Authores suæ in cudis Lemmate Symbola effecerunt.

Nota in lemmatis vitari debere ejusmodi dictiones, quæ etiam alteri picturæ servire possint, non immutatæ aliàs communes. Unde illud lemma datum Chistrici censuratum. Cominus eminus. Quod non solum Chistrici setas suas ejaculanti in se persequentes servire possit, sed sclopo, chastæ, et aliis. Insuper campanæ cuiusque pulsus et ppè, et longiusque audis.

Nota 2do debere vitari particulas in lemmate: hic, hinc, hoc, ita, sic, et alias seu assimilativas seu demonstrativas quæ reddant insulsum Lemma.

Nota 3tio fieri posse per omnes modos et tempora: non tamen per omnes personas; in 2da enim persona non debent apponi verba Lemmatis: possunt in 1ma ordinariè in 3da, possunt tamen non raro etiam in 2da persona poni, si modo imperativo efferas verbum; aut si Lemma formes, quasi ab ipsa figura prolatum. Ut est illud lucernæ versatili inscriptum: Verte non extingues. Et illud immodo imperativo Turri ex qua ardens lampas pendet inscriptum: Ferte citi ferrum.

Nota 4to quod Lemmata possunt construi ex solis adverbiis, ut est illud Symbolum, quod perspicilia habet depicta cum Lemmate: Procul, et perspicuè. Possunt et ex solis nominibus construi, ut est organo inscriptum Lemma: Aura manusque sonum.

Nota 5to Lemmata eiqmodi esse debere, ut aliquid relinquat lectori investigandum et cogitandum, ex qua investigatione et assecutione mentis, symbolum invenientis Authoris voluptate capiat, hoc est: lemmata debent innuere et alludere ad illa qualitate in figura latente, quam Auctor vult expressa et non tota clarè et apertè exprimere. Tale illud symbolum e quo S: Xaverium morientem in desiderio conversionis Sinarum suus Encomiastes laudavit. Jussit ille pingi piscem in arido maris littore jacentem et morientem cum L: Enecat una sitis.

§ 3tius

Quomodo symbola construuntur

Certum e symbolum ex re una alteri simili componi, faciendo tacitam unius rei cum alia collationem: et similitudo e fundamentum symboli; quae quo insperatior erit, eo etiam elegantius symbolum habebis. Unde ad faciendum symbolum 1mo e cogitanda similitudo, quae quid sit, unde accipienda diximus alibi; nec difficultatis e in intelligendo. Quid faciendum e volenti symbolum comonere? R: videat Orator quid velit per symbolum exprimere; an laudem scilicet bellatoris, an Regis clementis; an alicuius virtutis alterius. Deinde ubi jam id qd per symbolum cogitat exprimere pvisum habet: quaerat sive in naturae rebus, sive in artefactis rem similem illi, quae exprimenda e, illamque picturae porrige vg. Si velles laudare symbolicè Regem, qui hostem sua milita aggressus, nullis adhibitis armis socialibus, eum debellavit: jam haberes materiam

Symbolicè

symbolicè exprimendam, virtutem nempè: Regis, sufficientem se solo ad hostes deprimendos. Quæ res in rebus naturalibus utrum res aliqua, quæ se sola defendit, inveniresque Hystricem, qui setas suas ejaculatur in hostem: diceresque: sicut Hystrix suis se tantùm setis defendit, ita Rex suis tantùm armis se tuetur. Iam ergo haberes rem similem, Regi ita se tuenti: Ergo juberes pingi Hystricem suas setas ejaculantem. Ita figura inventa cogitares lemma: et qa in Hystrice ad solam hanc qualitatem advertis, qd se suis tueatur setis, Epigrahè seu inscriptio hanc solam qualitatem attingere debet. Quære ergo inter fragmenta Poëtarum aliquam partem versus, quæ ritè accommodari possit figuræ huic: et apud Claudianum invenis versus illud animal describentes: externa non quærit opem, fert omnia secum. Ubi principium versus benè accommodari potest figuræ depictæ dariq; lemma: externa non quærit opem. Ita si velles exprimere hominem tardum ad pœnas, priusque diu monentem, eum qui relinquit: invenires horologium, qd priusquam campanam feriat, prius omnes movens rotæ intra manentes cum fremitu: quæ similitudo multum congruit homini illi adderes lemma: prius cuncta movens quam feriat. Ita si velles abusu libertatis fortunas destrui exprimere: dolium circulis destitutum liquorem perdens adderes lemma: Libertate perit. Eo modo procedes in omnibus symbolis Heroicis, si eruditò animò libuerit egregios Oratores emulari.

Nota qd ultra symbola figuras et lemmata continentia, addant ingeniosa epigrammata, in quibus exprimit quasi ratio, cur res quam Author symbolo significari voluit tali figurae assimilet. Et haec epigrammata juxta observationem peritorum, plus non raro acuminis habent, quam ipsa symbola: recreantque Lectorem eruditum. Ita Romae propositum fuit symbolum in funere adolescentis nobilis, in ipso aetatis flore mortui. Depictum erat sola re chorologium cum hac epigraphe: ex nigro disces. Hoc symbolo significabat, sicut ex umbra chorologij disci quantum nobis supersit dici, ita ex morte adolescentis conici posse, quantum nobis superet vitae. Additum symbolo erat epigramma sequens.

Si nescis hospes, quae sunt hic oracula Phaeb:
Consule: respondent haec tibi, disce mori.

Et Pater Bovius vitam S: Ignatij symbolis ad umbras aulicae illius vitae vanitatem expressurus, jussit pingi vitrum trigonum, quod, si oculis apposueris pulchros colores repraesentat sed falsos cum L: Decipit, et placet. cui adjecit Epigramma sequens.

Spectat adorati, Lojola insignia fastus
Inque aula, blandè quo cruciet amat.
Et vitrae vacua, deceptus imagine bullae
Ludibrij in spectro, quaerit inane jubar
Ingenium hinc aulae, velis agnosce malumque
Sua potius debet fraude fugare trahit
Rex si non fallax fotet aulae culta capaci
Arte sed hac decipit unde cupit.

Et illud

Et illud ejusdem Authoris exprimentis, qd S. Ignatius post laesum globo pedem, animi recuperavit sanitatem. Pingiq fecit ille pavimentum ex sectis artifitiose lapidibus confectum cum Z: Tracturi integritas symbolo addit Epigramma.

Quantus ad obsessa Lojola interritus arcae
Infesta immoto sustinet arma gradu
Dissiluit postquam jaculato tibia plumbo
Ut meliora iterum surgat, in arma cadit
At velut icta silet qd tangis ardet afflicta
Protinus accepti luminis igne flagrat
Flagrat! et ipse sui devicto, victor ab hoste
Quem vix rara petit pugna, trophaea refert
Euge licet galle et victa super arce superbi
Plus quam tu victor, Pampelo victa facit.

Adverte hic qd epigramata dicta, non alludunt ad res assimilatas sibi; sed acumen habent super re ipsa per symbolum expressa, et inferres hinc qd et talia epigramata scribi possint, quae celebrem authoris mentem in imagine contentant. Ad symbola adduntur elogia etiam, quae pariter acute tractant rem ipsam sub imagine symboli contentam: ut videre est apud eundem Authorem.

§ 4tus

De Emblematis.

Emblematis Authores veteres fuere quibus inornabant Reges, conclavia, Aras &c.

Quaeremo quid est emblema? Pro Emblematis nomine veteres intelligebant tam Graeci, quam Latini, rem omnem quae inornatum alteri adiciebat

ut vasa argentea, aurea, picturæ, peristromata: et in eppipijs phalere lunulæ &c. Sed ejusmodi acceptio in quæstionem non venit, verum illa quæ species symboli. Hæc definitive est, figura significans documentum aliquod, ad vitam hominum spectans, cum abjecto Epigrammate explicante mente Authoris.

Q. 2do quò differat Emblema à symbolo? R. qd emblema habeat in quo convenit cum symbolo habeat, in quo disconvenit. Convenit 1mo quòd et emblema habeat similitudinem in se et symbolum. 2do quòd utrumq componat ex verbis et figura. Differt enim emblema à symbolo 1mo quòd emblema clariùs rem pponat et per versq explicet, acutiq et pfundiq symbolum, et lemmate addito tantum innuit, ne versibq qui aliqndo apponunt indiget. Hic talia symbola quæ habent Epigrammata annexa, aliqui appellant mista: idem ex parte emblematis composita.

2do qd emblemata admittunt integra corpora hominum ad figuras, fictiones, immaginationes, res impossibiles, &c. non item symbola.

3tio quòd symbola habeant Lemmata, quæ n habent emblemata.

Q. 3tio in emblemate quæ figuræ poni possunt? R. innui immediate, nempe: quòd n solùm res quæ in natura sunt, sed etiam fabulæ, historiæ, similia, dissimilia, imaginationes &c. emblematis figuram componere possunt. Unde in emblemate, non solùm res per similia sibi conferri possunt, sed etiam comparari. Ita cum Hercule comparari potest Virfortis, et Hercules in figura poni.

Q. 4to quæ sunt partes emblematis? R. esse 1mo thema, si verem illam, quamquis animô intendit exprimere: et ordinarie supa emblema exprimit intentio

mis intentio Authoris. Ut si emblemate avaritia carpis, prefigis quasi titulus emblemati. In avaros &c. 2do figuram seu imaginem rei alicuius. 3tio inscriptionem, quae versibus continet duobus, aut pluribus. Porrò in versibus explicat virtus rei depictae: et deinde fit applicatio ad rem, quam intendit Author emblematis exprimere: Vg. Moderatione actionum et linguae expressurus, prefigeres thema emblematis Moderatio actionum et linguae. Ad figuram adferres Nemesim, aliàs Rhamnusiam famulosam Deam, una manu tenentem mensuram, alterâ frenum, adderesque haec carmina:

Mensurâ, frenoque homini Rhamnusia monstrat:
Ut verbis frenum rebus inesse modum.

Quarto quomodo construi debeat emblema? Rp. Ubi Orator rem emblemate explicandam seu thema determinavit, quaerat in rebus seu naturalibus, seu artificialibus, seu fabulosis, seu historicis, immaginationem, rem convenientem cum suo themate: hancque in tabulam mittat. Ut si vellet amorem Patriae commendare: invenires in historijs Curtium Romanum, in apertam abyssum insilientem, ut Patriam liberaret peste. In fabulis Solem et Lunam, quorum alter, alterius deliquio mortuus: in naturalibus rebus Ursum, suam speciem cum catulis pertinaciter defendentem &c. Prefigeret emblemati titulum Vg. Amor Patriae. Deinde apponeret versus, qui rem subintellectam cum ipsa figura comparent, cum aliquo acumine. Habet plurima emblemata Alciatus:

ex quibus hæc pauca fero. Iniquum judicem odio laborantem volens exprimere, pinxit virtutem in sepulchro Ajacis deflentem corruptum senatus Græcij judicium; quod in controversia de armis Achillis pro doloso ulisse, adversus fortem Ajacem, sententiam tulerat, et adjecit sequentis versus.

Scilicet hoc restabat adhuc, ut judice Græco
Vincerer, et causa stet potiore dolus.

Item expressurus vanum laborem in emendatione vitiorum, Ethiopem pinxit, quem manus frustra lavat addito Epigrammate.

Abluis Ethiopem quid frustra? ach desine, noctis
Illustrare nigræ nemo potest tenebras.

Item frangulentum erga suos expressurus Cicurem anatem pinxit: quæ sylvestres in casses ducit cum hoc epigrammate:

Perfida cognato se sanguine proluit ales
Officiosa alijs, exitiosa suis.

Habet et Adrianus Junius emblemata. Cujus et illud volentis sinceritatem persuadere pigi, fecit Pelicanum suo sanguine pullos alentem adjectis carminibus.

Cimaris tundendo, sinus tibi pectoris altos
Et vitam soboli, das Pelicane tuæ
Perscrutare animum, quære in te, quod latet intus.
Ingenij in lucem semina prode tui.

Item expressurus adulatorem, gravem esse aulis, egrum Leonem pinxit, devorato finio vitam curantem additis his versibus.

ut Leo

Ut Leo, quem cæci vis lacinat effera morbi
Sentit opem, si simium cedat Citan.
Phalconem et Dyrum sicofantam qui ejcit aula
Rex viru Regnum vacuat gravi.

§ 5tus
De Hieroglificis.

Origo ab Ægyptijs et Hieroglifici, qui arcana comunicaturi, hanc excogitarunt scientiam: atq; ut nos literis utimur ad significanda nostra desideria, sic illi rebq; illisq; viventibq: ita p Cyconiam intelligebant pietatem in Parentes: Hominem annosum p Corvicem quæ annis 100 vivere ferz: Regem nugas aversantem p elephantem grunnitum porci fugientem &c. Dicebaz ab illis scientia hieroglifica sancta: ideo qd ab illis res omnes viventes quas ad significandum aliqui adhibebant, p Dijs haberenz: et qd potissimu sacerdotes hanc scientiã noverint.

Quid et hieroglificu? Rs sunt imagines seu figuræ, ad aliquid significandu ex hominu arbitrio determinatæ habentes aliquid cu re significanda convenientiæ, quibq loco literaru Ægyptiorum sapientes utebanz. Quomodo formez hieroglifica, satis liquet si nimirũ exponas in figura imaginẽ rei viventis, habentis aliquid convenientiæ cu illa re qm mente conceptam significare voluisti. Tractat de hac scientia Causinq, in libro: cui titulq symbolica Ægyptiorũ sapientia ubi plurima hieroglifica legi possũt. Leo arrectis pilis pictq iratũ significabat: virũ robustũ pars anterior Lonis picta: virũ vigilãtẽ caput Lonis pictũ oculos hbẽs apertos &c.

Ad sybla tanqm species ad genus referunt Authores enigmata gryphos logogryphos id hæc Poetica sunt quæ suppono hic explicata alibi: adeoq in messẽ alianã falcẽ mittero nolo. Unicu hi sed alijs addo Lemma.

M. D. Colonia

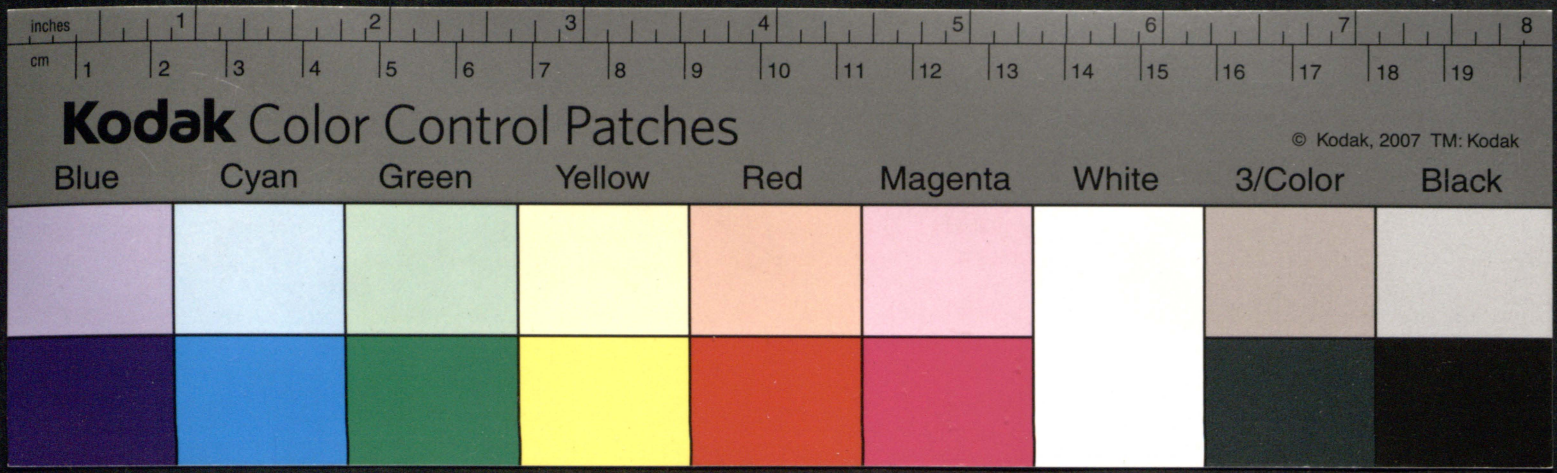
inches
1
2
3
4
5
6
7
8
cm
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
Kodak Color Control Patches
© Kodak, 2007 TM: Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

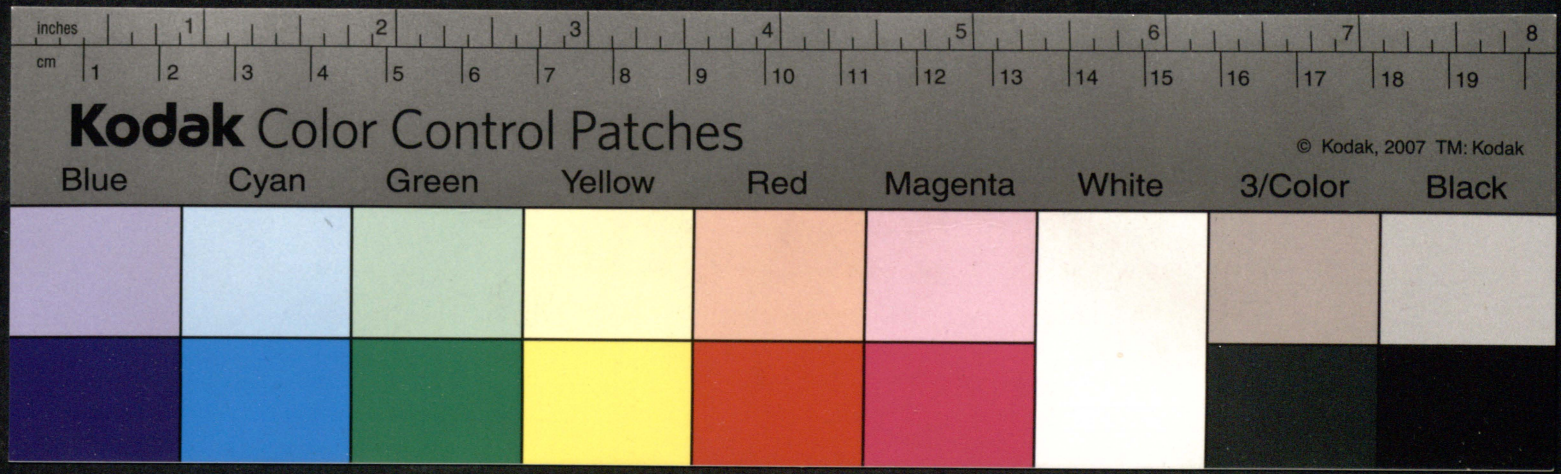
inches
cm
Kodak Color Control Patches
© Kodak, 2007 TM: Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

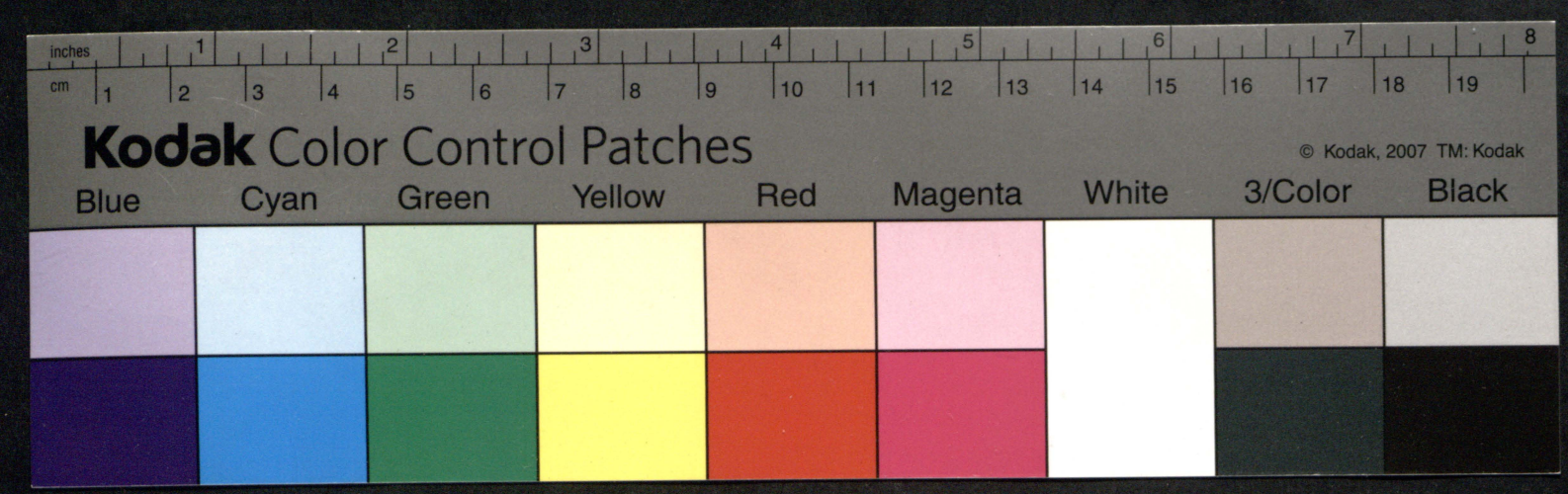
inches
cm
Kodak Color Control Patches
© Kodak, 2007 TM: Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black